

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra tělesné výchovy

HISTORIE SOKOLA I. SMÍCHOV

THE HISTORY OF THE SOKOL CLUB I. SMÍCHOV

Bakalářská práce

Autor:	Michal Doubrava
Obor:	Vychovatelství
Typ studia:	Kombinované studium
Vedoucí práce:	PhDr. PaedDr. Ladislav Kašpar, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Historie Sokola I. Smíchov vypracoval samostatně pod vedením PhDr. PaedDr. Ladislava Kašpara, Ph.D. V práci jsem použil informační zdroje uvedené v seznamu.

V Praze dne

.....

Michal Doubrava

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. PaedDr. Ladislavu Kašparovi, Ph.D. za poskytnutí konzultací, odborné vedení a ochotu při zpracování mé bakalářské práce.

Název:

Historie Sokola I. Smíchov

Anotace:

Tato bakalářská práce se zabývá historií Sokola I. Smíchov od jejího vzniku až do roku 1940. Jejím cílem je nejen hlavně zachytit dějinný vývoj a činnost Sokola na Smíchově, ale i stručně popsat tělovýchovnou organizaci Sokol. Součástí práce je rovněž historie města, která se ke smíchovské jednotě nepochybně vztahuje.

Práce pojmenovaná Historie Sokola I. Smíchov byla napsána na základě studia pramenů a literatury k danému tématu. Nejvíce jsem se opíral o archivní materiál Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea a archiv Sokola I. Smíchov. Jde-li o literaturu, východiskem mi byly knihy související s historií Smíchova, dále pak díla zabývající se Sokolem, jeho dějinami a zakladateli.

Práce se skládá ze tří hlavních částí. První část se dělí na úvod do tématu bakalářské práce s rozbořem pramenů a literatury a metodami práce. Následující část obsahuje dějiny Smíchova, dále dějiny Sokola se zachycením života Miroslava Tyrše a Jindřicha Fügnera a samotnou historii Sokola I. Smíchov, která je vymezena ve třech obdobích. V závěru se pak nalézá shrnutí celé práce, za kterým je připojen seznam zkratk, seznam literatury a pramenů a obrazové přílohy.

Klíčová slova: Sokol, jednoty, župa, člen, cvičitel, starosta, cvičení, slet

Title:

The History of the Sokol Club I. Smíchov

Abstract:

This bachelor thesis deals with history of Sokol Club I. Smíchov since its establishment till year 1940. The aim of this thesis is not only to describe its history and activities but also shortly give account of Sokol Club. The part of thesis attends to history of the town of Smíchov which is definitely connected with Sokol Club Smíchov.

The thesis called “The history of the Sokol Club I. Smíchov” is based on research on historical sources and literature. Mostly I insisted on archival documents from The National Museum, The Collection of Physical Education and Sport and on archival documents of Sokol Club I. Smíchov. From literature I used publications about history of the town of Smíchov and about history and persons of consequence of the Sokol Club.

The thesis consists of three parts. The first part is divided into an introduction and an analysis of archival documents, literature and working methods. Next part describes the history of the town of Smíchov, the history of the Sokol Club and biographies of Miroslav Tyrš and Jindřich Fügner, too. There is also described the history of Sokol Club I. Smíchov divided in three periods. The summary of the thesis takes place in the third chapter. There is also placed an index to abbreviations, a list of literature and archival documents and a hooked illustration.

Key words: Sokol, union, region, member, instructor, mayor, training, Sokol festival

OBSAH

1. ÚVOD	7
1.1 Rozbor pramenů a literatury a metody práce	8
2. HISTORIE SOKOLA I. SMÍCHOV	10
2.1 Stručné dějiny Smíchova	10
2.2 Nástin historie Sokola u nás, Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner	17
2.3 Sokol I. Smíchov v letech 1868-1893	29
2.4 Sokol I. Smíchov v letech 1894-1923	41
2.5 Sokol I. Smíchov v letech 1924-1940	61
3. ZÁVĚRY	83
Seznam zkratk	85
Seznam pramenů a literatury	86
Seznam příloh	88
Přílohy	89

1. ÚVOD

Bakalářská práce na téma „Historie Sokola I. Smíchov“ je výsledkem mého snažení zachytit historický vznik Sokola na Smíchově a vývoj Sokola I. Smíchov od samého počátku až do roku 1940, respektive do zákazu Sokola nacistickými okupanty. Aby vznikl obraz co nejucelenější, který by zachytil atmosféru a situaci na Smíchově, považoval jsem za potřebné popsat historii této oblasti. Rovněž jsem pokládal za nezbytné vylíčit stručnou historii organizace Sokol, jež položila základ tělovýchovy v naší zemi a bez níž by Sokol na Smíchově nevznikl. V této historii jsem se zaměřil na významné momenty této sokolské organizace s důrazem na její počátky, na kterých se pak dal uceleněji pochopit i počátek Sokola na Smíchově. Pozornost jsem věnoval i tvůrcům sokolské myšlenky, jejichž zásluhou patří naše republika mezi státy s nejstarší tradicí tělovýchovného hnutí a bez nichž by se Sokol nezrodil.

Samotnou historii Sokola I. Smíchov jsem rozdělil do třech částí a podnětem pro toto rozdělení mi byly nejvýznamnější historické okamžiky jednoty, které rovněž výrazně ovlivnily i její další vývoj.

Některé úseky sokolských dějin, zejména činnost mnoha sokolských jednot, nejsou dostatečně zachyceny. Mým cílem bylo jednu takovou jednotu charakterizovat a popsat její dějiny a činnost.

Sokol sehrál v novodobých dějinách důležitou úlohu. Se svou slavnou a bouřlivou historií byl přece jen do jisté míry něčím výjimečným, protože pěstovat kulturu těla bylo pro tehdejší dobu nezvyklé. Sokol nebyl jen tělovýchovnou organizací, plnil také výchovu mravní a vlasteneckou. Od svého vzniku se Sokol neuzavíral sám do sebe a vždy hájil demokratické zásady. Sokolství je možno chápat jako výchovný, vzdělávací a kulturní vzor, rovněž vyjadřuje zodpovědnost jednotlivce za celek.

1.1 Rozbor pramenů a metody práce

Do historických pramenů můžeme zařadit vše, co vzniklo v procesu historického vývoje společnosti z činnosti lidí a z potřeb lidského života, zůstalo nám to zachováno a může nám pomoci k poznání minulosti. V historických pracích jsou nejužívanějšími zdroji prameny písemné povahy.¹

Návštěva Národního archivu a Archivu hl. města v Praze neměla pro tuto práci přílišný význam. Největším zdrojem informací a nejdůležitější pramennou základnou pro bakalářskou práci byl archiv Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea a archiv Sokola I. Smíchov.

Velkým přínosem pro práci byl pamětní pramen „Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově“, který zachycuje období této smíchovské sokolské jednoty od jejího vzniku do roku 1928. Další prameny, které měly taktéž význam pro čerpání fakt a údajů, byly „Paměti Sokola Smíchovského za prvé 25-letí (1868-1893)“ a „Ve službě národa: nárys dějin tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský 1868-1908“. Důležitým a významným pramenem informací a značným zdrojovým přínosem mi byly výroční zprávy jednotlivých roků, které ovšem nejsou kompletní. Všechny tyto archivní prameny byly pro mou bakalářskou práci nejen hlavní, ale i nejuvěrohodnější.

Další zpracování mé práce podpořila literatura, kterou mohu tematicky rozdělit na literaturu zabývající se dějinami Smíchova, tedy místem, odkud jednotka Sokol vzešla, a pak na literaturu, se kterou jsem pracoval při zpracovávání obecných dějin Sokola. Při vytváření prvního tematického okruhu jsem se opíral o práci Andrey Morkusové, která se ve své knize Vývoj Smíchova (od viničních usedlostí k městskému centru) zabývá dějinami Smíchova. Zpracování není pojato do hloubky, proto mi další pomocnou berličkou byla dvě díla Dagmar Broncové, Kniha o Praze 5 a Praha 5 křížem krážem, která se zabývají dějinami Prahy 5 podrobněji. V druhém okruhu mi nejvíc pomohla práce Sokol v životě národa od autora Jana Novotného, jenž výstižně popsal historii Sokola přibližně do přelomu 19. a 20. století, a práce Dějiny a současnost Sokola od Jiřího Žižky, ve kterém jsem se opíral v období 20. století. Na doplnění jsem použil knížku Sokol malé dějiny velké myšlenky od Jana Waldaufa, jehož dílo je zaměřeno na

¹ HROCH, M. *Úvod do studia dějepisu*. s.103, 142

Sokol v zahraničí, a od kolektivu autorů práci Sto deset let Sokola 1862–1972, kde však nelze přehlédnout ideově zaměřené pasáže odrážející dobu vydání.

Vzhledem k historickému charakteru práce byly při jejím vypracování uplatněny historické metody, a sice práce s historickými prameny primárními (fondy archivů, výroční zprávy), dále pak práce s prameny sekundárními (literatura), i prameny obrazovými. Vlastní získávání materiálů bylo prováděno přímou metodou, jelikož byl zachován dostatek pramenů. S touto metodou byla použita i metoda progresivní tým, že byly sledovány minulé události tak, jak po sobě následovaly.

2. HISTORIE SOKOLA I. SMÍCHOV

2.1 Stručné dějiny Smíchova

Území Smíchova leží na levém břehu Vltavy v sousedství historického jádra Prahy. Rozkládá se v pásu těsně navazujícím na Malou Stranu a pokračuje na jih ke Zlíchovu. Z jedné strany je lemováno Vltavou, podél které se táhne poměrně rovná plošina, z druhé strany se z této plošiny zdvihaají zelené masivy Petřína, Pavího vrchu a Dívčích hradů. K Smíchovu patří i dva ostrovy při smíchovském břehu Vltavy – Císařská louka a Dětský ostrov.²

Z archeologických nálezů řady bronzových předmětů a množství popelišť při urovnávání buštěhradské dráhy dokládá zalidnění této krajiny již v dobách dávno minulých.³ První písemná zmínka o zdejší krajině je uvedena v Kosmově Kronice české a popisuje vrch na protějším břehu Vltavy od Vyšehradu a na něm hrad Děvín, později zvaný Dívčí hrad.⁴ Další zmínka o území dnešního Smíchova, v literatuře již častěji uváděná, je v souvislosti s korunovací krále Václava II. Ve Zbraslavské kronice se píše, že byl mezi „*horou Petřínem a břehem řeky Vltavy na místě polním, rovném a utišeném*“ postaven dřevěný palác, ve kterém se konala korunovační hostina. Tehdy smíchovské území zažilo velkolepou slavnost, kdy král se svou manželkou Jitkou za přítomnosti mnoha biskupů, panovníků a českých i cizích knížat byl korunován na Pražském hradě českým králem.⁵

Ještě ve středověku byla ale oblast dnešního Smíchova plošně neosídlená. Na převážné části území se rozkládaly chmelnice, vinice, pole a zahrady. Od historického jádra Prahy byl Smíchov oddělen středověkou hradbou, kterou roku 1360 nechal postavit Karel IV. Až do dnešních dob je jejím pozůstatkem tzv. Hladová zeď.⁶ Teprve v roce 1386 kartuziáni rozparcelovali svá pole a tehdy se započala tu a tam stavět první obydlí, do kterých se stěhovali poddaní z různých částí Prahy. Postupně tak

² MORKUSOVÁ, A. *Vývoj Smíchova (od viničních usedlostí k městskému centru)*. s.11

³ BRONCOVÁ, D. *Knihy o Praze 5*. s.9

⁴ BRONCOVÁ- KLICPEROVÁ, D. *Praha 5 křížem krážem*. s.10

⁵ Tamtéž s.14

⁶ MORKUSOVÁ, A. *Vývoj Smíchova (od viničních usedlostí k městskému centru)*. s.13-14

vznikla osada, jejíž jméno tedy nepochází od smíchu, ale spíše od smíchání obyvatelstva.⁷

Smíchov je historicky prvně doložen ve dvorských deskách z roku 1406, kde je uvedena chmelnice Jana, syna Buzkova na Smíchově.⁸ V celé oblasti byly v tomto období rozsáhlé majetky velkých církevních institucí, které přešly v dobách husitských bouří do vlastnictví pražských měst a jednotlivých pražských měšťanů. Tentyž osud měl i kartouzský klášter, který 17. srpna 1419 nejprve vydrancoval a poté vypálil pražský lid, kterému údajně vadil zahálčivý život zdejších bohatých mnichů. Veškerý majetek kartuziánů se stal vlastnictvím pražské obce. Tím byla na dlouhé období zajištěna další prosperita a rozvoj tohoto území, a to i přesto, že král Vladislav Jagellonský v roce 1497 nařídil vrátit část majetku opět do vlastnictví církve.⁹

V době panování císaře Rudolfa II. bylo na Smíchově založeno množství šlechtických letohrádků a viničních usedlostí, jako například Mlynářka, Hřebenka, Klamovka, Bertramka, ale i velkých hospodářských dvorů, například Klikovka, Malvazinka, Palata, Šalamounka a další, které daly této městské části specifický ráz.¹⁰

V roce 1548 byli staroměstští Pražané potrestáni za účast při vzpouře nekatolické šlechty a měst proti Ferdinandovi I. konfiskací kromě některých dalších obcí i částí Smíchova. Pražané koupili Smíchov od Jana Kutovce opět v roce 1594. Do vzkvétajícího předměstí přišla pohroma během vpádu Pasovských vojsk v roce 1611. Drancováním a rabováním bylo zničeno mnoho stavení, zahrad, chmelnic i vinic. Roku 1622 Pražané o Smíchov opět přišli. Důvodem bylo nařízení, aby Staroměstští dodali oves pro několik oddělení císařské jízdy. Ovšem tolik ovsa se jim nepodařilo sehnat. Vypůjčili si od Pavla Michny, generálního správce vojenské spíže a píce, a do zástavy mu dali ves Smíchov. Za jedenáct let Pražané vrátili Michnovi dlužnou částku a požádali Ferdinanda II., aby na ně opět převedl držení Smíchova. Jednání se vleкло, ale bez výsledku.¹¹ Michnovi dědici však v roce 1684 prodali vsi do držení Schwarzenberků a Pražané je tak natrvalo ztratili. Další ránou pro obec byly následky bitvy na Bílé hoře (1620). Po třicetileté válce se začala nová šlechta postupně zabydlovat i v okolí pražských měst. Vhodné se pro ni staly dvorce založené již za

⁷ BRONCOVÁ, D. *Kniha o Praze* 5. s.9

⁸ BÖHM, J. *Monografie města Smíchova*. s.9

⁹ MORKUSOVÁ, A. *Vývoj Smíchova (od viničních usedlostí k městskému centru)*. s.15

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ BRONCOVÁ, D. *Kniha o Praze* 5. s.10-11

Rudolfa II. Tyto obnovené usedlosti vytvořily ze Smíchova půvabnou osadu letních romantických sídel s rozsáhlými zahradami.¹²

Smíchov byl poznamenán i řadou válečných útrap, kdy se vojska snažila proniknout do Prahy Újezdskou branou. Území Smíchova a jeho obyvatelé strádali třicetiletou válkou, francouzskou okupací (1741) i následným pruským obléháním (1744). Avšak po odeznění zvuků zbraní je postihly další strasti v podobě epidemie cholery (1831 a 1836) a v roce 1845 katastrofální povodeň.¹³

Až do začátku 19. století zůstalo, i přes všechny útrapy, prostředí Smíchova příjemným územím plným zeleně, zahrad a vinic, zvaným příhodně V zahradách, zastavěným jen venkovskými chalupami a bylo vyhlášené krásnou přírodou. Není proto divu, že si zde šlechta i pražští měšťané vystavěli další množství letohrádků a zemědělských dvorů, což nemělo v celém pražském okolí obdoby. Spousta z nich se dochovala až do dnešní doby. Příkladem je letohrádek Kinských s rozsáhlou zahradou, barokní Portheimka či Cibulka s přírodním anglickým parkem. Současně se od konce 18. století zakládaly nové městské sady, velmi rozsáhlé a mnohdy i umělecky řešené jako např. Santoška.¹⁴

V dalších letech se Smíchov postupně stával průmyslovým předměstím. Prvním průmyslovým odvětvím bylo tkalcovství, výroba klobouků a barchetů, ale brzy dosáhly čelné místo dvě továrny na výrobu potištěné bavlny, tzv. kartounky. Tyto rozsáhlé podniky zaměstnávaly na 800 dělníků a později jejich počet stoupl až na 2000. Smíchov se stal sídlem první pražské porcelánky, Wienerovy továrny na šálky, dále továren na cukr, papíry, Kohoutovy továrny na mlýnské stroje, tiskárny Václava Neuberta a velmi výnosného pivovaru.¹⁵ Vývoj Smíchova zásadním způsobem ovlivnila Ringhofferova továrna na vagony a železniční tendry, která se později stala symbolem tohoto města a vtiskla mu charakteristickou tvář. Podnik patřil k největším svého druhu v celém rakouském mocnářství.¹⁶ František Ringhoffer zaměstnával několik tisíc dělníků, založil pro zaměstnance nemocenskou pokladnu a penzijní fond. Mezi další přední průmyslníky patřil i Josef Walter, který si na Smíchově otevřel dílnu na výrobu jízdních kol a později motocyklů. V polovině 19. století náležel Smíchov po vnitřní

¹² MORKUSOVÁ, A. *Vývoj Smíchova (od viničních usedlostí k městskému centru)*. s.16

¹³ Tamtéž. s.16

¹⁴ Tamtéž. s.17-18

¹⁵ BRONCOVÁ, D. *Kniha o Praze 5*. s.11

¹⁶ BRONCOVÁ- KLICPEROVÁ, D. *Praha 5 křížem krážem*. s. 29

Praze k největším aglomeracím v Čechách.¹⁷ Výstavba Smíchova postupovala vedle staré zástavby podél cest a časem se rozrůstala na šachovnicovém základě. Nejstarší činžovní domy vznikly jižně od Anděla, protože k této hranici sahaly nařízených 300 sáhů od hradeb, kde až do roku 1875 bez povolení pevnostního velitelství nesmělo stavět. Velká koncentrace průmyslu „stokomínového Manchesteru“, jak se v té době začalo příhodně přezdívat Smíchovu, vyvolala stavbu dělnické kolonie Mrázovka. Na rozmachu Smíchova má podíl i vybudování západní dráhy, výstavba nádraží a lepší komunikační spojení s Prahou Františkovým mostem od poloviny století, dále mostem Palackého (1876 až 1877) a koňskou dráhou, která zde byla přivedena v roce 1876.¹⁸

Dne 15. ledna 1838 byl Smíchov císařským reskriptem Ferdinanda V. povýšen na předměstí a stal se tak druhým nejstarším pražským předměstím. Smíchovští obyvatelé si roku 1849 zhotovili svůj vlastní znak, jenž vycházel ze znaku městského a ze znaku rodu Schwarzenbergů. Odlišoval se od znaku městského tím, že měl pozadí otevřené brány červené, celé zdivo hradby a věží stříbrné.¹⁹

Ke konci 19. století se centrum posunulo na dnešní náměstí 14. října (dříve Václavské) s dominantním kostelem sv. Václava, zatímco střed starého Smíchova býval na dnešním Arbesově (dříve Kostelním, poté Jakubském) náměstí. Regulační plán Smíchova již existoval ve čtyřicátých letech 19. století. V té době vznikaly většinou pravoúhlé bloky dvou nebo třípatrových řadových domů, koncem šedesátých let vyrostly první novorenesanční budovy a také budova smíchovské radnice. Smíchov se měnil daleko radikálněji od osmdesátých let 19. století. Vyjma několika církevních staveb vznikaly obytné domy o čtyřech až šesti patrech, jejich průčelí byla zdobenější a využívala historických slohů. Z novostaveb jsou velmi působivé objekty z období secese. Jedná se především o Národní dům, který se stal záhy kulturním centrem Smíchova, a Smíchovskou tržnici. Nová zástavba postupně zabírala starší domy, továrny i zahrady usedlostí.²⁰

V průběhu 19. století vznikla na Smíchově řada společensky prospěšných budov. Byla postavena budova radnice s četnickou stanicí, řada škol obecních, měšťanská škola, reálné gymnázium v Husově ulici, divadelní Aréna Švandy ze Semčic, později

¹⁷ MORKUSOVÁ, A. *Vývoj Smíchova (od viničních usedlostí k městskému centru)*. s.18

¹⁸ BRONCOVÁ, D. *Kniha o Praze 5*. s.11

¹⁹ MORKUSOVÁ, A. *Vývoj Smíchova (od viničních usedlostí k městskému centru)*. s.18-19

²⁰ Tamtéž. s.19-20

též stálé Švandovo divadlo v domě U Libuše, poštovní úřad, spořitelna, sokolovna, lázně, kasárna. Jiné stavby naopak navždy ze smíchovské půdy zmizely. Zásadní pro semknutí s Prahou bylo zboření městských hradeb s Újezdskou branou roku 1891.²¹

Bohatě se rozvíjel také kulturní a společenský život. Jmenujme divadelní činnost Švandova souboru, rozvoj spolkové činnosti (např. sokolské spolky), pravidelné dostihy na Císařské louce, zpřístupnění Kinského sadů a vytvoření národopisného muzea v letohrádku Kinských (1902), první veřejné promítání na Smíchově v budově pivovaru roku 1905, do roku 1916 vybudování pěti stálých biografů či zábavní park na Klamovce.²²

Smíchov byl povýšen na město císařem Františkem Josefem I. dne 22. února 1903 privilegiem z 21. ledna 1904. S povýšením na město se částečně změnil i smíchovský znak. Orel byl umístěn přímo na štít a na jeho původním místě ho vystřídala hradební koruna. Smíchovský znak symbolizoval původně čtyři jurisdikce na jeho území: pražskou, purkmistra hor viničních a purkrabího pražského a jurisdikci jinonického panství.²³

Průmyslový ráz si Smíchov zachoval téměř do konce 19. století. V této době se jeho tvář začala pozvolna měnit na obchodní. V roce 1922 byl Smíchov připojen k Velké Praze jako součást obvodu Praha XVI. Měl tehdy 1347 domů s 56 337 obyvateli. Ještě v roce 1784 měl Smíchov 154 popisných čísel. V roce 1843 už to bylo 200 popisných čísel a 2453 obyvatel. V roce 1868 se stal sídlem okresního hejtmanství a měl 350 domů a 15 000 obyvatel. V roce 1880 měl Smíchov 503 popisných čísel s 24 987 obyvateli a byl na čtvrtém místě v Čechách co do lidnatosti. Už roku 1898 dosahoval počet domů k tisíci a počet obyvatel se zvýšil na 50 000.²⁴ I z těchto čísel je patrné, jak se Smíchov rychle rozvíjel. Stavební struktura Smíchova se prakticky do 20. let 20. století uzavřela. Poté již byly doplňovány častěji solitérní budovy, například areál Ženských domovů či budova Ústřední sociální pojišťovny.²⁵

Bytová výstavba se však značně rozvinula v době předmnichovské republiky od honosných vil pro vyšší vrstvy přes rodinné domky až po množství družstevních činžovních domů, stráně na Smíchově byly zastavěny. Byly založeny dvě nové

²¹ <http://smichov.blog.cz/0608/promena-v-mesto>

²² Tamtéž.

²³ BRONCOVÁ, D. *Kniha o Praze* 5. s.11-12

²⁴ JUNGSMANN, J. *Smíchov - město za Újezdskou branou*. s.8-9

²⁵ MORKUSOVÁ, A. *Vývoj Smíchova (od viničních usedlostí k městskému centru)*. s.22

nemocnice, nejprve roku 1923 na Santošce a roku 1937 nemocnice Na Cihlářce. Další důležitou spojnici bylo vybudování Jiráskova mostu přes Vltavu v letech 1929–1933. Na Smíchov roku 1938 vyjel také první trolejbus.²⁶

Slibný vývoj Smíchova byl přerušen druhou světovou válkou. V průběhu války sídlily na území Smíchova různé odbojové skupiny a v některých továrnách, které zajišťovaly důležité vojenské zakázky, došlo ke stávkám. Smíchov sehrál důležitou roli v době Pražského povstání, kdy zde operovaly povstalecké jednotky, Ruská osvobozenecká armáda generála Vlasova, vládní vojsko ze Štefánikových kasáren (dnešní Justiční palác), v poslední fázi i Rudá armáda. Zapojilo se také četnictvo a železničáři ze smíchovského nádraží, kteří obsadili vlaky se zbraněmi, byly postaveny desítky barikád, z kostelů se staly márnice.²⁷

Poválečné období je charakterizováno hlavně nedostatkem bytů a další modernizací průmyslových závodů. Roku 1960, při členění hlavního města do deseti obvodů, se Smíchov stal částí Prahy 5. V 70. a 80. letech 20. století byla tvořena koncepce dlouhodobého rozvoje hlavního města Prahy. Hlavní body, týkající se Smíchova, obsahovaly postavení stanice metra Anděl, plánované přemístění závodu ČKD Tatra (bývalé Ringhofferovy továrny) na Zličín a otevření Strahovského tunelu. Všechny části této koncepce byly uskutečněny. Výstavba nové trasy metra, která spojila Smíchov s centrem Prahy, byla dalším silným impulsem pro rozvoj této čtvrti.²⁸

Po listopadu 1989 se začala psát nová kapitola dějin Smíchova a začaly se realizovat nejpodstatnější politické a ekonomické změny. V 90. letech 20. století začala radikální přestavba Smíchova v moderní pražské subcentrum. Byly postaveny kancelářské budovy, ve kterých sídlí mnoho mezinárodních společností, jsou zde nákupní a zábavní centra, hotely a také rezidenční objekty. Nechybí ani dostatek parků, které se nacházejí převážně v blízkosti řeky. Vltavské nábřeží a několik přilehlých ostrovů slouží k oddechu a rekreaci. V samém centru Smíchova, na křižovatce U Anděla, vyrostlo administrativní a obchodní centrum Zlatý Anděl. V jeho těsné blízkosti se pak nacházejí další moderní centra – Nový Smíchov, Anděl City, Anděl Park a Smíchov Gate.²⁹

²⁶ <http://smichov.blog.cz/0608/rozvoj-smichova-a-kosir-za-prvni-ceskoslovenske-republiky>

²⁷ <http://www.praha5.cz/cs/sekce/historie>

²⁸ MORKUSOVÁ, A. *Vývoj Smíchova (od viničních usedlostí k městskému centru)*. s.22-23

²⁹ Tamtéž. s.23-24

Dnes patří Smíchov k nejdynamičtěji se rozvíjejícím pražským čtvrtím. Orientace obyvatel Smíchova stále směřovala k přirozenému centru oblasti – k Andělu, který byl důležitým bodem setkávání. Protínaly se zde dvě hlavní historické cesty: severojižní, nazývaná královská, která vedla od Pražského hradu na Zbraslav a dále na jih, a východozápadní pak od Nového Města brodem přes Vltavu do košířského údolí k vinicím a chmelnicím a dále na západ. Historická struktura Smíchova je dodnes zachována a průsečík těchto cest – křižovatka Anděl – je pořád centrálním bodem smíchovské čtvrti.³⁰

³⁰MORKUSOVÁ, A. *Vývoj Smíchova (od viničních usedlostí k městskému centru)*. s.23

2.2 Nástin historie Sokola u nás, Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner

Uvolnění politických poměrů v Rakousko-Uhersku od 60. let 19. století mělo vliv také na českou společnost. Docházelo ke změnám v národním a politickém životě, vznikaly nové spolky vlasteneckého ražení.³¹ Potlačované národy rakouskouherské říše vytušily možnost pokračovat v boji za svá práva. Dlouholetý národnostní a sociální útlak zanechal následky nejen v duchovní sféře, ale také v oblasti tělesné kultury. Nová společnost začínala klást důraz na všestranný rozvoj člověka. I když potřeba soustavné tělesné výchovy nebyla novinkou, již v 17. století zformoval požadavky na tělesný rozvoj mládeže J. A. Komenský, tehdy však byla tato činnost považována za pokleslou. Dosud tak českému národu chyběla jedna součást kulturní obrody – péče o jeho fyzický rozvoj, tedy organizovaná tělesná výchova jako součást všeobecného zušlechťování národa.³² Po složitých jednáních a úvahách vyústilo úsilí českých vlastenců v roce 1862 v založení spolku, nazvaného Tělocvičná jednota pražská.³³

S pokusy o pravidelnější pěstování tělesné výchovy se u nás ovšem setkáváme už v době před založením tohoto tělocvičného spolku. Již v roce 1839 založil v Praze lékař Johann Hirsch první ortopedický ústav, kde se cvičily léčebné gymnastické metody. Nicméně soustavné pěstování tělocviku zahájil až roku 1843 v Praze Rudolf Stephany, který zřídil soukromý tělocvičný ústav. Za bachovské éry, která tělesné výchově přála stejně málo jako doba předbřeznová, působily v Praze vedle zemského tělocvičného ústavu dva ústavy soukromé. Prvním z nich byl učitel a zkušený tělocvikář Jan Malypetr, který sídlil v budově pozdější české reálky v Panské ulici a byl na svoji dobu velmi dobře vybaven. Roku 1849 převzal další známý pražský tělocvikář Ferdinand Schmidt léčebný ústav na Václavském náměstí a postupně jej přeměnil v soukromý ústav obdobný Malypetrovu. V těchto ústavech vyrostli ti, kteří za několik let stanuli u zrodu a počátků Sokola.³⁴

Oživování veřejného života, rovněž i neutěšené poměry ve Schmidtově ústavu a také snaha propagátorů tělesné výchovy vymanit ji z těsného rámce soukromých ústavů přivedly v polovině roku 1861 část jeho cvičenců a cvičitelů k záměru ustavit v Praze

³¹ KOZÁKOVÁ, Z. *Praha pohyb Sokol*. s.14

³² DOLANSKÝ, J. a kol. *Sto deset let Sokola 1862-1972*. s.7

³³ KOZÁKOVÁ, Z. *Praha pohyb Sokol*. s.14

³⁴ NOVOTNÝ, J. *Sokol v životě národa*. s.1

nezávislý tělocvičný spolek. Iniciativní Němci ze Schmidtova ústavu, jejichž vzorem bylo hlavně vzrůstající se turnerské hnutí v sousedních německých státech, se dohodli, že založí spolek společně s Čechy, který měl být „utrakvistický“. Narazili však u bankovního ředitele Kreditanstaltu, který byl ochoten podpořit tělocvičný spolek značnou částkou peněz pod podmínkou, že nový spolek bude ryze německý.³⁵ Přípravný výbor proto dohodu s Čechy zrušil. V této chvíli, kdy se rozhodovalo o podobě prvního tělocvičného spolku v Čechách, se na scéně objevily dvě zakladatelské osobnosti: Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner. Tyrš se chopil iniciativy, pozval české cvičence Schmidtova tělocvičného ústavu na schůzku a navrhl založit tělocvičný spolek ryze český. Reakce většiny cvičenců byla souhlasná.³⁶

Dějiny lidstva jsou nerozlučně spjaty s osobnostmi, které v jednotlivých dobách vtiskly své myšlenky a zanechaly stopy svého působení. Právě tyto dvě osobnosti v podobě Miroslava Tyrše a Jindřicha Fügnera jsou toho bezpochyby příkladem. Tyrš je právem považován za duchovního otce nového spolku, nicméně je nutno uvést, že Sokol by nevznikl bez Fügnerova zásadního přičinění.

Dr. Miroslav Tyrš, rodným jménem Friedrich Emmanuel Tirsch, se narodil 17. září 1832 v Děčíně. Jeho matka i otec pocházeli z Čech, ovšem z německy mluvícího prostředí. Brzy osiřel a byl vychován příbuznými na Mladoboleslavsku a v Praze. Už od dětství byl neduživý a slabý, lékař mu proto doporučil navštěvovat tělocvičný ústav. Proto na radu lékaře jako žák gymnázia pravidelně docházel do Schmidtova ústavu, kde se pokoušel zesílit a získat kondici. Později pokračoval ve cvičení také na Malypetrově ústavu a tělocvik se brzy stal jeho koníčkem. Na akademickém gymnáziu maturoval v roce 1850 podle vlastního přání česky. Po absolvování filozofické fakulty byl čtyři roky vychovatelem v rodině vlasteneckého továrníka Bartelmuse v Novém Jáchymově. Mimopražské prostředí mu po zdravotní stránce velice svědčilo a výrazně zde pookřál. Se syny továrníka pravidelně cvičil a postupně přitom vytvářel i specifické cvičební názvosloví. Když se Tyrš po čtyřech letech vrátil do Prahy a brzy i do Malypetrova tělovýchovného ústavu, definitivně přijal za svou myšlenku vytvořit masový tělocvičný spolek. Dal novému spolku ideu a program, organizační zřízení a tělocvičný základ. Na tělocvik navázal také výchovu duševní a mravní. Sestavil odborné české názvosloví, které se dosud užívá. Vytvořil první vědecky založenou a dosud nepřekonanou

³⁵ DOLANSKÝ, J. a kol. *Sto deset let Sokola 1862-1972*. s.10

³⁶ WAIC, M. *Sokol v české společnosti 1862-1938*. s.14

tělocvičnou soustavu a doplnil ji účinnou metodou. Vycvičil a vychoval cvičitelské sbory, vypracoval organizační zásady, stanovy a řády pro veškeré druhy činnosti všech složek, vydával a řídil odborný časopis „Sokol“, napsal a vydal řadu odborných tělovýchovných publikací. Měl vřelý vztah k lidovým vrstvám a účastnil se také dělnických táborů. Byl činný také ve veřejném životě, stal se poslancem zemského sněmu a poslancem říšské rady rakouské. Roku 1860 se stal doktorem filozofie, později dosáhl docentury a v roce 1883 profesury na pražské univerzitě. Věnoval se výtvarnému umění, studoval dějiny umění v řadě evropských zemí, byl prvním českým výtvarným kritikem.

Jindřich Fügner, rodným jménem Heinrich Fügner, se narodil 10. září 1822 v Praze v rodině německého obchodníka. Mělo na něj vliv české vlastenectví, jímž byla Fügnerova rodina prodchnuta. Po studiu na nižším gymnáziu odešel, aby se věnoval dráze, kterou mu určil otec. Když získal výuční list obchodního praktikanta, byl na delší zkušené v Terstu. Později procestoval Německo, Francii, Belgii, Francii a všude se také vedle obchodu usilovně zajímal o veřejný život. Vlastnil rozsáhlou knihovnu ze všech vědních oborů, hrál na klavír a varhany. Soukromým studiem získal všestranné vzdělání, široký rozhled a dobře hovořil několika jazyky. Zajímal se o dějiny umění, historii, filozofii. Zasadil se o vytvoření české těsnopisné soustavy. Neopomínal ani na kulturu těla, byl dobrým jezdcem, plavcem, bruslařem. V roce 1846 po návratu do Prahy převzal od svého otce velkoobchod s textilním zbožím. Měl velký obchodní, podnikatelský a organizační talent. Stal se naším prvním uznávaným odborníkem v pojišťovnictví. O jeho vážnosti v podnikatelských a měšťanských kruzích svědčí, že byl roku 1859 zvolen do pražské obchodní a průmyslové komory a v roce 1861 do pražského obecního zastupitelstva. Přestože byl hmotně zajištěn, žil skromným životem a jeho univerzitou mu byl sám život. Patřil k politicky probudilým představitelům pražského měšťanstva a byl rozhodným stoupencem demokratických idejí svobody a společenské rovnosti. Odsuzoval národnostní útlak v habsburské monarchii, přesvědčil se, jak je českému národu křivděno. Uvědoměle se proto připojil k českému národu a k upřímnému českému vlastenectví. Byl členem výboru pro postavení Národního divadla. Vynikal lidskostí a mecenášstvím, své peněžní prostředky rozdával většinou anonymně na národní a sociální účely. Zasloužil se o výstavbu první sokolovny v Praze. Bez jeho hmotné podpory by Sokol nepřekonal svá první léta. Byl

nepostradatelný jako pořadatel všech spolkových činností, na znamení bratrství mezi členy zavedl tykání.

Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner se seznámili na Křivoklátsku. Oba uvítali situaci na sklonku roku 1861, kdy vznikla příhodná doba pro vytvoření vlastního tělocvičného spolku. Soulad jejich názorů vyústil v založení již zmíněného prvního českého tělocvičného spolku – Tělocvičné jednoty pražské. Ustavující valná schůze tohoto spolku byla svolána na 16. února 1862 do Malypetrova ústavu a zúčastnilo se jí 75 členů. Tato ustavující schůze byla svolána oznámením v Národních listech a je považována za datum založení Sokola. Starostou byl zvolen J. Fügner, místostarostou M. Tyrš, dalšími zakládajícími členy byli J. a E. Grégrové, E. Tonner, R. Thurn-Taxis a další významné české osobnosti.³⁷ Znakem spolku se stal sokol v letu a tento symbol byl umístěn i na spolkový prapor. Podle stanov nesl spolek název Tělocvičná jednota pražská, ale hned vzápětí a stále častěji se objevoval název Sokol Pražský, který je užíván dodnes. Navrhl jej údajně E. Toner jako projev sympatií českého národa s osvobozeneckým bojem Jihoslovanů, kteří své nejodvážnější hrdiny nazývali „sokoly“. Na ustavující schůzi bylo rozhodnuto, že hned počátkem března jednota zahájí cvičení. Bylo zapotřebí rychle získat tělocvičnu s nářadím a cvičitele. Tímto úkolem výbor pověřil Tyrše. Tělocvičnu pro začátek získal pronájmem od J. Malypetra a cvičitele sehnal tak, že se obrátil na své známé v soukromých tělocvičných ústavech. Zprvu sokolští cvičitelé užívali při povelch doslovné a málo vyhovující překlady z němčiny. Proto vznikla názvoslovná komise, členem byl i Karel Jaromír Erben, která s povděkem přijala návrh vypracovaný Tyršem. Pronajatá Malypetrova tělocvična brzy nestačila potřebám stále rostoucímu počtu cvičenců. Poprvé se ukázala osobní iniciativa a obětavost starosty Fügnera, který z vlastních prostředků pronajal pro Sokol v Ječné ulici velký sál, který také nechal vybavit nářadím. Trvalý nárůst cvičenců požadoval zásadnější řešení v organizaci a řízení práce cvičitelského výboru Sokola. Zavedla se funkce cvičitelských „pomahatelů“, vypracoval se jednací a domácí řád jednoty, který upevňoval členskou kázeň a vnitřní život. Je faktem, že řada členů nevstoupila do Sokola proto, aby cvičila, ale z toho důvodu, že ve spolku hledala základnu pro vlasteneckou angažovanost.³⁸

³⁷ WAIC, M. *Sokol v České společnosti 1862-1938*. s.13-16

³⁸ NOVOTNÝ, J. *Sokol v životě národa*. s.7-12

Bylo zřejmé, že na pojetí spolku není jednotný názor. Skupina kolem členů výboru v čele s Thurn-Taxisem usilovala především o politickou aktivitu Sokola a propagovali spíše účast na různých veřejných slavnostech a společenských událostech. Skupina kolem Tyrše a Fügnera odmítala jednostrannou politickou orientaci jednoty a prosazovala hlavně cvičební náplň.³⁹ V různých variantách se tyto názory střetávaly po celou dobu vývoje Sokola. Od května do října 1863 cvičil Sokol v Konviktu, ale ani ten nestačil potřebám cvičenců. Proto se v červnu 1863 v ulici U hradeb začala stavět nová tělocvična a cvičit se zde začalo 9. prosince 1863.⁴⁰ Sokol tím poprvé ve své existenci konečně získal důstojné a potřebám odpovídající trvalé prostory. To velmi přispělo k upevnění jednoty a vytvářelo příznivé vnitřní podmínky pro její další rozvoj.

S podobným nadšením se začaly zakládat sokolské jednoty i mimo Prahu. Už v roce 1862 byly založeny jednoty v Kolíně, Nové Pace, Turnově, Příbrami, Jičíně, Jaroměř, Kutné Hoře a v Brně. V dalším roce pak ve Dvoře Králové, Mladé Boleslavi, Poděbradech, Mnichově Hradišti a Plzni. Rozkvět sokolského hnutí inspiroval v krátké době i veřejné činitele dalších slovanských národů rakouské říše a již v roce 1863 vznikla ve slovinské Lublani tělocvičná jednota Južni Sokol. V roce 1865 bylo v českých zemích již 21 sokolských jednot s 1949 členy, z nichž aktivně cvičilo 964 členů. V témže roce pak naši krajané založili Sokol v Americe, kde sokolské spolky měly širší význam v podobě péče o místní české školství, knihovny, osvětu a pomoc pro krajany v případě nouze.⁴¹

Náhlý vzestup Sokola Pražského a růst jeho veřejné autority v celé vlasti vzbudil překvapení u rakouských úřadů, které pak zvýšily pozornost a zpřísnily kontrolu jeho činnosti.⁴² Rakouské úřady si od počátku byly vědomy národně politického poslání Sokola a obávaly se, že svým vlasteneckým programem a demokratismem splyne se širokým lidovým protestním hnutím a významně jej podpoří či se dokonce postaví do čela.⁴³

Rozvíjející se Sokol měl ve svém programu cvičení prostná a na nářadí, vzpírání břemen, zápas, šerm, plavání, veslování, bruslení, základy lehké atletiky.⁴⁴ Mimo

³⁹ NOVOTNÝ, J. *Sokol v životě národa*. s.7-12

⁴⁰ *135 let Sokola Pražského 1862-1997*. s.8

⁴¹ NOVOTNÝ, J. *Sokol v životě národa*. s.17,18,21,25,26

⁴² *135 let Sokola Pražského 1862-1997*. s.8

⁴³ NOVOTNÝ, J. *Sokol v životě národa*. s.28

⁴⁴ ŽITNÁ, J. a kol. *XII. všesokolský slet*. s.11

pravidelných cvičení organizoval Sokol Pražský také bohatý společenský a kulturní život, zvláště dosáhly oblibu šibřinky, iniciované poprvé 25. února 1865 J. Fügnerem. Brzy se pořádaly šibřinky i ve venkovských jednotách. Sokolské jednoty byly v místech svého působení často vedle dobrovolných hasičských sborů hlavními organizátory společenských zábav na českém venkově. Další formou společenských akcí byly sokolské výlety, které měly v podstatě charakter veřejných vlasteneckých slavností a při šíření sokolské myšlenky na český venkov měly nepopíratelně významnou úlohu.⁴⁵

Během vpádu pruského vojska do Čech roku 1866 nabídla pražská jednota Sokol možnost vytvořit dobrovolný sbor na ochranu vlasti, avšak rakouské úřady odmítly nabídku zapojit členy Sokola Pražského do obrany země. Ovšem myšlenka branného výcviku nezapadla a z Tyršova podnětu byla v roce 1867 obnovena. Valná hromada rozhodla tento výcvik v jednotě zavést a členové Sokola měli dostat teoretický i praktický výcvik a vzdělání bez narušení dosavadního rázu sokolských jednot a soustav cvičení. Tyrš současně zpracoval českou terminologii výcviku a velení, která je částečně užívána v naší armádě dodnes. Nabídka účastnit se aktivně obrany země měla i jiný důsledek. Někteří rodiče nechali své syny vyškrtat z členských seznamů Sokola, aby je uchránili před možným ohrožením života. Nemálo bylo i těch, kteří vystoupili sami a tím členská základna citelně prořídala.⁴⁶

K roku 1871 počet sokolských jednot stoupl o více než 100 % v porovnání se stavem v roce 1868, a existovalo tak už 131 sokolských jednot v Čechách a na Moravě, v dalších částech monarchie 5, v Rusku 2 a ve Spojených státech 8 jednot. Pro většinu členů, především na venkově, měl Sokol nadále význam spíše jako platforma společenského života než jako tělocvičná organizace.⁴⁷ Se cvičením začali muži, ale už roku 1866 byl založen Tělocvičný ústav pro hochy a dívky a navzdory značným předsudkům se začalo utvářet také ženské tělocvičné hnutí. Z Tyršova podnětu byl v listopadu 1869 založen Tělocvičný spolek paní a dívek pražských, v němž bylo organizováno 111 členek. První starostkou byla spisovatelka Žofie Podlipská a vedoucí cvičitelkou byla Tyršova žákyně Klemeňa Hanušová, přední průkopnice ženského tělocviku u nás.⁴⁸

⁴⁵ NOVOTNÝ, J. *Sokol v životě národa*. s.15, 21-22

⁴⁶ Tamtéž. s.23,25

⁴⁷ Tamtéž. s.29

⁴⁸ ŽITNÁ, J. a kol. *XII. všesokolský slet*. s.11

V sedmdesátých letech zasáhly neblahé politické a hospodářské poměry i sokolské hnutí. Na venkově řada sokolských jednot zanikla nebo se přetvořila v hasičské spolky. Počet sokolských jednot se rok od roku snižoval. V roce 1875 bylo v Čechách a na Moravě jen 72 jednot a z nich se 22 věnovalo zejména hasičství. Krize, kterou sokolské hnutí v sedmdesátých letech prošlo, dočasně oslabila jeho vliv v české společnosti, přinesla však pro další činnost důležitou zkušenost a byla v jistém směru i očišťou.⁴⁹

S oživením činnosti Sokola se přiblížilo dvacáté výročí založení pražské jednoty, která dala celému hnutí základy. Na oslavu uspořádalo sokolstvo své první společné vystoupení, které dnes nazýváme I. všesokolským sletem. Uskutečnilo se na Střeleckém ostrově a Tyrš jej osobně řídil. Svým úspěšným průběhem a významem překonal všechny naděje a překvapil tehdy nejen českou veřejnost, ale i pořadatele.⁵⁰ Průvod i veřejné cvičení prokázaly, že sokolská idea zapustila hluboké kořeny. Po krizi sedmdesátých let byl tento úspěch povzbuzením k další činnosti, který urychlil jeho vzestup a obnovil společenskou autoritu.

Sokol, který byl v prvních dvou desetiletích zaměřen na inteligenci a střední vrstvy společnosti, se od osmdesátých let pozvolna rozšiřoval také na další sociální skupiny. S novodobým chápáním celospolečenského významu tělesné kultury vedly úvahy ke zhoubnému vlivu industrializace a stupňované pracovní intenzitě zejména na život mladých řemeslníků a dělníků. Fyzická vyčerpanost přispívala k jejich otupělosti a netečnosti k vyšším společenským a národním snahám. Sokolské hnutí proto učinilo první opatření k náboru řemeslnické a dělnické mládeže, aby kromě pravidelného cvičení byla současně vedena k činorodému vlastenectví a občanskému sebevědomí.⁵¹

Tyrš si vychoval řadu nástupců oddaných sokolskému hnutí. Proto ani jeho náhlý odchod v červenci 1884 nemohl zastavit další vzestup. Podle staršího Tyršova projektu bylo roku 1884 přistoupeno k zakládání sokolských žup sdružujících jednoty v jednotlivých regionech za účelem vzájemné spolupráce, pomoci a řízení společných záležitostí, když pokus o vytvoření celonárodního sokolského ústředí vyšel naprázdno. V letech 1884-1887 se na území Čech ustavilo devět žup se 110 jednotami a od roku 1885 se do společné župy započaly sdružovat rovněž sokolské jednoty na Moravě. Růst župní organizace Sokola byla krokem vpřed. Společná veřejná cvičení, součinnost

⁴⁹ NOVOTNÝ, J. *Sokol v životě národa*. s.31-33

⁵⁰ WALDAUF, J. *Sokol malé dějiny velké myšlenky*. s.31

⁵¹ NOVOTNÝ, J. *Sokol v životě národa*. s.37

cvičitelů v regionech a celková vzájemná spolupráce jednot vedly k silnějším vazbám sokolského hnutí a k dalšímu společenskému vzestupu.⁵²

V roce 1887 byl připravován druhý všesokolský slet jako oslava dvacátého pátého výročí založení Sokola Pražského. V momentě, kdy se začaly zahajovat práce na úpravě cvičiště, zakročily tvrdě rakouské úřady, které vznesly protest a trvaly na podstatné redukci programu všesokolského sletu. Organizátoři se s tím nesmířili a slet odvolali.⁵³

Snaha o vytvoření ústřední organizace sokolstva a uskutečnění Tyršova plánu sjednotit všechno české sokolstvo se podařilo v březnu 1889 ustanovením České obce sokolské a v roce 1892 ustanovením Moravské obce sokolské. Ty se pak v roce 1896 volně sdružily do Svazu československého sokolstva, aby nakonec v roce 1904 splynuly do jediné České obce sokolské.⁵⁴

K padesátému výročí založení Sokola v roce 1912 byl organizován VI. všesokolský slet. Na svou dobu na něm byla obrovská účast v podobě 20 000 sokolů a průběh sledovalo 300 000 diváků. Ráz sletu směřoval k samostatnosti národa. Měl veliký politický význam, jenž byl zejména dobře vystižen zahraničními pozorovateli a novináři, pro něž Sokol představoval ukázněné a dobře zorganizované národní vojsko. V říjnu 1912 vypukla válka na Balkáně a sokolové projevovali svoje sympatie Slovanům, kteří se zúčastnili VI. všesokolského sletu. To se ovšem nelíbilo rakouské společnosti. Stav v Rakousku byl napjatý a vyvrcholil sarajevským atentátem v roce 1914. Opět nastala doba těžkých zkoušek i pro sokolské hnutí.⁵⁵

Když začala I. světová válka, musela na bojiště odejít polovina mužů Sokola. Odpor sokolů k Rakousko-uherské monarchii byl znám, pokud mohli, často přebíhali z rakouských oddílů k Rusům, Srbům, Italům, kde se hlásili do zahraničního vojska – československých legií. Sokolské ústředí bylo rakouskou persekucí 24. listopadu 1915 rozpuštěno, avšak existence žup a jednot přetrvávala a činnost v podstatě pokračovala. Sokolská výchova měla nemalý podíl na posilování ducha odboje v českých zemích. Své ideály, které si sokolské hnutí bedlivě střežilo a na nichž dále vyrůstalo, provázely Sokol a jeho členy do boje za národní svobodu a státní samostatnost po celou dobu první světové války.⁵⁶

⁵² NOVOTNÝ, J. *Sokol v životě národa*. s.38-39

⁵³ Tamtéž. s.39

⁵⁴ DOLANSKÝ, J. a kol. *Sto deset let Sokola 1862-1972*. s.50

⁵⁵ ŽÍŽKA, J. *Dějiny a současnost Sokola*. s.10

⁵⁶ Tamtéž. s.10-11

Po vyhlášení samostatnosti Československa 28. října 1918 připadl Sokolu nemalý úkol zajistit a upevnit mocenské základy nového českého státu. Zajišťoval se administrativní systém, sociální pořádek a také obrana hranic mladé republiky. Po dosažení státní samostatnosti pokračovalo sokolstvo ve své činnosti v podstatě stejným směrem, jakým se rozvíjelo již před první světovou válkou. Bylo znovu obnoveno ústředí České obce sokolské, které bylo v roce 1920 přejmenováno na Československou obec sokolskou. Sokol měl v samostatném Československu velmi silné postavení nejen po stránce tělovýchovné a sportovní, ale i politické. Svými činy působil i na ostatní občany. Tak postupně docházelo k nárůstu členstva, které v roce 1920 překročilo hranici 560 000 členů. Pro svou činnost měl Sokol výborné podmínky po celé období tzv. první republiky. Vytvářel jasné politické stanovisko, které se plně shodovalo s politickými zájmy vedoucích představitelů ČSR v čele s prezidentem republiky T. G. Masarykem a později E. Benešem. I když vedle Sokola postupně vznikaly další tělovýchovné a sportovní organizace jako Dělnické tělocvičné jednoty, Federace proletářské tělovýchovy, katolický Orel, Junák, tak i přesto se Sokolu dostávalo mimořádně výsadního postavení.⁵⁷

Obraz vývoje Sokola představovaly všesokolské slety. Každý z nich měl svůj charakter a usiloval překonat předchozí. Jejich záměrem nebyla jen podívaná, ale byly vždy završením soustavné činnosti v jednotách a přehlídkou širší sokolské výchovy. Slety měly i svůj politický význam, vystižený v dramatických sletových scénách, které stejně jako průvody měly manifestační ráz. Když vliv nacistického Německa sílil a ohrožoval mír v celé Evropě, měl X. všesokolský slet jedinečný význam. Stal se bezděčným protějškem k částečné mobilizaci československé armády. V takovém vzruchu a rozsahu neproběhl žádný z dřívějších sletů.⁵⁸

Po nacistické okupaci měli Němci ze Sokola obavy, a proto byla sokolská organizace 8. října 1941 rozpuštěna a veškerý její majetek zabaven. Do spousty tělocvičen se nastěhoval německý lazaret, vojáci a vojenské sklady. V boji proti fašismu se Sokol nezastavil a vybudoval uvnitř své ilegální organizace odbojové hnutí. Atentátem na říšského protektora Reinharda Heydricha vyvrcholila činnost význačné odbojové sokolské skupiny Jindra. Gestapo při této akci zatkl všechny sokolské činovníky z ústředí, žup i větších jednot.

⁵⁷ ŽIŽKA, J. *Dějiny a současnost Sokola*. s.11-12

⁵⁸ DOLANSKÝ, J. a kol. *Sto deset let Sokola 1862-1972*. s.86-87

V letech 1939-1945 bylo vězněno 11 611 členů Sokola, z nichž bylo popraveno 1 212 a jiným způsobem zemřelo 2 176. V Praze při květnovém povstání v roce 1945 padlo na barikádách 654 sokolů a 164 jich bylo těžce raněno. Bylo to daleko více, než kolik obětí si vyžádala účast Sokola v protirakouském odboji za první světové války. Sokol si za druhé světové války zachoval vysoký morální kredit a mezi občany se potvrdila pověst jako vlastenecké organizace.⁵⁹

Politické události v období 1945-1948 zásadním způsobem ovlivnily další vývoj Sokola. Hned po osvobození byl Sokol hlavním podněcovatelem sjednocení československé tělovýchovy na demokratických principech. Do dalších osudů však tvrdě zasáhl únorový politický převrat v Československu roku 1948. Brzy se projevilo, že komunistům šlo hlavně o ovládnutí Sokola jako nejpočetnější tělovýchovné organizace. Znali dobře jeho historii, činnost, sílu a ideje spjaté s myšlenkami T. G. Masaryka. Pod politickým nátlakem a nařízením byly, jako i v jiných spolcích, ustaveny také v Sokole tzv. akční výbory. Jejich úkolem bylo ze života sokolských jednot a žup odstranit všechny členy Sokola, kteří se stavěli proti duchu komunistického společenského systému. XI. všesokolský slet v roce 1948 byl největším vystoupením v dějinách Sokola a rovněž vrcholem odporu proti komunismu. Sletu se zúčastnilo na jeden milión cvičenců z ČSR a zahraničí. ačkoli dopadl výborně, byla to v podstatě poslední významná akce Sokola. Vývoj v Sokole se začal ubírat zcela jiným směrem. Pod politickým tlakem byly ustaveny také v Sokole tzv. akční výbory, jejichž úkolem bylo odstranit všechny členy Sokola, kteří se stavěli proti duchu komunistického společenského systému. Už pod tzv. sokolskými komisemi přejmenované z akčních výborů bylo na podzim 1948 vyloučeno na 11 000 členů Sokola. Mnoho členů opustilo řady Sokola, protože nesouhlasilo s ideologickým ovládnutím komunisty a mnozí emigrovali do ciziny. Následně došlo k přejmenování sokolských jednot, ale ještě horší bylo nařízení, že všechna tělovýchovná zařízení a majetek jednot byly převedeny do majetku a správy Revolučního odborového hnutí. Po další reorganizaci byl vytvořen Československý svaz tělesné výchovy a sportu, do něhož byly začleněny všechny tělovýchovné jednoty. Tělovýchovná zařízení a majetek byly převedeny z ROH do

⁵⁹ ŽIŽKA, J. *Dějiny a současnost Sokola*. s.14

majetku této nově vytvořené organizace. Činnost Sokola, která byla od roku 1945 stále narušována, nyní zcela skončila.⁶⁰

Pokus o obnovení Sokola se zrodil v době tzv. Pražského jara v roce 1968, kdy se v krátké době obnovilo 44 žup. Konalo se celostátní shromáždění sokolů na Slovanském ostrově a přípravný výbor Sokola požadoval návrat k organizaci ČOS před rokem 1948. Všude se znovu začala obnovovat sokolská činnost. Krátké nadějné probuzení naší společnosti a návrat k demokracii skončilo invazí vojsk Varšavské smlouvy. Došlo na zatýkání předních sokolských činovníků, kteří se podíleli na obnově Sokola. Poté pod řízením Československého svazu tělesné výchovy pokračoval systém socialistické tělovýchovy až do roku 1990. Toto období přineslo dlouhodobý nepříznivý vliv do života Sokola a zanechalo nejhlubší zásahy v jeho historii.⁶¹

Pád komunistického režimu 17. listopadu 1989 znamenal znovuvzkříšení tyršovského Sokola. Na 7. ledna 1990 byl svolán sjezd obnoveného Sokola, kde byly schváleny prozatímní stanovy a ústředí ČOS. Hlavním úkolem bylo uvést Sokol po všech stránkách do života občanské společnosti. Zatímco po první a druhé světové válce se vracelo členstvo zpět do Sokola a z vlasteneckých důvodů do něj vstupovali další a další občané, po roce 1990 tomu tak nebylo. Sokolská idea postupně zmizela z povědomí naší společnosti, především mladé generace, která Sokol nepoznala. Proto má na obnově sokolské organizace zásluhu především generace starší.⁶² Nastartovala se nesnadná cesta za uznáním Sokola, za rozvojem sokolské činnosti a udržení charakteru Sokola. Rychle se obnovovaly sokolské jednoty. Organizačně byla obnovena také většina žup v Čechách a na Moravě. Dosáhlo se úspěchů při navrácení tělovýchovných zařízení a majetku. Znovu se začaly pořádat všesokolské slety. Tělocvičný proces v Sokole prošel velkou proměnou, poněvadž vývoj v oblasti tělovýchovy stále pokračuje. Byla pozměněna forma i obsah, což přináší nepřetržitě nové příznivce. Objevují se nová cvičení, nové sporty, pořádají se soutěže ve všestranném víceboji, turistické akce a soutěže, dále se pokračuje ve výchovném procesu i v kulturních činnostech.⁶³ V historii Sokola to nebylo poprvé, kdy hledal

⁶⁰ ŽIŽKA, J. *Dějiny a současnost Sokola*. s.15-19

⁶¹ Tamtéž. s.19

⁶² Tamtéž. s.20

⁶³ <http://www.sokol-cos.cz/COS/sokol.nsf/pages/obnova-po-roce-1989-AD30>

cestu, pokud chtěl být v daném vývoji konkurenceschopný, aniž by ztratil svůj charakter. Sokol se znovu právem přihlásil ke své tradiční úloze ve společnosti.

2.3 Sokol I. Smíchov v letech 1868-1893

Na Smíchově byl Sokol založen v roce 1868. Pod tehdejšími názvem Sokol Smíchovský byl svým založením 47. sokolskou jednotou v pořadí.⁶⁴ Je pravdou, že Smíchov v té době zůstal pozadu za některými daleko menšími městy.

Sokol Smíchovský vznikl hlavním přičiněním továrníka Josefa Benke a učitelem na zdejších školách Janem Maškem. Společně s učitelem Ferdinandem Drůbkem, městským pokladníkem Antonínem Mařáčkem, obchodníkem Václavem Votrubou, obchodníkem Františkem Pallym a JUDr. Janem Grosem tvořili první zatímní výbor.⁶⁵

Na veřejném shromáždění konaném dne 2. února 1868 v Měšťanské besedě na Smíchově byl za přítomnosti 60 členů přijat návrh stanov. Byl zde přečten také dopis městské rady, kterým se oznamuje, že v případě zřízení jednoty Sokol bude k účelu tělocviku přenechána na jeden rok bezplatně zahrada hlavní školy. Učitel Jan Mašek zase poukázal na užitečnost a prospěch tělocviku.⁶⁶

Z svolání k občanům vylepeného 28. června 1868 na nárožích Smíchova můžeme vyčíst: „*Uznávající důležitost tělocviku, co prostředek tělo i ducha osvěžující, sestoupili jsme se v prozatímní výbor ku zřízení tělocvičné jednoty Sokol na Smíchově. Vykonavše již všechny potřebné předběžné práce, vyzýváme každého, kdož se s námi v úmyslu tom snaží, by se do 2. července t. r. buď co činný, nebo přispívající, neb zakládající úd jednoty přihlásil.*“⁶⁷ Stanovy spolku, sestavené na základě stanov Sokola Pražského, byly na veřejné schůzi 2. července v Měšťanské besedě schváleny a přijaty, tentýž rok 5. srpna také c. k. hejtmanstvím povoleny.⁶⁸

První valná hromada již ustanovené jednoty Sokol Smíchovský, na kterém byl zvolen výbor, se konala 22. srpna 1868, faktické založení se datuje dnem 23. srpna 1868. Za účasti 77 členů byl zvolen následující výbor jednoty: starosta Jan Kohout (továrník) – po volbě se ihned vzdal, náměstek Josef Benke (továrník), jednatel Antonín Mařáček (městský pokladník), správce Pavel Brzák (obchodní vedoucí), pokladník a účetní Václav Votruba (obchodník). Do výboru byli dále zvoleni Josef Böhm (městský tajemník), Ferdinand Drůbek (učitel), Josef Vindyš (továrník), František

⁶⁴ VANÍČEK, K. *Paměti Sokola Smíchovského za prvé 25-letí (1898-1893)*. s.5

⁶⁵ *Ve službě národa: nárys dějin tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský 1868-1908*. s.5

⁶⁶ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.4

⁶⁷ Tamtéž. s.3

⁶⁸ Tamtéž. s.4

Jiránek (strojník), František Skříba (obchodník).⁶⁹ Po odstoupení Jana Kohouta se prvním starostou stal Josef Benke, který přilnul k sokolské myšlence celým srdcem a ve funkci pobýval až do roku 1872. Do konce roku 1868 uspořádal výbor devět schůzí a jako mladý spolek musel zápasit s nemalými úkoly a překonávat velké obtíže.⁷⁰

Zpočátku se cvičilo bez nářadí v jedné školní místnosti. Až konečně 15. září spolek rozvinul svou činnost v sále „Egenbergu“ (v hostinci). Roční nájemné zde činilo 240 zlatých ročně. Cvičilo se třikrát v týdnu po jedné hodině za účasti 50 cvičenců (z toho 13 žáků) ve 3 družstvech pod vedením náčelníka Ludvíka Sršně, kterého k zavedení cvičení vyslala mateřská jednota Pražská. Cvičební rozvrh se zpracovával na tři týdny dopředu. Ve svém programu měl cvičení prostná, pořadová, poklus, skok do dálky, do výše, kůň, koza, hrazda, bradla, kruhy, šplhání, žebřík vodorovný, skupiny, zápas, činky.⁷¹ Šerm byl zaveden o rok později. Cvičitelé kromě L. Sršně vyučovali bezplatně. V knize přání a stížností byly kladeny i různé podněty cvičenců ke cvičebním prostorám. Jedním z nich kupříkladu bylo, aby se každou druhou neděli cvičební sál natíral voskovou barvou. Načež správce odpověděl, že sál není určen k tanci, ale ke cvičení, a že se zde necvičí jen v neděli. První roky se vyznačovaly četným stěhováním jednoty, než našla své stálější místo. Počátkem roku 1869 se cvičení přeneslo do hostince „U vévody Přemysla“, roku 1871 do sálu hostince „U Anděla“, roku 1874 pak „Na Plzence“ a ještě téhož roku na podzim „U čísla 1“.⁷²

Podmínkou pro přijetí za člena jednoty byl věk minimálně 18 let a trestní bezúhonnost. Zápisné nebylo žádné, příspěvek zakládajícího člena činil 5 zl., činného 1 zl., pak 50 kr. měsíčně. Členstva bylo hned od počátku 142, z toho 82 průmyslníků a řemeslníků, 22 doktorů, učitelů, úředníků a studujících, 19 domácích, 16 obchodníků, 3 soukromníci, dělník žádný.⁷³ Špatné podmínky dělníků pro pravidelné a soustavné cvičení byly odrazem neutěšeného sociálního a politického postavení dělnické třídy té doby. Pracovní doba byla 12-14hodinová a mnohdy i delší.

Největší zásluhy o počáteční vývoj a rozkvět jednoty si získali starosta Benke s náčelníkem Sršněm, kteří se s neúnavnou a nevšední obětavostí starali o řádné hospodářství, pravidelné cvičení i úpravu cvičebních místností. Ve funkci náčelníka byl

⁶⁹ VANÍČEK, K. *Paměti Sokola Smíchovského za prvé 25-letí (1898-1893)*. s.3

⁷⁰ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.4

⁷¹ VANÍČEK, K. *Paměti Sokola Smíchovského za prvé 25-letí (1898-1893)*. s.6

⁷² LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.6

⁷³ Tamtéž.

L. Sršeň do roku 1869, po něm nastoupil do roku 1871 Boh. Tiapal a do roku 1873 pak František Hochman, který přišel ze Sokola Pražského a zřídil v jednotě první cvičitelský sbor a přivedl cvičení na vysoký stupeň dokonalosti.⁷⁴ Již koncem roku 1869 stoupl počet členu na 237. O rok později na 248 členů, z nichž bylo 50 %, t. j. 124 činných. Z tehdy existujících 119 sokolských spolků se Smíchovský Sokol stal nejsilnějším hned po Sokole Pražském. Poměr cvičenců ke všem členům jednoty byl 10%, t. j. 25. Zatímco v roce 1868 cvičilo 35 %, čili 50 cvičenců. Bylo pozoruhodné, že na 63 obyvatel Smíchova připadal jeden člen Sokola.⁷⁵

Když se valná hromada koncem roku 1869 usnesla koupit na Smíchově pozemek za účelem postavení vlastní tělocvičny a začátkem následujícího roku tak učinila, netušila, jak krátké nadšení to způsobí. Nepomohly ani sebevětší příjmy, splátky za stavební pozemek nemohly být splaceny a ten musel být vrácen, aby si tím jednota zabezpečila alespoň další existenci a samostatnost.⁷⁶

Skromnou, ale o to významnější událostí bylo pro mladý spolek svěcení spolkového praporu v roce 1870. Matkou praporu se stala Marie Kohoutová, kmotrou pak paní Benkeová, manželka starosty. Odpoledne téhož dne, kdy byl prapor svěcen, se „U čísla 1“ pořádala koncertní zábava a zúčastnil se jí mnohý příznivec Sokola na Smíchově. Téhož roku se pořádaly první šibřinky ve skromném sále „U Anděla“. Hlavní zásluhu na jejich konání měli M. Loyka a J. Preller. Mezi další činnost spolku patřily výlety do blízkého či vzdálenějšího okolí. Byly mnohdy projevem českého vlastenectví a propagací sokolské organizace, často také organizovány s jinými sokolskými jednotami. Již v prvním roce „života jednoty“ byly uspořádány dva celodenní výlety na Řídkou a do Mokropes, 1 polodenní do údolí sv. Prokopa společně se Sokolem Malostranským a Sokolem Karlínským. Navíc tajemník Böhm vyzval členstvo, aby se za účelem vzájemného poznávání scházeli alespoň jednou týdně v Měšťanské besedě.⁷⁷

Neblahé politické a hospodářské poměry zasáhly v sedmdesátých letech i Sokol Smíchovský. Po stránce hospodářské bylo v roce 1870 dosaženo vrcholu, pak nastává postupný úpadek příjmů i členstva. Nepomáhaly ani četné zábavy nebo zdařilé šibřinky, které vynášely určitý zisk.⁷⁸ Nejvíce byl zjevný pokles příspěvků činných členů. Po

⁷⁴ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.4, 6

⁷⁵ VANÍČEK, K. *Paměti Sokola Smíchovského za prvé 25-letí (1898-1893)*. s.7, 10

⁷⁶ Tamtéž. s.8, 10

⁷⁷ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.6, 9, 10

⁷⁸ *Ve službě národa: nárys dějin tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský 1868-1908*. s.6

úvodním zápalu vzniku sokolské jednoty přichází další ukaz neutěšených poměrů v podobě nepřetržitého vzdávání se činovnictví. Během šesti měsíců přichází pět rezignací. Další komplikace přicházejí ve značně vysokých nájmech za cvičební místnosti. Ty jsou navíc ztíženy nesnáze, kdy například v sálu hostince „U Anděla“, jakožto jediné taneční místnosti na Smíchově, bylo nutné vždy před zábavou vyklidit nářadí, při masopustu se pak necvičilo vůbec. Nebo stížnost na hostinského, který si v sále na určitou dobu složil stavební materiál. Odrazem těchto nepříjemných okolností bylo, že průměr návštěvy cvičení klesl na 15 členů. Napomáhal tomu i nedostatek cvičitelů, a to nejen na Smíchově, ale i vůbec v celém sokolském životě. Jak smutná doba panovala, můžeme odvodit i z toho, že téměř po celý rok 1872 se vyjednávalo mezi městskou radou a výborem jednoty o zřízení hasičského odboru a jeho sloučení s jednotou. Patrně se tehdy sjednocení pokládalo za nový prostředek k povznesení klesajícího sokolstva, jakož i vůbec značná část sokolů byla toho mínění. Některé sokolské jednoty se v krátké době přeměnily v tělocvično-hasičské spolky, či výlučně hasičské. Jednání o sloučení se protáhlo až do roku 1873, kde o konečném osudu rozhodlo poslední slovo c. k. místodržitelství, které naštěstí nedalo svolení ke změně stanov. Tímto zpětně Sokol Smíchovský vřele děkuje za toto rozhodnutí. Budoucnost se však vyhlížela s velkou obavou. Počet členů klesl pod 100, z nichž bylo asi 40 činných a došlo dokonce k zvážení, zdali jednotu dále vést. Sám starosta Preller navrhoval, aby se jednota rozešla. V tíživém údobí povstal proti malověrným náměstkům starosty Antonín Novotný, který měl velkou zásluhu na dalším životě jednoty. V roce 1872 postihly naši zemi silné povodně, i při oslabených silách odvádí jednota 300 zl. na zmírnění nouze poškozeným.⁷⁹

Patřilo k samozřejmým povinnostem, že Sokol, jakožto český spolek, se zúčastňoval veřejných oslav. Dne 20. července 1873 se jednota zúčastnila Jungmannovy slavnosti v Praze. O rok později 7. září uvítání Františka Josefa I. na smíchovském nádraží a v hojném počtu ještě v témže roce Klicperovy oslavy v Chlumci nad Cidlinou a Žižkovy oslavy u Přibyslavi. I v těchto namáhavějších letech se v roce 1874 uskutečnilo 8 zdařilých výletů, v dalším roce sedm výletů, mezi které patřil výlet do Karlova Týna se Sokolem Pražským a 3. srpna tajný výlet do Všemíru a do Motola.⁸⁰

⁷⁹ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.11-14

⁸⁰ Tamtéž. s.14-17

Jelikož v prostorách „U čísla 1“ se cvičilo ve dvou větších pokojích, které byly ke spolkovému cvičení zcela nevhodné, hledala se opět jiná místnost. Vyrvalost náčelníka A. Brejchy byla korunována úspěchem, za pomoci A. Novotného se získala místnost na Plzeňské třídě ve „staré sirkárně“. Smíchovská obec upravila tamější kůlnu a přepustila ji na podzim 1874 jednotě za roční nájem 120 zl. pod podmínkou, když propůjčí nářadí pro cvičení školního žactva. Po dlouhých letech našel Sokol Smíchovský konečné stálé útočiště, v němž přetrval skoro dalších 20 let. Nebyla to sice ideální tělocvična, ale přece jenom místnost určená pouze pro tělocvik, poměrně prostorná a nepředražená. Již v roce 1876 obec snížila nájemné na 20 zl., roku 1885 ji pak úplně prominula.⁸¹

Dne 17. května 1875 se konalo v tělocvičně ve „staré sirkárně“ první veřejné cvičení (za 7 let trvání jednoty) za přítomnosti četného obecního sboru s tímto pořadem: 1. Rej jednoduchá směrová; 2. Cvičení družstev: I. bradla (ručkování s houpáním), II. hrazda (mety odbočmo a přednožmo), III. skok do dálky; 3. Cvičení cvičitelského sboru na koni na šíř; 4. Cvičení družstev na nářadí; 5. Skok do výše o závod; 6. Cvičení na hrazdě; 7. Cvičení prostná. O zdařilém cvičení byla napsána podrobná zpráva v časopisu Sokol, rovněž vepsána do pamětní knihy.⁸²

Rok 1876 se jeví jako nejvýraznější úpadek spolku. Výbor se sešel za tento rok osmkrát. Členů bylo 90, z nichž činných 40. Průměr cvičenců ztěžl dosahoval 15. Příspěvky činných členů klesly na 67 zl. Konané šibřinky byly tentokrát záchranou, vynesly 168 zl., jinak by účet skončil rázným schodkem. Laskavost městské rady, jež snížila nájemné za tělocvičnu, se považovala za velkou pomoc. Spolková knihovna se zrušila, zbývající knihy byly darovány veřejné obecní knihovně. Neveselé poměry byly výmluvným dokladem, že se po celé 4 měsíce nesešla výborová schůze, a když se konečně sešla, předložily se jí dvě rezignace najednou: J. Prellera i A. Brejchy. S posledně jmenovaným odešel z jednoty pilný, rázný a u členstva velmi oblíbený náčelník. Těch několik členů, kteří v poslední době cvičili, ztratilo náhle chuť cvičit bez vedení cvičitele, ubýval jeden za druhým a tělocvična pustla. Cvičení držel při životě J. Bohata ještě za pomoci dvou členů. Byly to neutěšené, skoro až zoufalé poměry, v jakých se ocitla jednota na sklonku roku 1876.⁸³

⁸¹ VANÍČEK, K. *Paměti Sokola Smíchovského za prvé 25-letí (1898-1893)*. s.15

⁸² Tamtéž. s.16

⁸³ Tamtéž. s.16-17

Chmurné časy pokračovaly i následující rok. Skromné příjmy do spolkové pokladny pokrývaly jen nutné výdaje a investice do tělocvičny či náradí nebyly prakticky žádné. Podle toho zázemí vypadalo. Tělocvična byla chladná a vlhká, strop tehdy chyběl, tvořily je trámy a latě krovu. Šatny nebyly, do tělocvičny se chodilo přímo z blátivého dvora, navíc bradla byla rozviklaná, žíněnky roztrhané, zachytač děravý, náradí k šermu rezavé. Změna k lepšímu, přinejmenším po stránce cvičební, nastala po příchodu mladého cvičitele, nadšeného a nadějného odborníka F. Kožíška ze Sokola Pražského. V listopadu byl zvolen náčelníkem a v jednotě nastal nový ruch. Do cvičení byl zaveden bývalý pořádek.⁸⁴ Členů přibývalo hlavně z Malé Strany a Hradčan, pustá tělocvična rázem oživila a již se opět začalo proslýchat, že na Smíchově je Sokol.⁸⁵

Rok 1878 byl rokem jubilejním. Do té doby prošel Sokol Smíchovský od největšího rozkvětu do největšího úpadku, na konci této doby teprve opět sbíral sílu k novému rozmachu. Za deset let trvání jednoty se vystřídali 3 starostové, 5 náměstků, 7 náčelníků, 9 jednatelů, 3 pokladníci, 9 účetních a 19 cvičitelů. Četná návštěva cvičícího členstva v posledních měsících byla nakloněna myšlence oslavit desetileté trvání jednoty veřejným cvičením. V předvečer slavnosti uspořádalo členstvo jednoty za spoluúčinkování pěveckého sboru „Lukes“ svému zasloužilému starostovi J. Prellerovi průvod s lampiony. V den slavnosti 20. června se shromáždili v nevelké tělocvičně členové jednoty. Tělocvična byla zahalená v zeleň, vyzdobená odznaky a prapory. Ve vybraném obecenstvu byly zastoupeny deputace Sokola Pražského v čele s náčelníkem M. Tyršem, Sokola Karlín a Sokola Braník. Ve tři hodiny odpoledne zahájila při tónech Bedřichova pochodu bujarou rej veřejné cvičení. V jubilejním roce vstoupili do jednoty bratři Karel Vaníček a Jindřich Vaníček.⁸⁶

Aby bylo umožněno nemajetným členům, zvláště činným, vystupovat v sokolském kroji, zřídilo se v roce 1879 krojové komitě, které jednak udržovalo spolkovou zápůjční šatnu, ale také členům opatrovalo dobré, nepředražené kroje na splátky.⁸⁷

Návrh K. Schürera založit fond pro stavbu vlastní tělocvičny na valné hromadě 4. dubna 1880 se dá pokládat za jednu z nejdůležitějších událostí tohoto roku. I když snaha byla korunována až o několik let později, základ byl položen.⁸⁸ Určitým vzorem

⁸⁴ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.18-19

⁸⁵ VANÍČEK, K. *Paměti Sokola Smíchovského za prvé 25-letí (1898-1893)*. s.18-19

⁸⁶ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.19-20

⁸⁷ VANÍČEK, K. *Paměti Sokola Smíchovského za prvé 25-letí (1898-1893)*. s.62

⁸⁸ Tamtéž. s.24

Sokola Smíchovského byl Sokol ve Vršovicích, který co do počtu malou jednotou, tak vytrvalou a usilovnou prací dokončil stavbu vlastní tělocvičny, na jejímž slavnostním otevření byl Sokol Smíchovský účasten. Za zmínku stojí také ustanovení zábavního kroužku „Rantlík“, kdy se po dvě léta pořádaly domácí večery v tělocvičně, na nichž byly mistrně provedeny představení Uforin a Dišporanda, Faust a Markéta, Princ Šlofania a princezna Mordulina. Tento zábavní kroužek byl předchůdcem pozdější velmi zasloužilé „Sokolské party“. Za připomenutí stojí i kroužek Mudrců, jenž založili K. Schürer a K. Vaníček k tomu cíli, aby se mezi činným členstvem šířilo povědomí sokolské myšlenky, především pak na členských schůzích informovali o Tyršových ideálech.⁸⁹

Po ničivém požáru Národního divadla v roce 1881 se Sokol Smíchovský zapojil jako první do poskytnutí finančních darů pro obnovu Národního divadla. Mimo to se dne 9. října 1881 uskutečnilo veřejné cvičení ve prospěch znovuzřízení Národního divadla. Akce se konala pod širým nebem v propůjčené Smíchovské aréně za účasti hojného obecnstva, mezi kterými byl i M. Tyrš či redaktor Národních listů J. Barák. Vše dopadlo nad očekávání velmi dobře a výsledek byl nejen hmotný, ale i mravní.⁹⁰ Za zmínku stojí fakt, že v roce 1881 byl z cvičitelského sboru jednoty zvolen do funkce náčelníka J. Alexandr, od té doby pocházel náčelník vždy z vlastních řad. Jednota se nemusela obracet o náčelníka jinam, naopak se stala školou dodávající odborníky celé řadě sokolských jednot.⁹¹

I. všesokolského sletu na Střeleckém ostrově dne 18. června 1882 se Sokol Smíchovský účastnil činně, a to jak veřejného cvičení, tak i veškerých projevů sokolské vzájemnosti, jež po něm následovaly. Byly to nadšené chvíle celé jednoty. Správní výbor se tento rok sešel čtrnáctkrát a jeho hlavním úkolem bylo rozmnožit počet členů v jednotě. V tomto směru se zvláště osvědčil starosta P. F. Krejčí.⁹²

V neděli 8. července 1883 byl Smíchov svědkem velké slavnosti, během níž Sokol Smíchovský oslavil „Na Plzence“ památku svého patnáctiletého trvání. Zde se konala hlavní část slavnosti, totiž veřejné cvičení. V průvodu účastníků v kroji byli hosté ze Sokola Poděbradského, Dobříšského, Berounského, Žižkovského, rovněž Pražského.

⁸⁹ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.22

⁹⁰ Tamtéž. s.24-26

⁹¹ *Ve službě národa: nárys dějin tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský 1868-1908*. s.7

⁹² LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.27

Po proslovu a pozdravech bylo přistoupeno k cvičením prostným s tyčemi, která byla odměněna bouřlivým potleskem. Následovalo cvičení na náradí v pěti družstvech. Jednotlivé výkony byly až překvapující. Úsudek znalců vyvrcholil uznáním, že podobné cvičení lze vidět jen velmi zřídka a že Smíchov může být na svůj Sokol náležitě hrdý.⁹³

Další z pěkných výletů se tento rok uskutečnil 16. a 17. června do Dobříše. Noční a celodenní výlet začal vlakovým přesunem do Řevnic, odkud se šlo pochodem přes Skalku do Mníšku, kde se nocovalo. Ráno se pokračovalo dalším pochodem krásnými lesy do Dobříše, kam se dorazilo už za hustého deště. Před cílem čekalo uvítání 12 sokolů z Dobříše v kroji s roztaženými deštníky.⁹⁴

Na valné hromadě 23. března 1884 byl přijat návrh, aby dozorcí účtů prohlíželi spolkové knihy a podávali výboru měsíčně zprávu o jejím stavu. Na mimořádné valné hromadě 16. listopadu t. r. byla přijata změna některých článků stanov, byli zvoleni župní volitelé, jakož i pětičlenná komise pro zakoupení stavebního místa budoucí tělocvičny. Hlavním přičiněním Sokola Smíchovského byla založena Sokolská župa Středočeská, druhá v pořadí. Jejím prvním župním starostou byl zvolen P. F. Krejčí, starosta Sokola Smíchovského. Finanční poměry jednoty se notně zlepšily, fond pro výstavbu vlastní tělocvičny vzrostl na 1423 zl. Nově vzniklé sdružení Sokolská parta vybíralo dobrovolné příspěvky pro tělocvičnu a k tomu účelu též pořádala velké oblíbené těšící se přátelské večery.⁹⁵

Zásluhou městské rady a přičiněním B. Bečky, bez jehož zásahu by se celá úprava protáhla jistě na dlouho, se konečně v roce 1885 tělocvična dočkala i své šatny. Neúnavnou snahou a hlavním úsilím E. Hanáka bylo na sklonku roku zavedeno cvičení učňů. Za krátkou dobu cvičilo již 80 učňů. Tímto počinem v následujících letech narůstá počet činného členstva skutečně cvičícího a po stránce cvičební se jednota proměnila z převážně studentské na jednotu převážně řemeslnicko-živnostnickou. Velmi zdařilý byl výlet do Českého Brodu ke slavnostnímu otevření nové tělocvičny, s nímž bylo spojeno první cvičení sokolské župy Středočeské. Ze tří přeborníků ve skoku do dálky byli dva ze Sokola Smíchovského.⁹⁶

⁹³ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.28-29

⁹⁴ VANÍČEK, K. *Paměti Sokola Smíchovského za prvé 25-letí (1898-1893)*. s.30-31

⁹⁵ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.29, 61

⁹⁶ VANÍČEK, K. *Paměti Sokola Smíchovského za prvé 25-letí (1898-1893)*. s.34

Během roku 1886 byly učiněny přípravné kroky k zavedení cvičení dívek. Úmysl narazil na velké překážky. Městská a školní rada, i za horlivého přičinění cvičitelky K. Hanušové, odepřely z mravních ohledů povolení.⁹⁷ V činnost vstoupilo Družstvo pro postavení tělocvičny. Byly zahájeny přípravy k druhému všesokolskému sletu. Do jednotlivých komisí slavnostního výboru ČOS byli zvoleni i čtyři členové Sokola Smíchovského. Pravidelné cvičení se konalo v pondělí, ve středu a v pátek. Průměrně cvičilo 40 cvičenců ve čtyřech družstvech. Střelba do terče se konala jednou nebo dvakrát do měsíce. Cvičení učňů se kvůli velkému zájmu, pod pečlivým vedením J. Vaníčka, přeložilo z neděle na sobotu.⁹⁸

Rok 1887 byl rokem zklamání a nesplněných přání. Vsesokolský slet byl zmařen policejním zákazem. Společná schůze výborů Sokola i Družstva pro vystavění tělocvičny, která se měla dohodnout na koupi pozemku, neměla žádného výsledku. O cvičení učňů se už nedá psát s takovým uspokojením, jejich průměrná návštěva rapidně klesla.⁹⁹

Skromná oslava 20letého trvání jednoty proběhla 14. srpna 1888 v nejužším kruhu členstva přátelským večerem za přítomnosti starosty města A. Elhenického a starosty okresu A. Peluňka. Po stručném dějinném přehledu, jenž přednesl K. Vaníček, se ujal slova starosta města, který vybízel k další vytrvalé činnosti. Během roku utrpěla jednota citelnou ztrátu odchodem dlouholetého náčelníka J. Alexandra do Plzně, za jehož sedmiletého náčelnictví se cvičení neobyčejně rozvinulo a zesílilo. Těžkou ztrátu bylo možné bez pohromy nahradit v J. Vaníčkovi, který cvičení řídil pevnou rukou až do roku 1892 s pravým porozuměním věci, láskou k jednotě, a tudíž se stal brzy velice oblíbeným.¹⁰⁰

Sokolským svátkem jednoty se dá nazvat úspěch na slavném výsledku závodu Unie francouzských gymnastů v Paříži na počátku června 1889, kterých se zúčastnili bratři Vaníčkovi, A. Trefný a J. Zápotocký. Vaníčkovu družstvo dosáhlo na bronzové medaile (zlatá palma), A. Trefný vydobyl stříbrnou a J. Vaníček bronzovou medaili. Uskutečnily se tři výlety, z nichž první byl do Všenor společně s jednotou Karlínskou, Košířskou a Radotínskou. Druhý noční a celodenní společně se župou Středočeskou do Kouřimě

⁹⁷ VANÍČEK, K. *Paměti Sokola Smíchovského za prvé 25-letí (1898-1893)*. s.36

⁹⁸ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.33-34

⁹⁹ Tamtéž. s.34-35

¹⁰⁰ *Ve službě národa: nárys dějin tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský 1868-1908*. s.11

u příležitosti krajské výstavy pořádané v tomto městě a třetí společně s jednotou Karlínskou, Střešovickou, Břevnovskou a Michelskou do Unhoště. Pomalu se začala ujímat myšlenka společného vystupování, která měla nepoměrné výhody před ojedinělým.¹⁰¹

V roce 1890 měla jednota 248 členů, z toho 127 přispívajících a 105 činných. Podle nového rozvrhu žup, stanovené ČOS, byl Sokol Smíchovský ze župy Středočeské přidělen do župy Podbělohorské.¹⁰² Pro nedostatek vhodné místnosti nebylo možno ani letos uspořádat veřejné cvičení, jednota se svým přičiněním podílela pouze na župním veřejném cvičení v Berouně a župních závodech v Karlíně. Krojová komise musela začít vyvíjet obzvlášť horlivou činnost, aby opatřila větší počet slavnostních krojů pro členstvo k připravovanému všesokolskému sletu.¹⁰³

Další rok usilovného cvičení a příprav znamenal pro jednotu II. všesokolský slet, který se konal 28. a 29. června 1891 v Královské oboře. Veřejného cvičení se zúčastnilo 54 členů Sokola Smíchovského v pěti družstvech a velkolepého průvodu 68 členů v kroji. Jednota se rozloučila s náčelníkem J. Vaníčkem, který byl po skvělém úspěchu na všesokolském sletu povolán a zvolen náčelníkem Sokola Pražského. Cvičitelství sbor jednoty jej pak zvolil svým čestným členem a valná hromada jej o dva roky později jmenovala zakládajícím členem.¹⁰⁴ Poprvé za trvání jednoty byl uspořádán „Vánoční stromek“.¹⁰⁵

V roce 1892 měl výbor 11 řádných a 6 mimořádných schůzí. Na prvním místě byla otázka zřízení vlastní tělocvičny, která se vracela téměř při každé schůzi k projednávání, vzhledem k omezené a nezdravé místnosti tělocvičny. Proto se tento rok hlavní starostí výboru stalo získat příhodný pozemek ke stavbě tělocvičny. Po bedlivém zkoumání bylo zjištěno, že není možno koupit levnější pozemek než za 40–100 zl. sáh čtvereční, tedy za cenu, která by pohltila veškerý kapitál „Družstva“ i jednoty. Dále pak bylo uváženo, že podniknout stavbu bez kapitálu, jen se zaplaceným pozemkem, by vedla k záhubě jednoty. Nedalo se však už dále vyčkávat pro naprostou neuspokojivost dosavadní cvičební místnosti, která byla až zdraví nebezpečná. Bylo usneseno nabídnout obci Smíchov za její pozemek na Plzeňské silnici (bývalou Klepetku) kupní cenu 3000 zl.,

¹⁰¹ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.38, 40

¹⁰² VANÍČEK, K. *Paměti Sokola Smíchovského za prvé 25-letí (1898-1893)*. s.42

¹⁰³ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.41-42

¹⁰⁴ VANÍČEK, K. *Paměti Sokola Smíchovského za prvé 25-letí (1898-1893)*. s.43-44

¹⁰⁵ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.44

splatnou v šesti ročních lhůtách po 500 zl. Zastupitelstvo městské obce Smíchovské na tento návrh přistoupilo. Získáním pozemku se otázka stavby nové tělocvičny posunula do dalšího stádia, byly zřízeny užší stavební a finanční komise. Byl vypsán konkurz, trvající do 1. března 1893, a k němu přizváno 30 stavitelů a architektů, kteří působili na Smíchově.¹⁰⁶ Dalším záslužným činem bylo zřízení zábavně poučné knihovny vedle dosavadní odborné. Od r. 1876, kdy byla bývalá spolková knihovna zrušena, resp. kdy se knihy odevzdaly do smíchovské veřejné knihovny, nebylo pochopení k významu vlastní knihovny a snahy o ni se odbývaly tím, že odbornou knihovnou jednota disponuje a na půjčování zábavních knih je zde obecní knihovna. Již za půl roku bylo učiněno 546 výpůjček a dalším pečlivým vedením vykazovala následujícím rokem 1541 výpůjček. Postupem času došlo i na knihovnu ženského odboru, knižnici žákyň a knihovnu dorostu.¹⁰⁷

Letopočtem 1893 vstupuje jednota do 25. roku svého trvání a nemohla své jubileum oslavit lépe, než že bylo přikročeno ke stavbě vlastní tělocvičny. Jubilejním rokem byla přičiněním skupiny členů v čele se starostou F. Eberlem zřízena Hudba Sokola Smíchovského. Byli to hudebníci z povolání a nebyli členy jednoty. Jednota jim pořídila nákladem 400 zl. sokolské kroje, které si hudebníci postupně spláceli svým účinkováním. S hudbou však bylo od počátku mnoho starostí, neboť skupina členů, jejichž přičiněním byla založena, musela vyjednávat s nimi a dohlížet na ně. Aby bylo odpomoženo od nedostatku tanečníků při zábavách, zavedly se taneční hodiny, které se konaly v tělocvičně, a při kterých vytrvale hrál na piano Č. Eberl. Na jejich prodlužování často naříkal K. Vaníček. Sokolská parta, která pořádala různé večírky či přednášky, měla v jubilejním roce 8 přednášek: o dějinách tisku, o Sokolství, o sluneční soustavě, o platidlech, o ražení peněz, z dějin českých a o obchodních cestách a mimo to poučné vycházky. Sokolská parta měla 35 členů a pěvecký kroužek, jakožto její odbor 26 členů. Bylo zavedeno zvláštní „cvičení rekrutů“, což znamenalo přípravu členů jednoty, kteří byli odvedeni na vojnu. Cvičily se i hmaty puškou, k čemuž byly pořízeny modely manlicherovek. Cvičení se velmi osvědčilo a budoucím vojákům značně prospělo. Všichni, kteří byli členy jednoty od počátku až do konce roku 1892, byli valnou hromadou 22. ledna jmenováni zakládajícími členy, současně k nim za svoji záslužnou práci přibyli bratři Vaníčkové. Práce na realizaci stavby tělocvičny se

¹⁰⁶ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.45, 47-48

¹⁰⁷ *Ve službě národa: nárys dějin tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský 1868-1908*. s.12

rozeběhly 21. května krásným činem, kdy bylo činným členstvem zahájeno společné kopání základů. Slavnostní položení kamene se konalo později, kdy stavba pokročila do úrovně prvního patra. Bylo to 16. července za účasti téměř celého města a takřka všechny domy Smíchova byly vyzdobeny prapory v národních barvách. Ráno po 9. hodině se seřadil impozantní slavnostní průvod v Husově ulici v čele s jízdní četou sokolů, následovaly sokolské jednoty, smíchovské spolky a ostatní spolky zastoupeny deputacemi. Průvod se v 10 hodin vydal ulicí Kinského k Plzeňské ulici před staveniště, kde byly vztyčeny dva chvojové pylony se sokolskými odznaky spojené girlandou praporečků v národních barvách. Staveniště bylo dekorováno chvojem a prapory, v obou výklencích vedle vchodu byla postavena bronzová poprsí zakladatelů Sokolstva, Tyrše a Fügnera. Starosta F. Eberl pronesl ke shromáždění slavnostní řeč. Hudba jednoty zahrála „Kde domov můj“, načež započal obřad klepání základního kamene. Tělocvična byla dostavena 16. prosince 1893, kdy byla provedena kolaudace.¹⁰⁸

¹⁰⁸ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.45, 49-52

2.4 Sokol I. Smíchov v letech 1894-1923

Dne 22. ledna 1894 za zvuků písně „Ku předu“ bylo zahájeno cvičení ve vlastní tělocvičně za účasti 94 borců v 9 družstvech. Ze zprávy cvičitelského sboru můžeme vyčíst: „*Vstupujeme v nádherné síně domu, který jako luzný sen myslí naše poutal, vždy však v dál unikal, kdykoli mohutnějším rozběhem zchvátiti jej jsme se hotovili. Neznámí byli jsme, Smíchovu cizími jevíly se snahy naše. My vytrvali a ejhle, moc příkladu dobrého! Šik borců mohutněl, nadšení a láska zoceleny ve studené lázni častého zklamání a jméno drahé jednoty naší počalo nabývatí jasného zvuku na závodistiích sokolských i měsíc její rozumnou spořivostí stával se těžším, až konečně umožněn cíl dávné touhy naši a my „na svém“ stanuli výcvikem i počtem mohutnější let předešlých.*“¹⁰⁹

Jinou starostí výboru bylo sestavit žádaný dámský odbor a pomocí něj zavést tělocvik dam a dívek. Přes veškerou snahu se to nepovedlo, ale podařilo se získat horlivou učitelku Annu Ptáčkovou, která v Sokole Smíchovském zavedla dívčí tělocvik (žákyň). Cvičení žákyň vykazovalo průměrnou měsíční návštěvu 20 dívek a cvičilo se v úterý a ve středu. Střelba do terče, byla dalším kroužkem, jenž řídil F. Kotrouš. Střílelo se od dubna do října každou neděli odpoledne s vojenskou puškou do pevného i pohyblivého terče. V červenci započal „vojenský výcvik“ a skončil v září. Průměrně se ho účastnilo 12 členů. V říjnu pak na vojnu odešlo 25 mladých členů, jejichž dopisy tlumočí vřelý dík za průpravný výcvik, kterým se jim počáteční vojenské cvičení tak vydatně ulehčilo.¹¹⁰

Před valnou hromadou a i v jejím průběhu se v roce 1895 vyskytly prudké debaty týkající se osoby náčelníka A. Trefného, ve které byly zřejmé dva úhly pohledu. Důsledky se projevíly rezignacemi K. Vaníčka na členství ve správním výboru a J. Vaníčka na zakládající a čestné členství. V květnu stihla tělocvičnu velká pohroma. Motolský potok, který se při průtrži mračen rozvodnil, zaplavil sokolovnu tak, že v šatně stála voda do výše 130 cm. Vznikly velké škody a všechny podlahy bylo nutné vytrhat. Od státu dostala jednota náhradu škody pro postižené 2090 zl.¹¹¹

¹⁰⁹ Ve službě národa: nárys dějin tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský 1868-1908. s.13

¹¹⁰ Výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol na Smíchově za správní rok 1894. s.5, 10

¹¹¹ LEPA, J. Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově. s.55, 57

Hlavního cvičení III. všesokolského sletu dne 29. a 30. června se zúčastnilo celkem 95 členů v deseti družstvech a slavnostního průvodu 90 členů v kroji. Sokolská parta se rozdělila na odbor přednáškový, čítárenský, šlapacký, odbor k pěstování tělocvičných her, kuželkářský a k podpoře bratří vojínů.¹¹² Pod vedením sl. A. Ptáčkové se dne 7. dubna uskutečnilo I. veřejné cvičení dívek.¹¹³

Krise v jednotě vyvrcholila výroční valnou hromadou konanou dne 9. února 1896 za ohromné účasti členstva. Z 538 členů se dostavilo 332. Důsledkem bylo vystoupení 107 členů menšiny z jednoty. Hned po valné hromadě se sešli členové opoziční strany v hostinci „Na Knížecí“, kde se usnesli založit na Smíchově druhou jednotu nesoucí název „Tyrš“. Svě místnosti pak měla ve zmíněném hostinci. Přestože byl Sokol Smíchovský tímto způsobem oslaben, ke konci roku už měl víc členů než v minulém roce. Největší bouře jednoty se vybila a do života jednoty se opět zapojili bratři Vaníčkové.¹¹⁴ Tímto rokem byly zavedeny na Smíchově hry školní mládeže, jejichž řízení bylo jednotě svěřeno městskou radou. Za 12 let trvání her hrálo celkem 83 000 dětí. Vedení her je právem pokládáno za velkou zásluhu jednoty Sokola Smíchovského.¹¹⁵

Rok 1897 přinesl změnu v župním zřízení, na který mělo rozdvojení jednoty nepřímý vliv. Župa Pobělohorská byla rozdělena do 3 žup: Podbělohorskou, Budečskou, a Jungmannovou. Jednota Sokola Smíchovského byla přidělena k župě Jungmannově a jednota „Tyrš“ župě Podbělohorské. Sokol Smíchovský se stal v župě jednotou vedoucí se svými činiteli F. Eberlem, starostou župy, náčelníkem F. Beránkem, jednatelem R. Eichlerem a župním dozorem V. Šváchou. Třeníce mezi členstvem obou smíchovských jednot v důsledku rozdvojení přesto úplně nevymizela a často se přenášela i do veřejného života na Smíchově. Bylo požádáno o povolení ke zřízení Tělocvičného ústavu Sokola Smíchovského pro hochy podle vzoru ústavu Tyršova v Praze, pod vedením V. Šváchy, zkušeného učitele tělocviku. Cvičení bylo následně rozděleno na 3 oddíly: I. oddíl školy obecné, II. oddíl školy střední a měšťanské, III. oddíl školy vyšší. Nutno dodat, že se cvičení žactva v sokolských jednotách kladly všemožné překážky. Úřady je zakazovaly a učitelstvo tomu samo nepřálo. Rodiče se

¹¹² LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.55, 57

¹¹³ *Ve službě národa: nárys dějin tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský 1868-1908*. s.14

¹¹⁴ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.57-58, 60

¹¹⁵ *Ve službě národa: nárys dějin tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský 1868-1908*. s.15

obávali, aby neměli ve školách problémy, tak je do Sokola neposílali. Z těchto důvodů se v jednotách zavádělo cvičení žactva pod pedagogickým vedením. Ženský tělocvik pod vedením sl. Ptáčkové a za pomoci sl. Zápotocké a Kalašové byl rozdělen na 3 družstva. V dubnu se ustanovil cyklistický kroužek, měl 22 členů a ještě v tomto roce uspořádali 10 výletů. Vznikl sbor pěvecký a hudební, oba sbory znamenitě přispívaly k obohacení programu spolkových zábav. Pěveckému sboru, který řídil J. Mudra, bylo k jeho činnosti zakoupeno piano. R. Smetáček, právník a horlivý hudebník, byl zase duší a sbormistrem hudebního sboru, který sám sestavil a secvičil. Do tělocvičny bylo zavedeno elektrické světlo, které bylo dosud jen plynové. Přičemž v té době nebylo elektrické světlo zavedeno ještě ani ve městě.¹¹⁶

Jubilejním rokem 1898 jednota vstoupila do 30. roku svého trvání. Důležitou akcí v tomto roce bylo provedení přístavby tělocvičny, která se při stavbě omezovala pouze na nejnutnější z obav před velkým zadlužením. Poměry se postupně vyvinuly tak příznivě, že bylo možno přistoupit k dostavbě tělocvičny již po pěti letech. Účelem zamýšlené přístavby bylo prodloužit sál, uvolnit hlavní vchod do sálu, zřídit místnost pro odbory, zřídit kuchyň pro zábavy, upravit vhodnější sprchy a rozmnožit záchody. Stavba byla dokončena v říjnu, její nová malba byla provedena v národním ornamentu a celkový rozpočet činil 15688 zl. Jubilejní veřejné cvičení 11. prosince se již konalo v rozšířené a znovuzřízené tělocvičně. V život byl uveden Tělocvičný ústav pro hochy, který však neměl dlouhého trvání. Vznikl tělocvik Paní a dívek a zakrátko se cvičenky zúčastnily veřejného cvičení dam v Sokole Pražském. Působnost Sokolské party, jež trvala od r. 1884 až do konce roku 1897, jakožto zvláštního odboru jednoty, byla rozdělena mezi správní a zábavní výbor, jakož i nový vzdělávací výbor.¹¹⁷

Nový rok čtvrtého desetiletí se uvedl splněním přání po letním cvičišti. Za vydatného přičinění starosty města A. Elhenického bylo pronajato vhodné místo v bývalé botanické zahradě, které se výborně osvědčilo už při hrách školní mládeže, které vedla jednota již čtvrtým rokem.¹¹⁸ Na letním cvičišti v době od 5. července do 18. srpna bylo cvičeno sedmáctkrát s celkově 980 cvičenci. Větší počet cvičenců vyslala jednota 6. srpna na Sokolský den, což bylo cvičení sokolstva z Prahy a okolí, v počtu 50 členů a na slet župy Jungmannovy dne 17. září, kde cvičilo 44 členů Sokola

¹¹⁶ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.60-62

¹¹⁷ Tamtéž. s.62-63

¹¹⁸ *Výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský za správní rok 1899*. s.2

Smíchovského. V obou případech se na veřejném vystoupení prezentovali společnou prostnou a cvičení s tyčemi. Na schůzi výboru byl přednesen návrh na zřízení dámského odboru Sokola, nebylo však docíleno dohody o poměru žen v jednotě, o jejich členských právech atd. Rozhodnutí tím bylo odloženo.¹¹⁹

Již v dalším roce, přesněji 29. července 1900, bylo na letním cvičišti konáno veřejné cvičení za tím účelem, aby se vzbudil zájem členstva i širší veřejnosti o toto krásné cvičiště, kde bylo v tomto roce navíc zavedeno acetylenové osvětlení a pro členy zřízeno tenisové hřiště. Poněvadž byl usnesením ČOS a župy Jungmannovy stanoven roční příspěvek na 60 hal. z každého člena, bylo valnou hromadou usneseno zvýšit členské příspěvky o 20 h. Tím příspěvek členů zakládajících a přispívajících obnášel 6 K 20 h a činných členů 12 K 20 h ročně.¹²⁰

Členové Sokola Smíchovského nebyli zahleděni jen do svých řad, ale věnovali účinnou pomoc i jiným jednotám. V tomto roce například vyslali do svěřené jednoty v Lovosicích B. Sůvu k výcviku tamějšího cvičitelského sboru. V nedělních cyklech po dobu pěti týdnů zde probíral cviky s nářadím i bez nářadí, hrazdu, koně, bradla či návod jak vést prakticky družstvo.¹²¹

Před volbou na valné hromadě konané 3. března 1901 se slova ujímá K. Vaníček, aby jménem všech členů projevil uznání F. Eberlovi za 15 let ve funkci starosty, který pak odevzdal vedení L. Kubíkovi. Výbor seznámil přítomné s výsledkem dosavadního vyjednání o smír a sloučení obou smíchovských jednot, které vyšly z podnětu starosty města. Hlavním popudem byl úmysl přikročit ke stavbě tělocvičny pro druhou jednotu, čímž by bylo rozdvojení obou jednot do budoucna stvrzeno. Byly nastíněny poměry obrazů, jak rozvratně by zapůsobily v rozvoji a existenci sokolství na Smíchově, tak v ohledu národním vůbec, kdy se pro národní zájmy a podniky těžce vyhledává každý peníz. V průběhu roku pak byly učiněny několikeré pokusy ze strany Sokola Smíchovského o smír, ale k jednání nedošlo, do jisté míry byl příčinou i shon práce se sletem.¹²²

Na přípravách k IV. všesokolskému sletu i při sletu samém byla jednota zastoupena téměř ve všech odborech. Samotný slet se konal ve dnech 29. a 30. června.¹²³

¹¹⁹ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.64-65

¹²⁰ *Výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský za správní rok 1900*. s.2, 11,

¹²¹ Tamtéž. s.3, 16

¹²² LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.68-70

¹²³ Tamtéž.

Společných cvičení prostných a nářadových se zúčastnilo 76 členů v 10 družstvech. K závodům byla vyslána 3 družstva a celkově se dosáhlo 11 čestných uznání, mimo to J. Malý dosáhl zvláštního uznání na kruzích za plný počet bodů. Knihovna v uplynulém roce dosáhla jednoho tisíce svazků a náležela k největším knihovnám sokolských jednot vůbec.¹²⁴

Rok následující obohatil jednotu o nový tenisový kroužek, jako náhrada za hudební, jenž po výborném dvouletém působení zanikl hlavně přičiněním hudebníků z povolání, resp. opětnými udáními u ředitelstva konzervatoře. Tenisový kroužek měl krásné hřiště v botanické zahradě a takovou účast, že ani nemohl přijmout všechny zájemce o členství v kroužku. Vrcholem činnosti t. r. bylo veřejné cvičení dne 20. dubna 1902, kdy obecnstvo naplnilo tělocvičnu do posledního místa i přes to, že byl překrásný den. Začaly žákyně (počtem 28), pokračovaly ženy (29), pak žáci (90), dorost řemeslný (52) a konečně muži (81).¹²⁵ Hlavním úkolem vzdělávacího odboru bylo pořádání přednášek a večírků. Mezi letošní přednášky se zařadily např. O způsobu života k posílení a osvěžení těla, O Mistru Janu Husovi či O cestě k protinožcům. V dalších poutavých výkladech při čajových večírcích to byla např. přednáška O životě a dílech Viktora Huga nebo O cestě po Tunisu, Alžíru, Maroku a Španělsku. Jako dozvuk nemilé disharmonie doznělo ještě do tohoto roku svolání schůze předsednictva ČOS k jednání o smíru mezi oběma smíchovskými jednotami, která stejně jako dřívější snaha nevedla k žádnému výsledku, snad i pro nedostatek dobré vůle u svolavatelů.¹²⁶

Když letní cvičiště v roce 1903 zasáhly stavební práce a jiného vhodného místa nebylo možné nalézt, nezbyvalo než činnost tenisového kroužku ukončit. Vedle snahy o zdárný vnitřní rozvoj jednoty byla také valná část práce věnována důstojnému zastoupení jednoty o velkých sokolských dnech. Ke sletu polského sokolstva do Lvova vypravila jednota 13 závodníků. Počtem závodníků byla na prvním místě mezi všemi jednotami z Čech a Moravy. Sletu župy Jungmannovy v Příbrami se zúčastnilo 60 členů v kroji a 45 cvičenců v šesti družstvech. Dalších šedesát členů bylo vypraveno ke sletu župy Husovy v Českých Budějovicích, kde polovina cvičila prostná a cvičení praporu, kromě toho vzorné družstvo cvičilo na bradlech.¹²⁷ Dále byli vysláni cvičenci

¹²⁴ Výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský za správní rok 1901. s.6, 12-13

¹²⁵ Ve službě národa: nárys dějin tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský 1868-1908. s.17

¹²⁶ Výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský za správní rok 1901. s.2-4

¹²⁷ LEPA, J. Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově. s.73-74

k veřejným cvičením v Hlubočepích a Lodenici, nechyběla účast na sokolském dni na výstavišti a rovněž byla jednota zastoupena deputacemi na jubilejních sokolských slavnostech v Plzni, Rokycanech, Turnově, Jičíně, Mladé Boleslavi, Benešově a Unhošti.¹²⁸

Pod záštitou slavné městské rady byla pořádána smíchovskými sdruženými spolky v tělocvičně Sokola Smíchovského dne 4. července 1904 oslava M. J. Husa, které se zúčastnilo téměř 700 posluchačů. Slavnostním řečníkem byl dr. J. Baxa. Na oslavě bylo rozdáno 300 brožur a spisků o J. Husovi a jako krásná dekorace byla v tělocvičně zhotovena postava J. Husa v životní velikosti.¹²⁹ Pěveckému kroužku v jeho činnosti velice bránil nedostatek sbormistra, během roku se vystřídali tři. Bylo těžké sehnat řádného sbormistra, který by převzal funkci zadarmo. Zábavní výbor, který měl největší zájem na udržení tohoto kroužku, povolil pro sbormistra prozatím honorář 10 K a několik členů se vyslovilo uhradit ze svého honorář pro definitivního sbormistra. Kroužek vystoupil během roku třináctkrát.¹³⁰ ČOS bylo uskutečněno pojištění činného členstva proti úrazu při cvičení, na úhradu tohoto výdaje byl roční členský příspěvek zvýšen o 50 h. Žákyně a dívky převzala v průběhu roku sl. F. Šprdlíková. Vzácnou a originální okrasou hlavního schodiště se staly reliéfy „Příchod Čechů“ a „Věštba Libušina“, darované sochařem p. Říhou.¹³¹

Na schůzích správního výboru se začaly stále častěji probírat otázky spojené s poměrně malým počtem cvičenců, který sice neklesal, ale také nijak nevzrůstal. Snahou bylo zjistit příčiny a najít prostředky k podpoře návštěvy cvičení, mimo jiné byla k tomu účelu zvolena i agitační komise. Ta předložila návrh, který správní výbor přijal s tím, že nově přijatý člen, který byl doporučen některým jiným členem jednoty, nebude platit za první tři měsíce členské příspěvky na úkor hrazení cvičebního úboru. Konstatovalo se, že je mnoho těch, kterým je výdaj při vstoupení do jednoty značně velkým a odrazuje je.¹³² Opět se již s roční pravidelností rozeběhly hry školní mládeže, které se tentokrát konaly ve Strahovských lomech. Nevhodné místo mělo hlavní vinu v poklesu návštěvy. Péčí několika členy vznikl vzdělávací kroužek pro řemeslný dorost,

¹²⁸ 35. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský za správní rok 1903. s.2

¹²⁹ 36. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský za správní rok 1904. s.3

¹³⁰ LEPA, J. Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově. s.75

¹³¹ 36. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský za správní rok 1904. s.3, 13

¹³² LEPA, J. Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově. s.78

který se staral o pořádání přednášek, významných vzpomínek, večírků, výletů a poučných vycházek. Vydával také časopis pro dorost „Sokolské Besídky“.¹³³

K činnosti jednoty patřila i péče o jednoty v poněmčeném kraji. Mimo oficiálně přidělenou sokolskou jednotu v Lovosicích, si Sokol Smíchovský dobrovolně přibral alespoň k částečné podpoře ještě jednoty v Horním Litvínově, Poniklé a Pasekách nad Jizerou.¹³⁴ Všechny operace k záchraně pěveckého kroužku neměly žádný výsledek, správní výbor se proto rozhodl ukončit jeho činnost. Ukončení se neodbylo klidným způsobem, o čemž svědčí pohnutá debata na členské schůzi i valné hromadě.¹³⁵ Téměř v horečnou činnost se proměnily přípravy cvičení na slet župy Jungmannovy na Zbraslavi, k sokolské výpravě do Záhřebu a do Černé Hory, na župní závody na Smíchově a také již k V. všesokolskému sletu. Výkaz návštěvy členstva v roce 1906 vypadal tak, že se cvičilo ve 136 hodinách, s celkovým počtem 8583 cvičenců, s průměrem 63 cvičenců v jedné hodině. Dorost řemeslný (učni) cvičili v 90 hodinách, s celkovým počtem 5277 chlapců, s průměrem 58 chlapců. Žáci školou povinní cvičili dvakrát týdně, vždy v pondělí a pátek od 18 do 19 hodin, v 67 hodinách, s celkovým počtem 5850 chlapců, s průměrem 87 chlapců. Cvičení žákyň a dívek: z toho žákyň cvičily v 74 hodinách, s celkovým počtem 5483 žákyň, s průměrem v jedné hodině 74 žákyň. Dívky cvičily v 83 hodinách, s celkovým počtem 1674 dívek, s průměrem 21 dívek.¹³⁶

Sokol Smíchovský měl vždy oporu v řadě vytrvalých, věrných a obětavých členů, kteří jej budovali s láskou, trpělivostí a byli vždy stálou oporou spolku. Blížilo se čtyřicáté výročí založení jednoty a v čele kráčelo dokonce pět zakládajících členů, kteří vytrvali po celých 40 let. F. Pally, jenž byl účasten při zakládání jednoty jako člen přípravného výboru, a J. Vindy, pak zvolen do prvního správního výboru, dále pak A. Křeček, F. Liebich, L. Vlach. Ti jsou těsně následováni dalšími věrnými členy, kteří se stali pevnou páteří jednoty. Řada z nich také působila ve výboru nebo se stali zdatnými silami cvičitelského sboru.¹³⁷

Rok 1907 uplynul ve znamení V. všesokolského sletu. Doba usilovné práce a horečných příprav předcházela V. sokolské olympiádě, která svým skvělým průběhem

¹³³ 37. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský za správní rok 1905. s.3, 11-12

¹³⁴ 38. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský za správní rok 1906. s.4

¹³⁵ LEPA, J. Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově. s.80

¹³⁶ 38. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský za správní rok 1906. s.8-10

¹³⁷ 39. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský za správní rok 1907. s.7

opět dokázala mohutnost a sílu Sokolstva.¹³⁸ O samotném sletu bylo v tělocvičně ubytováno 110 Chorvatů z Bosny, Hercegoviny a Dalmácie, kteří četnými dopisy projevovali svoji spokojenost.¹³⁹ Vlastního sletového cvičení se zúčastnilo 81 mužů a 30 členek ženského odboru, následného sokolského průvodu pak 102 členů v kroji. Ze svěřené jednoty Sokola v Lovosicích přicházely neutěšené zprávy. Chyběli zde stálí a poctiví pracovníci, necvičilo se vůbec, nebo nepořádně a byla tu jen malá naděje na zlepšení poměrů. Hry školní mládeže se tentokrát uskutečnily na Santošce a utěšeným způsobem se zvedly.¹⁴⁰

Stěžejním bodem oslav konané ke čtyřicátému trvání jednoty 14. června 1908 bylo veřejné cvičení na Santošce, kterého se zúčastnilo 134 žáků, 82 žákyň, 68 dorostu, 48 žen a 106 cvičenců v 11 družstvech. Dne 14. července se k výročí jednoty konala ve vyzdobené tělocvičně také slavnostní valná hromada. Kromě členstva se jí zúčastnili zástupci okresního výboru, městské rady, delegáti ČOS se starostou J. Scheinerem, zástupci některých žup, mnohých sokolských jednot a zástupci všech národních spolků na Smíchově.¹⁴¹ J. Scheiner pronesl vřelou zdravici za ČOS, ve kterém kromě jiného bylo řečeno: „*Slavnost Vaše je příliš skromná k tomu, co obsahují dějiny jednoty Vaší po stránce ušlechtilých snah sokolských. Jubileum Vaše odkazuje opravdu na veliký kus vykonané poctivé práce sokolské. Vždyť starý Sokol Smíchovský dobyl si prvního místa v řadách sokolských, on nejen na Smíchově na poli tělesné i národní výchovy mnoho vykonal, nýbrž z něho i vzešlo mnoho zdatných pracovníků v Č. O. S. Když v roce 1881, tuším v aréně, pořádali jste veřejné cvičení, přihlížel jsem mu s Dr. Tyršem, jenž po skončení veřejného cvičení ke mně a okolo stojícím bratrům pravil: „Kdybych podléhal slabostem, musil bych býti na úspěch této jednoty žárliv!“*“¹⁴² Zábavní odbor připravil, jako minulé léta, šibřinky jubilejního rázu. O slavnosti uspořádal vzdělávací odbor výstavku, o kterou se nejvíc zasloužili bratři Vaníčkovi, během roku pak dále pořádal přednášky, večírky, proslovy před šikem a poučné vycházky. Česká národní rada svolala schůzi za účelem akce, aby české dítě navštěvovalo jen českou školu, za jednotu vyslán F. Volský. Sokol Smíchovský I., který si po rozdělení a neúspěšných sjednocujících snahách připojil ke svému názvu římskou jedničku, podpořil v průvodu

¹³⁸ 39. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský za správní rok 1907. s.1

¹³⁹ Ve službě národa: nárys dějin tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský 1868-1908. s.19

¹⁴⁰ LEPA, J. Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově. s.82-84

¹⁴¹ 40. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský I. za správní rok 1908. s.3, 14-15

¹⁴² LEPA, J. Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově. s.86

také mohutnou manifestací za menšinové školství. Byla stanovena pokuta za používání cizích slov ve styku členů jednoty, která plyne do pokladny nově zřízeného fondu.¹⁴³

Po rušném roce se jednota vrátila do pravidelné práce, kterou zabírala příprava k I. mezisletovým závodům ČOS a na slet župy Jungmannovy v Žebráce. Jednota se těšila dobrému zájmu a přízni veřejnosti. Pozoruhodný je i přírůstek počtu členstva. Roku 1908 měla jednota 606 členů, roku 1909 pak 667 členů. Potěšitelné bylo, že stoupl nejen počet členů, ale i cvičenců. Hospodářství jednoty vykazovalo roční obrát 12 769 K a značně je zatěžovaly hypoteční dluhy, které činily ještě 37 474 K. Mimořádný náklad si navíc vyžádalo udržování budovy tělocvičny. Bylo nutno vyměnit břidlicovou krytinu za eternitovou, v sále se pak vyměnily obloukové lampy za žárovkové.¹⁴⁴ Ženský odbor kromě společného vystoupení s muži konal i veřejnou cvičební hodinu s proslovem K. Vaníčka. Zvláštní zmínky zasluhuje pořádání dvou výletu s dalšími korporacemi. První výlet se konal na Křivoklát za účasti 600 osob a druhý na Žebrák za účasti 800 osob. Z důvodů zdravotních i šetření budovy byly šibřinky přeloženy do Národního domu, což se velmi osvědčilo.¹⁴⁵

Ve správě jednoty byla v roce 1910 provedena přísná revize seznamu členstva, jejímž výsledkem bylo vyškrtnutí více než 70 členů, kteří neplnili své povinnosti. Za účelem získání členstva u smíchovských občanů bylo přikročeno k propagaci rozesláním 1 000 letáků. Ustavil se šermířský kroužek, jenž cvičil dvakrát v týdnu. Zásluhou starosty A. Šimka se v jednotě utvořil pětičlenný trubačský sbor. Vykonala se také první společná akce s rozdělenou jednotou Sokol II., jednalo se o podání společné žádosti o slevu na účtech za elektrické osvětlení. ČOS přidělil Sokolu Smíchovskému I. za Sokol v Lovosicích jednotu Sokol v Libkovicích u Duchcova, a to od 1. ledna 1911.¹⁴⁶

Na základě rozhodnutí V. valného sjezdu ČOS se členky ženských odborů staly řádnými členkami jednoty. Ve výroční zprávě za rok 1911 šel již vyzorovat důsledek tohoto rozhodnutí a v seznamu členů jednoty se poprvé objevilo také 48 členek. Zpráva cvičitelského sboru zaznamenala s radostí vzestup cvičení dorostu o 11 % a rovněž notný přírůstek členstva z dorostu. Trubačský sbor se rozmnožil na 13 členů, cvičili pod

¹⁴³ 40. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský I. za správní rok 1908. s.7, 19-20, 25

¹⁴⁴ LEPA, J. Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově. s.89-90

¹⁴⁵ 41. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský I. za správní rok 1909. s.4, 10, 14-15

¹⁴⁶ LEPA, J. Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově. s.92-95

vedením L. Pohnětala. Hráli pilně a jednotu provázeli na 17 podnikcích. Očividný byl i výsledek pracovitosti krojové komise, projevující se slušným počtem členstva v kroji při veřejném vystupování. Důkazem toho byl i polodenní výlet do Černošic a do Radotína, kde bylo 51 členů v kroji, na nočním a celodenním výletě se sborem trubačů do Řevnic, Mníšku, Davle a Svatojánských proudů 75 členů v kroji, na sletu župy Jungmannovy v Chuchli 68 členů v kroji a na celodenním výletu do Mnichovic, Chocerad, Ondřejova a Senohrab 61 členů v kroji. Ke svěřené jednotě v Libkovicích přibyla jednota v Košťatech, která se podporovala posíláním šatstva, knih, časopisů i peněžitými dary.¹⁴⁷ Zábavní odbor pořádal šibřinky v Národním domě, Dětský den, Dozvuky šibřinek v tělocvičně, Zahradní slavnost v Národním domě a Posvícenskou slavnost v tělocvičně s celkovým výnosem 2 317 K. Značné vydání si vyžádala rekonstrukce elektrického osvětlení a nová domovní kanalizace s připojením na kanalizační síť, přibližně 4 500 K.¹⁴⁸

Rok 1912 byl dalším významným rokem sokolského hnutí. Dovršilo se 50 let založení sokolstva a konal se VI. všesokolský slet, jenž byl zároveň I. sletem Slovanského Sokolstva. Pod těmito dojmy se konala 21. února valná hromada za účasti 119 členů a 20 členek. Pro dějiny Sokola Smíchovského I. to byla zvlášť zajímavá událost, protože se poprvé zúčastnily valné hromady i ženy jako členky se všemi právy i povinnostmi. V důsledku toho byly do správního výboru povolány první ženy: F. Šprdlíková jako náčelnice a B. Šourková. Hlavní tíha sletových prací spočívala přirozeně na členstvu pražských a okolních jednot. Důkazem toho, že ani jednota Sokola Smíchovského I. nezapomněla, byl podíl 77 členů na složitých a zodpovědných pracích spojených s všesokolskými povinnostmi v ústředí sokolském, v různých odborech ČOS či slavnostním výboru. Sletových cvičení prostných se zúčastnilo 99 mužů a 54 žen, v průvodu 160 členů v kroji a při scéně účinkovalo 85 mužů a žen. K sletovým závodům pak byli vysláni další členové, kteří už s pravidelností sbírali ceny za přední umístění a čestná uznání. Členům F. Beránkovi a J. Prokopovi propůjčila ČOS nejvyšší uznání, velkou Suchardovu medaili, za vynikající práci v Sokolstvu.¹⁴⁹

Další velké opravy na budově tělocvičny značně zatížily hospodářství jednoty. Tohoto roku bylo nutno provést opravy, které už neumožňovaly dalšího odkladu. Byl

¹⁴⁷ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.96-98

¹⁴⁸ XXXXIII. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský I. za správní rok 1911. s.7, 20

¹⁴⁹ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.98-100

opraven krov a zároveň vyrovnan prohnutý strop, což si vyžádalo i znovuzřízení celé krytiny, byl vymalován sál i ostatní místnosti, upravena zasedací síň, úprava mužských a postavení nových ženských šaten, opraveny sprchy a jejich podlaha, rozmnoženo elektrické osvětlení, pořízení nových kamen, to vše v hodnotě přes 10 000 K. I přes srpnové stavební opravy, kdy se v tělocvičně necvičilo, byl zaznamenán další vzestup v průměru návštěvy cvičení.¹⁵⁰

Jednota dovršila 45. rok svého trvání a to dalo podnět k pořádání veřejného cvičení, které se konalo 15. června za obrovské návštěvy obecnstva, 6000 osob, na hřišti v městských sadech na Santošce. Dobře si vedl šermířský kroužek, který už měl 31 členů, 11 členek, 18 dorostenců a 7 hostů (členů z jiných jednot). Kromě pravidelného cvičení pořádali šermíři dvojce domácí závody v šermu šavlí, fleuretem i kordem. Význačnou činností kroužku byla škola šermu, která trvala 18 dní. Vydal také knihu Škola šermu, která byla velmi příznivě přijata a brzy rozebrána. Učitelem šermu a zároveň vynikajícím šermířem byl F. Prokopec, který se úspěšně účastnil závodů v cizině a zároveň se podílel na vedení kroužku. Statistický odbor si vytýčil úlohu dobýt pochopení a podporu činovníků v jednotě. Vyvíjel hlavně sběratelskou činnost a podařilo se mu získat přes 300 různých památek.¹⁵¹ Na návrh F. Beránka bylo usneseno založit fond ke krytí výloh spojených se značnými opravami budovy tělocvičny. Úhradu by alespoň částečně kryly dobrovolné příspěvky členů ve výši nejméně 10 hal. týdně.¹⁵²

Hlavní činností počátkem roku 1914 byly přípravy na slet sokolstva v Brně, kterého se zúčastnilo 57 členů v kroji a 13 členek, a na slet sokolské župy Jungmannovy. Výstřel v Sarajevu zastihl sokolstvo na sletu v Brně. Slet byl přerušen a všichni se rozjeli domů se zlou předtuchou. 26. července byla vyhlášena mobilizace a 28. července vypovězena válka Srbsku. Pozornost státních orgánů byla zaměřena zvláště na sokolstvo. Značné opatrnosti se muselo dbát při dopisování a vzájemném styku s jednotami, župami a ČOS, ten byl udržován důvěrníky. Cvičení v jednotě za těchto tíživých okolností nebylo přerušeno, ba naopak bylo umožněno členům jiných jednot využívat cvičební prostory Sokola Smíchovského I., jejichž tělocvičny byly zabrány pro ubytování vojska, skladiště nebo lazarety. Jednotu stíhaly odvody a válka se začala

¹⁵⁰ XLIV. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský I. za správní rok 1912. s.7, 9, 12

¹⁵¹ LEPA, J. Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově. s.101-103

¹⁵² XLV. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský I. za správní rok 1913. s.29

podepisovat na životě jednoty. Koncem roku 1914 bylo přes 200 členů na vojně a osm z nich již zaplatilo životem. Na vojnu byl povolán i náčelník R. Macenauer, 14 členů cvičitelského sboru a 6 členů správního výboru. Zbyla jen hrstka starších členů vedle nevalného počtu těch nejmladších. Vzdělávací odbor přerušil svou činnost pro nedostatek členstva, taktéž se rozešel tubačský sbor. Šermířský kroužek ztratil svého horlivého cvičitele F. Prokopce, uspořádal dvoje domácí závody a svou činnost po odchodu členstva na vojnu byl nucen zastavit. Význačným podnikem pro členky byly závody III. okrsku župy, které se konaly 20. prosince na Smíchově, odkud si odnesly pěkná umístění na nejvyšších stupních, diplomy a četná uznání. I na členky dolehly válečné povinnosti. Navštěvovaly kurz ošetřovatelek pořádaný ČOS, šily prádlo pro raněné, působily při pouličních sbírkách a ve správě lazaretu, vypomáhaly v kuchyni pro stravování chudé školní mládeže a obstarávaly dárky k vánocům pro vojáky v poli. Když odjeli muži na vojnu a nebylo dost rukou ke sklizení úrody, vypravili se na výzvu ČOS ženy a dorostenci Sokola Smíchovského I. do Nových Dvůrů, kde vydatně vypomáhali při polních pracích.¹⁵³

Druhým rokem bojů se válečné tažení rozšiřovalo do dalších částí Evropy. Vláda a vojenské úřady ztříšly kontrolu a dozor, zejména sokolstvo se stalo předmětem pozornosti tajné státní rakouské policie. Mnoho sokolů bylo stíháno, protože se u nich při narukování našly sokolské legitimace a odznaky. Byl zatčen starosta ČOS J. Scheiner a ČOS byla rozpuštěna a její majetek zabaven. Cvičení se však nepřetržitě udržovalo. Návštěva mužů však klesla na 25 cvičenců průměrem v jedné hodině. Návštěva cvičení dorostu klesala také. Veřejná vystoupení se nekonala. Jen dorost mužů konal několik výletů a účastnil se župních závodů. Navzdory tomu, že se šermířský kroužek rozešel, udržují ženy cvičení šermu nadále.¹⁵⁴ Díky značnému odkazu členky J. Wagnerové bylo možno provést některé další nutné opravy na budově, zejména sprchy s umývárnou. Počet členstva v roce 1915 značně klesl. Přistoupilo pouze 37 mužů, ubylo vystoupením nebo úmrtím 76, nastoupením válečné služby 232, takže zbylo 429 mužů proti 700 v r. 1914. Počet žen se zvýšil ze 70 na 73. Celkový počet členstva činil 502 proti 770 v minulém roce. Byly zaznamenány další oběti války, padlo 10 členů jednoty.¹⁵⁵

¹⁵³ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.106-107

¹⁵⁴ Tamtéž. s.107-108

¹⁵⁵ XLVII. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský I. za správní rok 1915. s.5, 6

Třetím rokem války se šířila bída a rostl útlak a pronásledovalo se vše, co se zdálo být ne dosti rakouské a v první řadě všeho význačně česky národního. Byly nařizovány nové a nové policejní prohlídky v jednotách a župách, vynucovaly se loajální projevy. K doplnění početných ztrát ve vojsku nařídila vláda nové odvody od 19 do 50 let.¹⁵⁶ Celkový počet členstva klesl na 447, z toho 384 mužů (z toho 77 zakládajících, 227 přispívajících, 80 činných) a 63 žen (z toho 2 zakládající, 25 přispívajících, 36 činných). Počet padlých se zvýšil o dalších pět členů.¹⁵⁷ Návštěvy cvičení dále ubývalo. Ženy pochopily vážnost doby a snažily se usilovně udržovat ohrožený život jednoty. Pořádaly veřejnou cvičební hodinu s vystoupením žen, dorostenek, žaček a šermířek. Aby alespoň z části nahradily citelný úbytek příjmů vzniklý zastavením činnosti zábavního odboru, ustavily ve svém středu „pracovní odbor“, který pořádal dva přátelské večírky, jež přinesly značný výtěžek. Také se horlivě chopily vzdělávací činnosti. Pořádaly proslovy před šikem, rozhovory, poučné vycházky apod.¹⁵⁸

V roce 1917 válečné běsnění pokračovalo stále krutěji. Správní výbor uznal tíhu doby, kdy válečné poměry znemožnili cvičit některým jednotám ve vlastních tělocvičnách a vědom si také povinností bratrské, s upřímnou ochotou poskytl své zázemí Sokolu Pražskému, v jehož tělocvičně se nacházel lazaret. Přístřeší bylo poskytnuto i Sokolu Radlickému, ženskému odboru Sokola Košířského, ženskému odboru a cvičitelskému sboru Sokola na Menším městě Pražském, župě Středočeské k župním závodům či městskému lyceu a škole pokračovací. Z celého života jednoty byla zřejmá usilovná snaha po udržení pravidelné činnosti za všech poměrů. Návštěva cvičení však stále upadala.¹⁵⁹ Po celý rok se cvičilo jen dvakrát týdně. Průměrná návštěva v jedné hodině činila 16 mužů, 42 dorostenců, 34 žáků, 15 žen, 8 ženských dorostenek, 33 žákyň.¹⁶⁰ Důsledky války těžce dolehly na jednoty v pohraničních krajích. Chyběly příjmy a nedostávalo se peněz k hrazení splátek sokolských domů, které se stavěly s velkým odříkáním, hrozil exekuční prodej. Když ČOS vyzvala k pomoci těmto jednotám, Sokol Smíchovský I. shromáždil a odvedl k tomuto účelu 1050 K.¹⁶¹ Byl založen výbor „České srdce“, jakožto velkolepý čin v dějinách

¹⁵⁶ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.109

¹⁵⁷ XLVIII. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský I. za správní rok 1916. s.6, 7

¹⁵⁸ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.109-110

¹⁵⁹ Tamtéž. s.110-111

¹⁶⁰ XLIX. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský I. za správní rok 1917. s.18-21

¹⁶¹ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.112

sokolstva, který měl potlačit tíživou situaci mezi lidmi Prahy a okolních obcí. Jednota se vydatně zúčastnila této akce v místní skupině na Smíchově. Dne 5. března byl zatčen i náměstek starosty jednoty a člen předsednictva ČOS F. Beránek, do 5. dubna byl držen ve vazbě státní policie a pak převezen do vyšetřovací vazby vídeňského soudu, odkud byl 5. června propuštěn.¹⁶²

Rok 1918 byl rokem oslav 50. výročí založení jednoty, ale také posledním rokem první světové války a vzrušujícím památným rokem osvobození národa. Cvičení Sokola Pražského v tělocvičně Sokola Smíchovského I. se stalo už pravidelným a zdomácněl natolik, že se mezi členstvem vytvořil důvěrný přátelský poměr. Za trvajících poměrů vyzněly jubilejní oslavy trvání jednoty skromně. Nekonal se ani veřejné cvičení. Nebylo divu, když návštěva cvičení do konce října dosahovala 12-21 cvičenců. Dne 26. října se členové jednoty se museli spokojit s přátelským večerem v sokolovně a o den později se „Sokolskou besedou“ v Národním domě na Smíchově dne s programem uměleckým a tělocvičným. Dne 27. října se také konala slavnostní valná hromada, na které byli uvítání zástupci ČOS, starosta města se členy městské rady, starosta okresu smíchovského a deputace spřátelených spolků. Nikdo netušil, co přinese příští den, památný 28. říjen, kdy došlo k vyhlášení samostatného československého státu.¹⁶³ Pohnuté okamžiky líčí výroční zpráva takto: *„A sotva prostá jubilejní slavnost naše skončena, vzešlo jitro Svobody – pro vždy památný 28. říjen. Radostně rozechvěni oblékli jsme po dlouhé době opět poprvé sokolský kroj a vyšli do pražských ulic konat strážní službu. 27 nás bylo, kteří jako prvý oddíl ihned vyrazili, cestou lidem nadšeně pozdravováni, zatím co ostatní bratři jako pohotovost čekali v tělocvičně nás po půlnoci vystřídat. A od té chvíle setrvali jsme dnem i nocí v nepřetržité službě až do 11. prosince, kdy národní sokolská stráž ústředím naším odvolána.“*¹⁶⁴ Celkem se ve službě vystříдалo 104 mužů a 36 dorostenců Sokola Smíchovského I. První dny konaly hlídky ve smíchovských ulicích nejprve samostatně, následně s vojenskými a policejními hlídkami. Hlídky obsadily kasárna, vojenské nemocnice, školy apod. Na této práci se podílely i členky jednoty, které se horlivě staraly o stravování mužstva. Dále pak vytrvale pracovaly v lazaretech. Nadšení z osvobození národa se projevuje i v příkladné obětavosti členstva. Společně se Sokolem II. byla na Smíchově provedena sbírka

¹⁶² XLIX. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský I. za správní rok 1917. s.4, 8, 13

¹⁶³ LEPA, J. Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově. s.114-115

¹⁶⁴ L. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský I. za správní rok 1918. s.22

na vánoční nadílky pro vojáky ošetřované ve smíchovských lazaretech, která vynesla 15 998 K. Jednota uspořádala i koncert ve prospěch „Českého srdce“, jenž vynesl 800 K.¹⁶⁵

Život se během roku 1919 vracel horečným tempem do běžných kolejí. Mladá republika však musela projít za svou svobodou ještě jednou zkouškou. Maďaři vpadli na Slovensko. V této tísní ČOS vyzvala k sestavení ozbrojené sokolské pomoci. Z jednoty Sokola Smíchovského I. bylo zařazeno 18 členů v praporech vypravených na Slovensko a 13 členů v I. pluku Stráže svobody. Jeden z nich padl v boji u Nových Zámků. Sokolské prapory se na Slovensku osvědčily a k následně vypsaným odvodům ČOS, které Sokol Smíchovský I. jako první 10. června zahájil, se dostavilo 596 členů jednoty, z nichž bylo odvedeno pro službu v poli 196, pro strážní službu 249 a k pomocné službě 151. Vojenský výcvik začal 24. června a trval do října. Tyto vzrušující události nemohly zahnat silně se vzmáhající ruch v životě jednoty. Počet členstva rostl netušenou měrou, valně přibývalo dorostu i žactva. Cvičební poměry značně narostly. Od pěti hodin odpoledne do devíti hodin večer se denně střídali bez jakékoli přestávky oddíl za oddílem a každý v takovém počtu, že nemohli cvičit najednou. Pro členstvo a dorost obojího pohlaví bylo nutno zřídit po dvou oddílech. Žactvo cvičilo již ve třech oddílech. Stále mocněji se ozývala touha: ven z tělocvičny. Pro pěstování tělocviku prostého byla ustanovena mimořádná cvičební hodina jednou týdně, která se konala na hřišti na Santošce. Počet členstva ke konci roku činil 1485 (loni 712), z toho 1084 mužů (loni 585) a 401 žen (loni 127). Dorost mužský a dívčí měl přes 400 hochů a dívek, žáci a žákyně na 800. Při těchto počtech nedostačovala tělocvična, a proto byla zřízena stavební komise, aby se postarala o nápravu těchto svízelných poměrů a zajistila pozemek pro případnou stavbu druhé tělocvičny. Menšinový odbor pořádal zájezd k svěřeným jednotám do Košťat a do Libkovic, kde se při té příležitosti také cvičilo. Všeobecně radostná smírná nálada znovu vyvolala činnost směřující ke sloučení obou sokolských jednot na Smíchově.¹⁶⁶ Avšak ani tentokrát k tomu nedošlo, přesto se však sešly jednoty k nejužší práci při společném letním koncertu trubačských sborů a společné oslavě 1. výročí samostatnosti republiky.¹⁶⁷ Drahotní poměry přiměly správní výbor k podání návrhu na zvýšení členských příspěvků u činných členů z 1 K

¹⁶⁵ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.114, 118

¹⁶⁶ Tamtéž. s.119-121

¹⁶⁷ *LI. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský I. za správní rok 1919*. s.6

na 1,50 K měsíčně, u přispívajících ze 6,50 K na 12 K ročně a u zakládajících na 500 K jednou pro vždy.¹⁶⁸

VII. všesokolský slet v roce 1920 byl prvním v samostatné republice a zároveň posledním, uskutečněným na letenské pláni. Jeho konání 2 roky po válce v době nedostatku potravin i špatně fungující dopravy bylo značně odvážným činem, který se však podařil díky nesmírné obětavosti jak cvičenců, tak organizátorů. Vystoupilo na něm přes 100000 cvičenců. Aby se uskutečnil, bylo výpočtem stanoveno vypsát daň 5 Kč na každého člena Sokola v r. 1919 a 1920. Všechny překážky byly zdolány silnou vůlí a obětavostí sokolstva. VII. všesokolský slet se stal skvělou manifestací osvobozeného národa. Na všesokolském sletu cvičilo 168 mužů, 162 žen, 222 dorostu mužů, 134 dorostu žen, 268 žáků, 219 žákyň a v průvodu 662 členů jednoty. Na sletové závody bylo vysláno 1 vyšší a 2 nižší družstva, 1 závodník o přebor ČOS, 3 závodníci do šestiboje, 3 do zvláštního závodu na skok vysoký a do dálky z místa, 1 závodník na vrh krychlí a koulí. Ženy vyslaly do závodu 11 závodnic ve vyšším a 8 v nižším oddíle. Závodníci nechyběli ani v dorostu mužů a krásná umístění jen dokreslila píli, s jakou se v jednotě cvičí.¹⁶⁹ V předsletových dnech byla jednota poctěna vzácnou návštěvou francouzských gymnastů a jugoslávských sokolů, která zanechala v jednotě milou vzpomínku.¹⁷⁰ Vedle sletu čekaly sokolstvo ještě závody při olympijských hrách v Antverpách. I tam byla uhájena čest sokolského a národa, kdy naše družstvo, čítající 6 závodníků, obsadilo druhé místo. Z jednoty Sokola I. na Smíchově byl v antverpském družstvu E. Hora.¹⁷¹

Jednota byla svědkem i dvou významných událostí. První, když členky pilnou rukou a obětavostí pořídily nový krásný prapor podle návrhu V. Havla, který dne 16. června jednotě odevzdaly. Druhá pak odhalení pamětní desky z černého mramoru k uctění padlých v první světové válce.¹⁷² Na valné hromadě byl schválen návrh na změnu stanov, podle kterých se zrušila kategorie přispívajících členů a ženy se staly rovnoprávnými členy jednoty. Byl také stanoven jednotný příspěvek pro všechny členy, vyjma zakládajících, 24 Kč ročně. Novinkou ve výchově dorostu bylo vypravení hochů na prázdninový pobyt, byl zakoupen stan a zřízen pro ně tábor v krásném údolí Karlíku

¹⁶⁸ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.120

¹⁶⁹ Tamtéž. s.122-125

¹⁷⁰ LII. *výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově za správní rok 1920*. s.4

¹⁷¹ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.122

¹⁷² LII. *výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově za správní rok 1920*. s.4

u Mořiny. Upřímná snaha odpoutat děti od pouliční zábavy a probudit v nich zájem o ušlechtilé cíle vedla několik členů k tomu, že utvořili loutkářský kroužek. Byl zřízen také hudební kroužek a znovu uveden v život trubačský sbor, který dosáhl za krátkou dobu pěkných výsledků.¹⁷³ Zvláště horečnou činnost měla v době sletu krojová komise, která nakoupila téměř za 50 000 K různých látek, aby umožnila členstvu, dorostu a žactvu opatřit levnější kroje. ČOS provedla nové přidělení menšinových jednot a Sokolu I. na Smíchově připadla jednota Dolní Jiřetín s pobočkou Horní Jiřetín u Mostu. Dosavadní svěřenec Košťany se již starají samy o sebe a jednota Libkovice byla přidělena jednotě Pankrácké.¹⁷⁴ Počet členstva do konce roku 1920 dosahuje poprvé za dobu trvání jednoty přes 2000. Život jednoty se rozvíjí velkým tempem a čím dál citelněji doléhá nedostatek místa v tělocvičně.¹⁷⁵

Úvahy nad nedostatkem cvičebního prostoru začaly být čím dál víc intenzivnější, a tak se hledala řešení. První rozvahy vedly ke koupi vhodného místa pro stavbu tělocvičny společně s letním cvičišťem. To znamenalo najít vhodný rozlehlý prostor, což se po dlouhém hledání na Smíchově nepodařilo. Převládal názor uskromnit se a spokojit se s místem, kde by se dala postavit tělocvična alespoň se dvěma sály a zřídit jen menší letní cvičiště. Našly se dva vhodné pozemky, které ale byly příliš drahé a pro jednotu nad finanční možnosti. Nejcitelněji doléhala potřeba dvou sálů. Poměrně rychlá pomoc se nabízela v tom, že by se přestavbou vlastní tělocvičny vybudovaly dva sály nad sebou. Návrh se však všem nezamlouval, zdál se velmi odvážný. Mírné odlehčení nastalo propůjčením školní tělocvičny ve Smetanově ulici, kam bylo přeloženo cvičení ženského dorostu. Ženy však nesly vystěhování ze Sokola nelibě. Netušilo se, že rozřešení je tak blízké, když vrchní stavební rada města Smíchova E. Mestek upozornil na pole na vrcholu Mrázovky. Starosta F. Beránek vypracoval orientační náčrtky a zahájil jednání o koupi pozemku se zástupcem vlastníků pozemku. Jednání měla příznivý průběh a skončila definitivní nabídkou. K tomu účelu byla svolána mimořádná valná hromada, která schválila koupi pozemku s půjčkou u Občanské záložny ve výši 200 000 Kč. Valná hromada se rovněž usnesla uložit dobrovolnou daň 300 Kč na každého člena. Kupní smlouva byla uzavřena a podepsána 8. prosince 1921. Zakoupení místa na Mrázovce a projektovaná výstavba cvičiště s příslušenstvím

¹⁷³ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.122-125

¹⁷⁴ *LII. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově za správní rok 1920*. s.9-10

¹⁷⁵ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.124

si vyžádala velkého nákladu. Stavba tělocvičny se zatím odložila do budoucnosti. Tato okolnost si vynucovala zvýšenou činnost k získání peněz. K tomu účelu byla zřízena finanční komise. Zábavní odbor vyvinul tentokrát mimořádnou činnost s vědomím, že z jeho píce a práce plyne pro jednotu největší zdroj příjmů. Uspořádal toho roku šibřinky, Dozvuky šibřinek, dva koncerty v zahradě Kinských, Akademii při veřejném cvičení, večer při návštěvě dorostu z Podkarpatské Rusi, tři koncerty v Národním domě, večer na uvítání nových členů a Silvestr. Jednotě tím bylo odevzdáno 57 074 Kč jako největší dosud vydělaný výtěžek. Bylo rovněž zažádáno o příspěvky a státní podporu 30 000 Kč, příspěvek od městské rady 15 000 Kč, od Akcionářského pivovaru 20 000 a řada dalších menších finančních darů.¹⁷⁶ Jednomyslně byl schválen návrh správního výboru na zvýšení členského příspěvku na 40 Kč ročně a zápisného na 5 Kč. Cvičební činnost během roku se téměř vyčerpávala k velkým podnikům: veřejným cvičením Sokola I. na Smíchově, zájezdem na Slovensko, krajským sletem na Kladně, veřejným cvičením V. okrsku župy v Radlicích a sletu župy Jungmannovy v Dušníkách.¹⁷⁷

Získání pozemku znamenalo zabezpečení hlavní podmínky pro rozvoj jednoty do budoucnosti. Zřízení letního cvičiště však nešlo bez překážek. Pro území této části města nebyl vypracován nový regulační plán. Starosta F. Beránek podal Státní regulační komisi návrh na úpravu letního cvičiště, která se vrátila bez námitek. Když krátce poté byla vypsána nová soutěž na regulaci, zdůrazňovala se potřeba odlehčit dopravu přetížené Plzeňské třídy a vyvést ji na Mrazovku, což se zamlouvalo jak veřejnosti, tak i Státní regulační komisi. Tehdejší výnos SRK nebylo možno jen tak přehlédnout a po důtklivé intervenci všech jejích členů došlo přece jen k úvaze o dalším řešení a odlehčení dopravy jiným směrem. Dále ovšem záleželo na vyjádření ředitelství elektrických podniků, zdali tato další varianta bude sjízdná pro elektrickou dráhu. Následné vyjádření vyznělo kladně a situace byla zachráněna. Na stavbu byl vypracován rozpočet 450 000 Kč, ve kterém nebylo zahrnuto zázemí cvičenců a ostatní příslušenství. Ve výpočtech se došlo k výsledku, že částečnou svépomocí a některými režijními výdaji za práci bude možno stavbu realizovat za 250 000 Kč. Na mimořádné valné hromadě byla na tuto částku za velmi příznivých podmínek schválena půjčka u Občanské záložny. Přes nepříznivé počasí byly již koncem roku provedeny asi 2/3 práce. Zbudovat letní cvičiště vedlo ke snaze skloubit účelné tělocvičné zařízení

¹⁷⁶ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.125-128

¹⁷⁷ *LIII. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově za správní rok 1921*. s.5, 17

s krásným přírodním prostředím. Částečně tento úkol převzala i sadová komise, jejímž úkolem bylo pořídit sadovou výzdobu.¹⁷⁸ V době nejvyšší potřeby přispěchal s vydatnou pomocí člen jednoty K. Herman, který krásným sokolským činem daroval jednotě svůj dům. Tento skvělý příklad obětavosti našel v zápětí následovníka P. Wenera, majitele železářského závodu na Smíchově, jenž ve své závěti odkázal rovným dílem svůj závod a obchod do rukou obou smíchovských jednot.¹⁷⁹ V roce 1922 nebyl pravidelný život jednoty zatížen tolika všesokolskými podniky jako v letech předchozích. Bylo jich už přespříliš, takže se i výbor ČOS radil o jejich omezení. Toho roku kromě krajového sletu sokolstva v Moravské Ostravě, jenž se omezil hlavně na účast moravských žup, to byla pouze výprava k sletu jihoslovanského Sokolstva do Lublaně, kterého se poprvé zúčastnil i dorost. Ze Sokola I. na Smíchově byli vysláni 3 dorostenci. Jednotu zaměstnávaly hlavně trojí závody pořádané sokolskou župou Jungmannovou.¹⁸⁰ Vzdělávací odbor vykazoval 32 proslovů před šikem, 10 přednášek, 4 rozhovory, 8 žákovských besídek, ideové přednášky pro nové členy a jednu výstavu uměleckých prací členstva, dorostu a žactva, která vzbudila vřelý zájem veřejnosti. Vydatnou podporou zábavního odboru byl odbor dramatický, který uspořádal 6 představení. Z těch zejména dvě, „Zlatá rybka“ a opereta „Panenka“, byly tak zdařilé, že byl dramatický odbor požádán, aby je sehrál i mimo jednotu. Hudební sbor se vypracoval v těleso schopné vyhovět velmi značným nárokům. Hrál velmi pilně, vystoupil celkem 53krát jak při podnicích jednoty, tak při jiných sokolských, národních, menšinových.¹⁸¹ Koncem roku vykazoval úhrnný počet členů jednoty 2506 z toho 1711 mužů a 795 žen.¹⁸² Ve všech složkách života jednoty vládla vzrušená nálada plná touhy po letním cvičišti.

Po celý rok 1923 se pilně pracovalo na stavbě letního cvičiště. Nešlo to však lehce. V říjnu došly téměř všechny peníze ze stavebního fondu a k dokončení stavby ještě mnoho chybělo. Různými okolnostmi došlo k navýšení nákladu oproti původnímu rozpočtu. Když se k tomu připočetla kalkulace šaten, chybělo k dokončení prací 300 000 Kč. Jediným východiskem bylo učinit hypoteční půjčku se zástavou na realitě Sokola I. Smíchov (dále jen S.I.S.). Občanská záložna opět projevila svou přízeň

¹⁷⁸ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.130-134

¹⁷⁹ *LIV. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově za správní rok 1922*. s.21, 22

¹⁸⁰ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.135

¹⁸¹ *Tamtéž*. s.137

¹⁸² *LIV. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově za správní rok 1922*. s.9

a vyhověla žádosti jednoty na půjčku 350 000 Kč. Byla svolána mimořádná valná hromada, která hypoteční půjčku schválila. Když byla tímto zabezpečena úhrada stavebních nákladů, pokračovalo se rázně ve stavbě za vydatné podpory obětavých členů jednoty, kteří odpracovali 9864 hodin. Na valné hromadě konané 23. března byl usnesen návrh na změnu stanov, která vyplývala za snahy ČOS, aby stanovy všech jednot byly stejné. Každá jednota si dosud sestavovala stanovy podle různých vzorců a poměrů sama. 7. července byli muži a ženy v hojném počtu vysláni na II. mezisletové závody ČOS, odkud si odvezli několik diplomů. Hudební odbor vykazoval 80 vystoupení mimo zkoušek. Členil se na oddělení hudby dechové a smyčcové a sbor měl 54 hudebníků. Sbormistr E. Štolc secvičil i hudební sbor dorostu, který vystoupil při slavnostním kladení pamětních kamenů k Tyršovu domu. Vystoupení s vlastní hudbou učinilo pěkný dojem a veřejností bylo nadšeně uvítáno. Loutkový odbor bědoval nad nepochopením významu loutkového divadla pro děti, zejména pak nedostatku ochotných členů, kteří by chtěli pro divadélko pracovat. Knihovna jednoty už dosáhla počtu přes 3000 svazků. V jednotě začal panovat den ode dne čilejší ruch, neboť se blížilo otevření letního cvičiště veřejným cvičením.¹⁸³

¹⁸³ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.137-142

2.5 Sokol I. Smíchov v letech 1924-1940

Rok 1924 byl význačným mezníkem v dějinách jednoty, neboť se v něm za horlivé pomoci celé řady členstva dokončila výstavba letního cvičiště na Mrázovce. Byl zde vybudován atletický areál, areál pro nářadový tělocvik, tenisové kurty, dětské hřiště a kuželník s uzavřeným zaskleným pažením. Dále postaveno skladiště, skleník, kuchyně, včetně vodovodu, elektrického osvětlení a vysázení zeleně. Slavnostní otevření letního cvičiště se uskutečnilo 25. května veřejným cvičením všech složek jednoty, na němž cvičilo 130 mužů, 112 žen, 113 dorostenců, 133 dorostenek, 265 žáků a 235 žákyň, celkem 988 cvičících. Bohatý pořad cvičení byl rozšířen o zdařilé ukázky lehké atletiky a soutěživé hry. Bohužel počasí nepřálo, proto závěrečná skupina 940 cvičících pro prudký liják, který vystřídal dosavadní husté mlžení, nemohla být dokončena. Morální i finanční výsledek tohoto podniku byl však vynikající. Do paměti jednoty se vryla ještě jedna událost spojená s letním cvičištěm, přestože se netýkala sokolstva. Byla to návštěva prezidenta republiky T. G. Masaryka u příležitosti závěrečné zkoušky vojenské důstojnické školy, která se konala 15. dubna na letním cvičišti. Jednota své prostory propůjčila vojenské cvičitelské škole na dobu jejího trvání a u příležitosti závěrečných zkoušek se prezident republiky v rozhovoru s činovníky Sokola velmi pochvalně vyslovil o účelnosti zařízení nového letního cvičiště. Ještě toho roku byly na Mrázovce význačným tělocvičným podnikem župní závody mužů, konané 3. srpna.¹⁸⁴ Ihned po zahájení 56. řádné valné hromady upozornil starosta jednoty na ustanovení čl. 7 nových jednotných stanov, podle kterého se mohou valných hromad se všemi právy účastnit pouze ti členové, kteří složili předepsaný sokolský slib. Tento slib po té okamžitě složilo 10 členů a 11 členek jednoty. Nově zřízený stravovací odbor se ujal na Mrázovce horlivé práce a zavděčil se jak návštěvníkům, tak i jednotě přispěl slušným ziskem. Kuchyně byla na letním cvičišti otevřena od června do září denně od 16.00 hod. do 22.00 hod., prodávalo se v běžných cenách a nákupy se pořizovaly u svých členů, kteří tak vycházeli s velkou ochotou. Koncem roku péči jednoty začal vycházet Zpravodaj jednoty.¹⁸⁵

¹⁸⁴ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.142-146

¹⁸⁵ LVI. výroční zpráva tělocvičné jednoty „Sokol I. Smíchov“ za správní rok 1924. s.5, 29, 30, 31

Dne 18. února 1925 se konala 57. řádná valná hromada, v jejímž úvodním proslovu se ocenila loňská mimořádná úspěšná činnost jednoty a zároveň byl zmíněn šestisettisícový dluh jednoty, který byl posouzen jako přijatelný. Starosta doplnil výroční zprávu oznámením, že bylo pořízeno 100 laviček na letní cvičiště. Ke konci podává K. Vaníček zprávu, že jednota hostila zástupce nejmenší sokolské větve Slovanstva, 18 Lužických Srbů, kteří byli ubytováni na letním cvičišti a v pražských rodinách. Na jejich počest byl dne 16. února uspořádán v tělocvičně večírek, kde se vylíčil krutý osud v jejich nehostinné domovině a přálo se jim dosažení svobody, jaké jsme po podobných zkouškách dosáhli i my. Dne 12. února složilo slavnostní slib 25 členů a 10 členek a 28. října 42 členů a 39 členek jednoty. Pravidelná cvičební činnost počátkem roku byla později rozvířena přípravami k župnímu sletu v Berouně. Rovněž žáci a dorostenci se připravovali k zápasu o palmu vítězství při župním závodě v tělocviku prostém. V březnu byl přeměněn dramatický kroužek v samostatný odbor a v květnu bylo povoleno ustanovení tenisového odboru. 27. května se jednota zúčastnila v hojném počtu s hudbou slavnostního otevření Tyršova domu. Mezi jednotami se také udržovala čilá korespondence, což dokazuje jednatelská agenda, která v uplynulém roce vykazala 1247 došlých dopisů a 2733 odeslaných dopisů mimo množství došlých a odeslaných různých tiskovin, pozvánek, výročních zpráv apod. Ze sokolských tisků se v jednotě odebíral: Věstník Č. O. S. (221 výtisků), Sokol (79 výtisků), Sokolice (4 výtisky), Sokolské Besedy (57 výtisků), Vzkříšení (140 výtisků), Župní věstník (210 výtisků), Cvičitel (40 výtisků), Cvičitelka (36 výtisků), Nový lid (24 výtisků).¹⁸⁶

Hlavním úkolem pro rok 1926 byla pečlivá příprava všech cvičících členů jednotlivých složek jednoty na VIII. všesokolský slet jak pro společná prostranství, tak i pro závody. Z necvičícího členstva pak byly ustaveny všechny početné sletové odbory, jejichž úkolem bylo spolehlivě podepřít a zabezpečit provedení tak obrovského díla, jakým byl všesokolský slet. Účast jednoty v jednotlivých sletových odborech byla zjevná z toho, že v nich pracovalo přes 200 členů, a to i na místech vedoucích.¹⁸⁷ VIII. všesokolský slet byl zahájen I. lyžařskými závody v Jilemnici, na kterých závodilo sedm členů jednoty. Na sletu, který se konal poprvé na novém velkém stadionu na Strahově s kapacitou pro 130 000 diváků, cvičilo 224 mužů, 230 žen, 104 dorostu mužů,

¹⁸⁶ LVII. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1925. s.5, 6, 7, 13, 24

¹⁸⁷ LVIII. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1926. s.5

106 dorostu žen, 210 žáků, 185 žákyň. V průvodu 274 mužů, 141 žen, 92 dorostu mužů, 126 dorostu žen. Uskutečnily se dvě sletové scény: „Kde domov můj“, vyjadřující lásku k mladé republice a „Slovanské bratrstvo“. V hlavní sletové scéně „Kde domov můj“ účinkovalo 68 mužů, 13 dorostenců, 78 žen, 32 dorostenek a 18 dětí. Noční strážní službu na sletišti konalo 60 cvičenců.¹⁸⁸

Dne 24. června utrpěl S.I.S. těžkou ztrátu náhlým úmrtím Karla Vaníčka, sokolského písmáka, celým srdcem oddaného člena jednoty, jednoho z nejstarších a nejzasloužilejších. Pohřeb se konal za velké účasti sokolstva 26. června v krematoriu na hřbitově v Olšanech. Jednota se pohřbu účastnila velkým počtem členstva v kroji s praporem. Čestnou stráž u rakve konali členové cvičitelského sboru jednoty a pěvecký sbor zazpíval smuteční sbory. Pohřební proslov pronesli starosta ČOS Josef Scheiner, starosta jednoty F. Beránek, starosta ruského sokolstva aj. Dne 7. listopadu byla v tělocvičně konána tryzna na paměť zesnulého, za velké účasti zástupců ČOS, žup a okolních jednot. Velké dílo celého jeho života, zasvěcené věci sokolské, bylo po zásluze oceněno celou širokou oblastí Československé obce sokolské. Pro členstvo byla tiskem vydána upomínka na K. Vaníčka s jeho podobiznou a životopisem. Z příspěvků k uctění jeho památky se správní výbor usnesl vytvořit základ, jehož bude použito k pořízení pamětní desky, která bude upevněna na budově tělocvičny.¹⁸⁹ Mezi význačnější události v roce 1926 lze zařadit účast jednoty při slavnosti zasazení pěti lip pražskými župami v Tyršově domě. V srpnu účast jednoty na slavnosti otevření sokolovny v Počáplech a v září účast v kroji s hudbou na veřejném cvičení a na slavnosti otevření tělocvičny v Jinonicích. Dne 28. října pak slavnost vztyčení státní vlajky na letním cvičišti na Mrázovce se sokolským slibem nových členů.¹⁹⁰

Po zintenzivněné cvičební činnosti předcházejícího roku ovlivněné hlavně všesokolským sletem, byl pro jednotu rok 1927 naopak dobou čilých stavebních prací, tentokrát však opravných a udržovacích, které si vyžádaly neplánované vysoké náklady. V budově tělocvičny bylo potřeba přeložit podlahu a v sále vyměnit části podlahy a k tomu další četné opravy a úpravy. Na letním cvičišti pak následkem stálého sedání vysokých násypů bylo nutno přestavět celou závodní dráhu i s rigoly, opravit tenisová hřiště a prodloužit k nim vodovod, zřídit podlahu v kuželníku, postavit

¹⁸⁸ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.155-156

¹⁸⁹ *LVIII. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1926*. s.6, 7

¹⁹⁰ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.153-154

loutkové divadlo, které sem bylo přeneseno z budovy tělocvičny a mnoho dalších prací.¹⁹¹ Významná událost v životě jednoty patřila vroucí gratulaci starostovi Františku Beránkovi u příležitosti jeho šedesátých narozenin. V den starostových narozenin 3. dubna se v tělocvičně S.I.S. sešli nejpřednější představitelé sokolstva a města Smíchova, aby mu vyjádřili za jeho dlouholetou obětavou, neúnavnou a úspěšnou činnost jak v ústředí, tak i v jednotě upřímné poděkování. František Beránek byl jednou z nejvýznačnějších sokolských osobností. Pilný, obětavý, neúnavný, nenáročný, do krajnosti skromný. Jeho sokolský život byl spjat se S.I.S., který dal sokolstvu tolik vzácných lidí. Do jednoty vstoupil jako 18letý mládenec, ale už jako žák poznal její ovzduší. R. 1893 vstoupil do cvičitelského sboru jako pomahatel a stoupal v tělocvičné činnosti až k nejvyšší metě. Záhy r. 1900 byl povolán do technického odboru ČOS, kde se rozvinuly jeho schopnosti ve všech oborech, které mu byly svěřeny. Bezmála dvacet let byl členem předsednictva ČOS a jeho stavebním zpravodajem. Jeho jméno bylo nerozlučně spojeno se stavbou Tyršova domu. V župě Jungmannově byl prvním jejím náčelníkem, v S.I.S. od r. 1895 členem výboru, od r. 1913 náměstkem starosty a starostou pak v letech 1919 až 1937. Jeho životním dílem bylo letní cvičiště na Mrázovce, jehož ohromný význam pro jednotu, ale i pro župu a celé sokolstvo se cení dodnes.¹⁹² Dne 23. května navštívili letní cvičiště zástupci sokolstva slovanských národů, kteří se zúčastnili školy Svazu slovanského sokolstva. Po uvítání a prohlídce cvičiště setrvali dlouho v družné zábavě mezi členy jednoty. Již tradiční slavností konající se dne 28. října bylo vztyčení státní vlajky na Mrázovce se slibem nových členů. Tento rok složilo slib 41 mužů a 36 žen. O významu 28. října a státní vlajky promluvil P. Soukeník. Pěkným ukončením slavnosti bylo oživení cvičiště cvičenci i cvičenkami, kteří v ušlechtilém závodění předvedli četným návštěvníkům ukázkou prostého tělocviku. Právě tento rok směřovalo úsilí cvičitelského sboru k tomu, aby vedle tělocviku nářadového byl pěstován více i tělocvik prostý, pro který byl dosud zájem jen u menšího počtu jednotlivců přes to, že mezi cvičícím členstvem bylo dostatek schopných borců. Proto byl v době pobytu na letním cvičišti kladen větší důraz hlavně na řádný nácvik lehké atletiky, který vyvrcholil v závodech jednoty, okrsku a župy. Výkony jednotlivců při těchto závodech, ať dorostu či členstva, znamenaly již značný pokrok. Neradostným jevem byl všeobecný pokles návštěvy cvičenců u všech

¹⁹¹ LIX. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1927. s.6, 7

¹⁹² LEPA, J. Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově. s.157-158

tělocvičných složek. Členstvo, které projevilo tolik pochopení pro povinnost k celku ve sletovém roce, najednou v následujícím roce ochablo. Muselo se konstatovat, že se mnohých zmocnila netečnost a lhostejnost. Loutkářskému odboru se uskutečnila dávná snaha, aby získal vlastní uzavřené místnosti, kde by mohl zbudovat řádnou scénu a nerušeně konat představení. Jeviště a hlediště přeneslo své působení z galerie tělocvičny na Mrázovku, kde při nové úpravě vyvíjel úspěšnou činnost pro nejmenší diváky.¹⁹³

Do šedesátého roku od založení jednoty se vstupovalo ve sváteční náladě. Od samého počátku se všechny složky a odbory zasazovaly o to, aby se jubilejními slavnostmi ve všech směrech prokázala síla a vyspělost jednoty. Hlavní úkol připadl cvičitelským sborům, aby veřejným cvičením a závody podaly sokolské i ostatní veřejnosti ukázky vyspělosti všech tělocvičných složek a prokázali tak význam a cenu sokolské tělesné výchovy. Dne 10. června byla uspořádána pouť k mohyle K. Vaníčka v Šárce, které se zúčastnilo členstvo, dorost a žactvo.¹⁹⁴ Pietním projevem bylo připomenuto veliké dílo, které pro sokolstvo vykonal. Neděle 17. června byla hlavním jubilejním dnem a velikým svátkem jednoty. Dopoledne se v tělocvičně konala velmi četně navštívená slavnostní valná hromada. Někteří mnohaletí členové jednoty, z nichž někteří už pěknou řádku let působí jinde, se přijeli podívat a potěšit. Duch pravého bratrství vanul prostorami tělocvičny. Pak přišly pozdravy, mluvili zástupci ČOS, všech pěti pražských žup, několika sokolských jednot a dalších spolků. Starosta župy Krušnohorské-Kukaňovy dojemně poděkoval za vše, co S.I.S. učinil ve prospěch svých „svěřenek“. Významný projev učinil také zástupce pražského ruského Sokola, který uvedl, že příklad českého hnutí sokolského je vodítkem i pro Rusy, ukazatelem správné cesty, jak pro vlast dobýt pravé svobody. Ocenění významu jednoty po stránce národní a demokratické pro město Smíchov učinil místní starosta Jenšovský. Připojila se i slova zástupce Sokola II. na Smíchově, který vyřizoval upřímný pozdrav své starší sestře a projevil radost z nynějších zcela korektních styků. Toho dne odhalila jednota K. Vaníčkově pamětní desku na průčelí tělocvičny. Odpoledne pak vyvrcholily slavnosti průvodem žactva, dorostu a členstva na letní cvičiště a veřejným cvičením, na němž cvičilo 210 žáků, 190 žákyň, 57 dorostenců, 56 dorostenek, 116 mužů a 112 žen. V rámci jubilejních oslav byl na podzim uspořádán turnaj ve hrách a závody jednotlivců

¹⁹³ LIX. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1927. s.6, 7, 11, 23, 25

¹⁹⁴ LX. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1928. s.5, 19, 28

v tělocviku prostém, přístupný také členstvu a dorostu sokolských jednot. Z her byly zvoleny házená a odbíjená, pro lehkootletické závody dorostenců a dorostenek pak čtyřboj a několik vhodných disciplín, pro muže desetiboj, pro ženy pětiboj a pro obojí členstvo zvláštní závod. Dlužno se zmínit o mezisletových závodech ČOS, které se konaly v Praze a Prostějově. Přípravami na oslavy jubilea byli členové a zejména cvičitelstvo tak zaměstnáni, že se nemohli náležitě věnovat houževnatému nácviku k závodům. Přesto muži i ženy zaznamenali řadu úspěchů.¹⁹⁵ Slavnostní události jubilejního roku rovněž udávaly směr vzdělávací činnosti. Uskutečnila se jubilejní výstava uměleckých prací členstva a žactva. K ní byla připojena retrospektivní výstavka památek jednoty. Konalo se celkem 8 ideových přednášek. Před zájezdem členstva na Slovensko byl uspořádán „Slovenský večer“ v Národním domě na Smíchově. Vzdělávací odbor koupil vlastním nákladem promítací přístroj.¹⁹⁶

Velmi tíživé klimatické podmínky se v roce 1929 podepsaly jak na tělovýchovném, tak i hospodářském dění v jednotě. V první polovině roku se cvičenci pilně připravovali k župnímu sletu v Jinonicích a ke krajskému sletu v Plzni. Při obou podnicích se příroda zachovala přímo nepřátelsky. Hlavně průběh župního sletu velmi trpěl. Také návštěva cvičení vykazovala citelný pokles průměrné návštěvy jak mužů, tak i žen. Na klesnutí průměrné návštěvy v zimních měsících, kdy návštěva cvičení bývala nejčtetnější, se podepsaly neobyčejně dlouhotrvající kruté mrazy. I v oblasti hospodaření byl tento rok jedním z nejtěžších. Bouřlivé vichřice a zmíněné mrazy zapříčinily mnoho škod. Udržování budovy tělocvičny i letního cvičiště si vyžádalo mimořádných úprav. Rovněž náklady na topení stály dvojnásobný náklad proti jiným letům. V roce 1929 konal správní výbor 11 schůzí a 1 mimořádnou. Hned k první schůzi, té mimořádné, se výbor sešel, aby vyslechl smutnou zprávu o úmrtí Jindřicha Schrotze, bývalého náčelníka jednoty, čestného člena cvičitelského sboru. K uctění jeho památky byl založen fond pro podporu cvičení dorostu. V tomto roce se uskutečnila výprava družstva ČOS do Ameriky, do které byl zařazen člen smíchovské jednoty J. Effenberger. Dne 5. a 6. července byl pořádán slet Svazu polského Sokolstva v Poznani spojený se závody družstev a jednotlivců. Do závodních družstev, které do Poznaň vypravila župa Jungmannova, bylo zařazeno 5 členů a 3 členky S.I.S. Družstvo házené sehrálo v tomto roce 8 zápasů a pouze jediný prohrálo. Bohužel to bylo finále závodu o přebor ČOS,

¹⁹⁵ LEPA, J. *Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově*. s.161-164, 166

¹⁹⁶ LX. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1928. s.32, 33

kde podlehl družstvu Sokola Prostějov. Košíková, jakožto hra, která se u nás velice rychle šířila a ujímala, naznačila slibným zápasem S.I.S. se Sokolem Košíře, že byt' se tomuto sportu věnovalo v jednotě velmi málo pozornosti, tak budoucnost vypadala velice slibně. Družstvo odbíjené ačkoli učinilo značný pokrok, nezařadilo se ještě mezi nejvyspělejší. Na návrh vzdělávací odboru koupil správní výbor film Slavnostní dny tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově a Průvod městem a veřejné cvičení na Mrázovce, který byl poprvé promítán na filmovém matiné 3. listopadu v biografu Maják. Loutkářská scéna dosáhla přes těžké začátky své význačné místo v životě jednoty. Divadélko se těšilo uznání povolaných loutkářských autorit i malých a velkých návštěvníků. Zájem také vzbudila expozice na loutkářské výstavě pořádané při mezinárodním loutkářském sjezdu v Praze, která se stala středem pozornosti návštěvníků výstavy. Pěvecký sbor byl nucen až do měsíce září, vyjma třech menších účinkování, setrvat v nečinnosti. Po odchodu sbormistra se nenašla žádná náhrada. Bylo však známo, že i v četných zpěvácích spolcích panovala sbormistrovská krize.¹⁹⁷

Rok 1930 se stal pro jednotu zvlášť významný tím, že došlo k významné změně na vedoucích postech uvolněných odchodem náčelníka Rudolfa Macenauera a náčelnice Františky Šprdlíkové, první po 20leté a druhá po 27leté náčelnické činnosti. Oba prokázali za dobu svého působení v jednotě i ve vyšších složkách sokolské organizace skvělé vlastnosti vůdců, hlavně pak vytrvalost a lásku k věci sokolské. Pod tímto mocným dojmem byla ovládána i následná valná hromada. Další změna přišla na ustavující schůzi správního výboru, kde se svého členství vzdal Antonín Horn, jenž s příkladnou přesností a horlivostí po 6 let zastával úřad jednatele. Jednota však musela zanedlouho přijmout smutné zprávy o vážném úrazu F. Šprdlíkové, který ji na řadu měsíců připoutal na nemocniční lůžko, a o úmrtí R. Macenauera. Když v této době nejtěživěji doléhala nezaměstnanost způsobená všeobecnou hospodářskou krizí, byl v jednotě zaznamenán krásný projev bratrství. ČOS vydala svolání k sokolstvu, aby podalo svým členům pomocnou ruku postiženým nouzí. Na tuto výzvu se během 14 dnů sešlo 9 356 Kč v hotovosti. Kromě toho i větší počet kusů obnošeného i nového šatstva, zejména bylo pamatováno na děti. Na oslavu 80. narozenin prezidenta T. G. Masaryka uspořádala jednota společně s Městským osvětovým sborem a místními spolky v Národním domě na Smíchově slavnostní večer. V holdovacím průvodu prezidentu

¹⁹⁷ LXI. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1929. s.7, 8, 12, 20, 24, 26, 31, 34

republiky bylo zařazeno 228 mužů a žen a 77 dorostenců a dorostenek. Také loutkářský odbor se neomezil na prosté provádění divadelních her, nýbrž se dětem pokusil zvláštním představením nejen u příležitosti narozenin prezidenta republiky připomenout významné chvíle v životě národa a působit tak na jejich občanskou výchovu, zvláště ve směru pěstování lásky k vlasti a jejím zasloužilým osobnostem. Správní výbor konal 12 řádných schůzí a kromě toho mimořádnou schůzi dne 8. září, kde byla podána zpráva o úmrtí zasloužilého náčelníka R. Macenauera, a slavnostní schůzi dne 25. září k oslavě stého výročí narození dr. Miroslava Tyrše. Ve své práci byl správní výbor veden především zvýšenou snahou uvést opět rovnováhu v hospodářství jednoty, porušenou posledními nepříznivými roky. Z důležitějších událostí, kterých se jednota zúčastnila způsobem odpovídajícím jejímu významu, byl II. slet žactva sokolské župy Jungmannovy, konaný 22. června na Mrázovce, zájezd ČOS ke sletu Svazu jugoslávského sokolstva v Bělehradě, zájezd do Dolního Jiřetína ke slavnosti položení základního kamene ke stavbě sokolovny (celkem 167 zúčastněných), Krajský slet sokolstva v Chebu, mezinárodní závody v Lucemburku, veřejné lehkooatletické závody vypsane S.I.S., konané na Mrázovce, župní závody nářad'ové a některé další. Na kuželníku se během roku hrálo 200krát, pozoruhodné bylo, že hráli převážně mladší členové, zatímco v jiných pražských jednotách se jevil pravý opak. Jednota myslela také na zdraví cvičenců a za účelem intenzivnějšího čištění vzduchu zakoupila dva velké elektrické přístroje na odsávání prachu.¹⁹⁸

Průběžnými přípravami k IX. všesokolskému sletu se dal charakterizovat celý rok 1931. Nebylo ani nijakých významnějších tělocvičných podniků, kterých by se byla jednota povinna zúčastnit, proto se mohla zcela zaměřit na vnitřní práci. Byly vypracovány nové cvičební rozvrhy jak pro cvičení žáků, tak i dorostenců i členstva. Zvýšená péče, která byla věnována žactvu, přinesla ustanovení „Kroužku přátel mládeže Sokola I. na Smíchově“ za součinnosti rodičů žáků a žákyň. Podařilo se zároveň uskutečnit táboření žáků v Chlumu u Třeboně. Tábor se vydařil a žákům znamenitě prospěl. Táboření neznamenal jen lenošení, ale jeho cílem bylo osvěžit tělo i ducha sblížením se s přírodou a naučit se soběstačnosti. Uznávající výchovnou cenu táboření, podařilo se navíc se státní lesní správou dohodnout pronajmutí tábořiště na dalších 6 let. Jednota se tak rozhodla postavit tam pro ubytování 4 chaty. Dne 26. dubna se konala

¹⁹⁸ *LXII. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1930. s.7, 8, 9, 13, 19, 26, 28, 31, 32*

schůze náčelnictva žen ČOS, ve které se dosavadní náčelnice Československé obce sokolské Milada Malá po 12 letech vzdala svého vůdcovství a na její místo byla zvolena členka cvičitelského sboru jednoty Marie Provazníková. K trvalému uctění památky dlouholetého zasloužilého náčelníka R. Macenauera byl založen Macenauerův závod o přebor jednoty v tělocviku nářad'ovém a v tělocviku prostém, který byl od tohoto roku vypisován každoročně. V listopadu započala svoji činnost skupina stolního tenisu a v ustanovující schůzi byl zvolen vedoucím F. Novák. Skupina měla 38 členů a cvičila v šatnách na letním cvičišti. Jednota již tak pěstovala téměř vše, co spadalo do tělovýchovy: tělocvik nářad'ový, lehkou atletiku, plavání; hry: házenou, odbíjenou, košíkovou, stolní tenis, tenis na travnatém povrchu; i zimní sporty: lyžařství, bruslení i hokej. Vodní sporty: kanoistika a veslařství byly předmětem jednání, ale nedostatek peněz dosud jednotě nedovolil jejich zavedení. Tento rok oslavily samostatnými koncerty hudební odbor dvacáté výročí a pěvecký odbor desáté výročí svého trvání. Nově se ustanovil samostatný pěvecký odbor žen, který si vzal za úkol pěstovat českou píseň, a tím o ni vzbudit větší zájem v době ovládané mnohými cizími moderními skladbami. Z usnesení správního výboru (v důsledku rozhodnutí ČOS) se změnilo pojmenování jednotlivých složek ústrojí jednoty. Jméno sbor příslušelo nyní jen cvičitelským sborům a vzdělávacímu sboru. Sdružením, pěstujícím v jednotě nějaká speciální tělocvičná odvětví a podléhajícím cvičitelským sborům, příslušelo jméno skupina. Ostatní měli jméno odbor. Jméno dosavadního zábavního odboru bylo změněno na pořadatelský odbor. Tento nově přejmenovaný odbor rozhodl, že v roce 1931 nebudou poprvé pořádány obvyklé šibřinky. Došlo se k poznání, že maškarní zábavy vůbec, a tedy i šibřinky, již přežívají a chybí jim vzácnost dřívějších dob. Rovněž fakt, že ubývá čím dále, tím více vkusně a originálně maskovaných návštěvníků, vedl k názoru pořádat místo šibřinek ples. Členstvo i ostatní obecnstvo ocenilo jak menší nákladnost ve výpravě plesu, tak i úsporu ve vydání účastníků. První pokus s pořádáním plesu se vydařil k všestranné spokojenosti. Členská knihovna byla správním výborem zrušena a roztříděna. O knihovnu byl v posledních letech nepatrný zájem a jednota nemohla na její doplňování věnovat tolik peněz, aby ji mohla udržovat na patřičné výši. Část knih byla přidělena dorostenecké a žákovské knihovně, ostatní knihy byly odevzdány menšinovému odboru, aby je přidělil menšinám. Po vyklizení členské knihovny byla srovnána a svázána povinná knihovna, která obsahovala všechny

časopisy a knihy vydané nákladem ČOS, do konce roku měla 217 svazků. Správní výbor se dle nabytých zkušeností z posledních ustálených ročních obrátů rozhodl sestavit rozpočet příjmů a vydání na rok 1931, šlo o vůbec první takovýto plánovaný rozpočet jednoty.¹⁹⁹

V posledním půlroce před všesokolským sletem probíhal život jednoty v rušném tempu a sletová příprava zintenzivnila, zejména důkladným nácvikem sletových cvičení prostných a přípravou závodních družstev. Koncem května 1932, kdy vrcholily horečnaté přípravy na tento významný podnik, oživila Mrázovku veřejná župní zkouška na veškerá sletová prostná všech složek cvičebních. Příjemný a plný radostné nálady byl večer 4. července, kdy za velké návštěvy na Mrázovce jednota uvítala sokoly z bratrské Jugoslávie, ze župy Sušak-Rjeka, jednot Rábu a Crikvenice a znovu bylo utuženo staré mnohaleté přátelství. Samotný IX. všesokolský slet byl uspořádán na počest 100. výročí narození M. Tyrše a 70 let trvání Sokola. Tribuny Strahovského stadionu, na kterém se cvičilo, pojaly už 150 000 diváků. Organizaci této mohutné akce pomáhala armáda i různá ministerstva, rovněž byl povolán velký počet členstva jednoty k pracím ve všech sletových odborech a to i na místech nejdůležitějších. Sletové závody byly tentokrát neobyčejně rozsáhlé a poskytovaly možnost změřit své síly a schopnosti každému, kdo vynikal v kterémkoli oboru tělesné výchovy. Na sletu při tělocvičných závodech všech složek (mužů, žen, dorostu i žactva) se po sečtení všech docílených výsledků ze všech závodů jednota umístila na 10. místě mezi 160 jednotami (sokolská župa Jungmannova na 15. místě). Vedle čestných výsledků, kterých docílili závodníci o sletových závodech, byl zaznamenán i úspěch pěveckého odboru žen a dramatického odboru, které se v sletové soutěži umístily na prvních místech. Jednota se také účastnila sletové výstavy v oddělení sokolské župy Jungmannovy, která byla vyznamenána cenou. Mezi nejhodnotnější podniky jednoty se zařadil Macenauerův memoriál, konal se II. ročník, který byl početněji obsazen, i ve výsledcích bylo docíleno vyšší úrovně. V říjnu uspořádala jednota na Mrázovce turnaj v odbíjené pro sokolská družstva, jehož se zúčastnilo 15 družstev. V Praze a okolí to byl v poslední době nejsilněji obsazený turnaj. I. družstvo jednoty se mezi skvělými soupeři umístilo na 4. místě. V košíkové se nemohli hráči nijak závodně uplatnit, ačkoliv se košíková na Mrázovce hrála hojně.²⁰⁰

¹⁹⁹ LXIII. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1931. s.5, 6, 7, 8, 9, 13, 27, 35, 39, 43

²⁰⁰ LXIV. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1932. s.7, 11, 13, 21, 30

Ve dnech 26.-30. března 1932 byl otevřen stálý letní tábor v Chlumu u Třeboně. Velké poděkování patřilo chlumským příznivcům, s jejichž pomocí byl značný náklad na stavbě 4 chat velmi snížen. Čtyři členové cvičitelského sboru s pomocí jiných pak uspořádali pro chlumskou jednotu zábavný večer, který měl značný úspěch, a rovněž se navázaly přátelské kontakty s chlumskými občany. Významnou starostí menšinového odboru bylo umožnit pilným cvičencům a cvičenkám z Dolního Jiřetína účast na všesokolském sletu v Praze, poněvadž poměry na severu Čech byly neutěšené a vládla zde vysoká nezaměstnanost. Díky vzácnému porozumění členů jednoty se snaha setkala se zdárným výsledkem a na slet bylo možno vypravit 40 cvičenců a dalších 26 účastníků z Dolního Jiřetína. Činnost pořadatelského odboru byla omezena na méně podniků než v minulých letech. Redukce byla zaviněna těžkými hospodářskými poměry a snad i nezájmem členstva. Odbor se tak například rozhodl upustit od pořádání pravidelných čajů, neboť jejich finanční výtěžek i zájem členstva byl nepatrný. Také pořádání výletů se v jednotě nechtělo dařit. V době posletové připravila výletní komise několik pěkných celodenních či polodenních výletů, ale účast na nich byla nepatrná. Proto se komise rozhodla dát výletnictví jiný podklad, v té době přiměřenějším poměrům, utvořením menších skupin členstva a s nimi pořádat výlety spojené většinou s tábořením. Zima nebyla tentokrát bohatá na zamrzlý led, a tak pěstované bruslení se žáky bylo s velkou lítostí těchto nejmenších káňat jen na kratší období.²⁰¹

Po mimořádném vypětí sil během IX. všesokolského sletu znamenal rok 1933 návrat do normálních poměrů a jakéhosi uklidnění. Nebyl to však rok úplného klidu, vyvrcholil dvěma velkými podniky sice v rámci jednoty, ale značně významnými – veřejným cvičením na Mrázovce a tělocvičnou besídkou žactva ve Švandově divadle. Veřejné cvičení jednoty dne 18. června se konalo po dlouhých pěti letech a téměř 1000 cvičenců se chtělo ukázat, jak za tu dobu pokročilo a co jednotu znamenala na poli tělovýchovy na Smíchově. Zato tělocvičná besídka žactva dne 2. dubna byla prvním podnikem jednoty tohoto druhu. Švandovo divadlo bylo vyprodáno, takže den před tím bylo třeba provést veřejnou zkoušku v tělocvičně, aby jej mohli zhlédnout i ti, na které se vstupenky nedostaly. Úspěch besedy byl velký a ocenily jej kromě sokolského tisku i Lidové noviny. Tělocvičný pořad byl výhradně původní a byl také secvičen více než

²⁰¹ LXIV. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1932. s.22, 24, 26, 42

100členný dětský pěvecký sbor. Na besedě účinkovali 303 žáci a 244 žákyně.²⁰²

III. Macenauerův závod, kladoucí už značné požadavky, objevil jednotě nové nadějné borce. Vítězství ve sdruženém závodě (lehká atletika i nářadí) získal podruhé J. Effenberger. Závodění se v sokolstvu stále více rozšiřovalo. Bylo to vlivem snah o spolupráci se sportem. Docílilo se rovněž dohody sokolstva s některými sportovními svazy. Ze zpráv cvičitelských sborů bylo vidno, do jaké šíře se rozvíjel sokolský tělocvik přibráním lehkootletických a jiných sportů, jak četných závodů se jednota zúčastnila i s jakými výsledky. Teprve teď se v plné míře dovedlo ocenit, co pro jednotu znamená letní cvičiště. Předvojenská příprava začala být povinným článkem sokolské výchovy. Byla důsledkem poměrů po válce, které se vyvinuly v ozbrojený mír. Poměry diktovaly všem státům povinnost, aby byly připraveny k obraně, a tak působily k zachování míru. Důraznou připomínkou pro povinnost „být připraven“ byl na rozkaz ČOS svolán náhlý sraz sokolstva dne 29. října 1933. Z usnesení župy Jungmannovy byl proveden po okrscích. Jednota se srazu zúčastnila v okrsku V. v Motole na vojenském hřišti. Dostavilo se 501 mužů, 235 žen, 66 dorostenců a 40 dorostenek. Celkem 842 příslušníků jednoty. Omluveno bylo více než 200 členů a zbytek dorostu, takže bylo možno počítat s účastí u členstva asi 50 % a u dorostu téměř 100 %. Krásně působil příklad vzorné kázně J. Vaníčka, jenž se dostavil, ač byl vážně nemocen.²⁰³

Zvláštním bodem valné hromady konané 22. února 1934 byla změna stanov, kterou nařídila ČOS jako povinnou pro všechny jednoty. K tomu účelu vydala ČOS předepsaný vzor od něhož se může jednota odchýlit v některých odstavcích jen se svolením župy nebo ČOS. Důvodem ke změně stanov bylo značné rozšíření činnosti jednot po stránce tělocvičné i hospodářské, úprava pravomocí žup v poměru k jednotám i sjednocení stanov a řádů jednot, žup a ČOS. Následná mimořádná schůze správního výboru dne 9. března byla svolána k poradě o cvičebních poměrech v jednotě a o potřebě stavby nové sokolovny. Otázka nové sokolovny se posledními roky otevírala stále častěji. Nedostatek místa v sokolovně, též pro zkoušky četných odborů jednoty, vedly k úvahám, jak tomu pomoci. Dalším z projektů byla i přístavba, na kterou byly sice vypracovány plány a rozpočty, ale ke stavbě nedošlo z poznání, že je poměrně nákladná a pomoc je přitom nedostatečná.²⁰⁴

²⁰² LXV. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1933. s.5, 6, 13

²⁰³ Tamtéž. s.6, 7, 13

²⁰⁴ LXVI. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1934. s.5, 28

Z hlediska jednoty byly z řady podniků v tomto roce dva významnějšího charakteru. Prvním bylo Tělocvičné dopoledne ve Stavovském divadle, jehož inspirací se stal loňský skvělý úspěch tělocvičné besedy žactva. I tentokrát se vydařil, jak potvrzovaly kritiky odborných i denních listů. Účinkoval na něm pěvecký a hudební sbor žactva a cvičilo celkem 166 žáků, 124 žákyň, 36 dorostenců, 18 dorostenek, 26 mužů a 47 žen. Druhým byl župní slet členstva a dorostu 24. června Počáplích u Berouna. Zde však účast neodpovídala významu jednoty v župě, i když příprava na slet byla v daleko početnějších stavech. Sletu předcházela veřejná zkouška 2. června na Mrázovce a veřejné cvičení V. okrsku 10. června v Radlicích. Bylo zavedeno pravidelné cvičení střelby. Živý zájem o střelbu se jevil zejména u dorostu a žactva. V tomto roce bylo u žáků do pravidelného cvičení prvně zařazeno střílení vzduchovkou do terče. Dne 2. června 1934 zemřel Jindřich Vaníček, náčelník Sokola Smíchovského, poté Sokola Pražského a České a Čs. obce sokolské. Pokračovatel díla Tyršova, který zmodernizoval sokolský tělocvik a zaváděl zejména sportovní disciplíny. Sám aktivně provozoval veslování, šerm, tenis, box, závodně plaval. Účastnil se devíti sokolských sletů, šest z nich sám organizoval a v Sokole se velkou měrou zasadil o rozvoj ženského tělocviku. Kolem 28. října 1918 v Praze organizoval Národní stráž a v roce 1919 potom vojenskou pomoc 4 sokolských praporů na Slovensku proti akci Maďarů. V letech 1919 až 1927 působil na Ministerstvu národní obrany. Pořádal cvičitelské školy, významně se podílel jak na návrhu zákona o povinné tělesné výchově, tak i na organizaci vojenské tělesné výchovy a vojenského školství. Pohřeb se konal 6. června za doprovodu tisíců sokolů včetně jugoslávského, polského a ruského sokolstva, vojska, zástupců vlády a nesčetných zástupů občanstva. Společná smuteční vzpomínka členstva Sokola Pražského a S.I.S. se konala 10. června v tělocvičně Sokola Pražského. O náklonnosti J. Vaníčka k smíchovské jednotě svědčí mimo jiné i to, že v poslední vůli ustanovil univerzálními dědici rovným dílem S.I.S. a Sokol Pražský. Tělocvičné jednotě S.I.S. kromě toho ještě odkázal knihovnu po zemřelém bratru Karlovi. 3. listopadu se konala společně se župou Jungmannovou tryzna za J. Vaníčka na letním cvičišti na Mrázovce a den poté byla odhalena pamětní deska na budově tělocvičny.²⁰⁵

Rok 1935, který se řadil do mezisletového období, byl rokem klidné práce. Z pohledu všech cvičících odborů se projevil určitým poklesem návštěvy cvičení, což

²⁰⁵ LXVI. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1934. s.5, 7, 9, 10, 11

v tomto mezidobí nepatřilo k výjimečnému jevu. Mezi významnější událost, kterou se jednota v tomto roce prezentovala, bylo tělocvičné odpoledne, tentokrát na Mrázovce, v němž předvedla tábořskou prostnou dorostu i členstva s hudebním doprovodem, ukázky výcviku na nářadí, v prostém tělocviku a ve hrách všemi složkami. Ovšem letní cvičiště na Mrázovce nebylo využíváno jen členy jednoty, bylo pilně vyhledáváno a propůjčováno i dalším organizacím, mezi kterými byly například smíchovské školy, Stráž bezpečnosti, sokolská župa Jungmannova, sdružení pražských sokolských žup a další. Také jednota nestála stranou společenského dění a byla členem různých spolků a korporací. Byla členem zpěváckého spolku Lukes, Společnosti českého muzea, Národní Jednoty Severočeské, Okresní komise pro péči o mládež, Masarykovy ligy proti tuberkulóze, Masarykovy ligy letecké, Svazu osvětového, Svazu okrašlovacího, Spolku majitelů domů, Sportovního klubu Smíchov, Spolku Komenský na Smíchově, Zemské prázdninové péče o mládež, Spolku Starosmíchováků a čestným členem tělocvičné jednoty Sokol Pražský. O svatodušních svátcích se pořádal zájezd do žakovského letního tábora v Chlumu u Třeboně, aby členstvo zhlédlo, co jednota pořídila krásného pro své žáky. Poprvé se zkusilo prodloužit pobyt dětí v táboře na 6 týdnů za účasti 45 žáků a 2 dorostenců. Táboření se vydařilo po všech stránkách. Dva žáci z Horního Litvínova byli na účet jednoty v táboře zadarmo, další dva žáky jednoty vypravil Kroužek přátel mládeže a několika žákům byla poskytnuta značná sleva. Ve dnech svatováclavských byl pak společně se Sokolem Pražským konán zájezd do Sušice k odhalení pamětní desky bratří Vaníčků na tamní sokolovně. Zvláštním bodem pořadu valné hromady byl návrh na zvýšení členských příspěvků na 64 Kč ročně. Návrh byl bez debaty jednomyslně schválen. Valné hromadě předcházela obvykle členská schůze, která byla svolána k poradě o kandidátech pro volby činovníků. Pořad schůze byl tentokráte zpestřen zajímavou přednáškou vzdělavatele J. Šístka „Ze života naší jednoty“, provázenou četnými diapozitivy. Další uplynulý rok ukázal výrazný pokrok odbíjené mužů jak v počtu, tak i v kvalitě výkonů, což znamenalo vůbec nejlepší výsledky v trvání odbíjené v jednotě. I. družstvo sehrálo 57 zápasů, z nichž bylo 40 vítězných. Dobylo 3 první ceny, 2 druhé ceny a 2 čtvrté ceny. Cenným úspěchem bylo umístění na IV. místě v závodě o prvenství pražského sokolstva, neboť ten po svém novém uspořádání podával skutečný obraz síly předních 10-15 sokolských družstev. K tomuto závodu byl mimo jiné nařízen jednotný úbor s čísly, který do vínku

I. družstvu věnoval sám starosta jednoty F. Beránek. Odbíjená mužů zahrnovala dvě družstva a jedno družstvo starších členů nad 34 let. Rovněž házená zažila mnoho radosti, když se konečně i s družstvem mužů podařilo dobýt prvních cen a mnohých vítězství. Zde byl významný závod o prvenství Pražského sokolstva v házené, kde se házenkáři jednoty z 10 družstev pražského sokolstva umístili v I. třídě jako třetí. V tomto roce hrálo celkem šest družstev, tři členská a tři dorostenecká. Byl to nejúspěšnější rok oboru házené od jeho založení, čehož je dokladem získaných 12 věcných cen. Dne 20. října oslavil dramatický odbor významné jubileum své činnosti. Sehrál před vyprodaným hledištěm své 100. představení, a to Jiráskovu Lucernu, jejímuž nastudování věnoval důkladnou péči.²⁰⁶

Na valné hromadě konané pravidelně na začátku roku, v roce 1936 konkrétně 20. února, se starosta F. Beránek zmínil a zároveň politoval, že poklesl počet členstva způsobený snad pro zvýšení členských příspěvků. Dokazoval však, že bez tohoto zvýšení není možné udržet hospodářství jednoty v rovnováze a projevil mínění, že úbytek členstva je jen přechodným jevem. Navíc byli vyškrtáni neplatící členové a doufalo se, že tři roky klesající počty se již nebudou dále snižovat. Mezinárodní situace našeho státu si i v jednotě vynutila zavedení branných cvičení a v přípravě k brannosti byly učiněny značné pokroky. Po celý rok kromě prázdninové přestávky byla pořádána pravidelně každý měsíc branná cvičení, a to v tomto pořadí: v lednu večerní cvičení na Mrázovce po četách za účasti 138 mužů, v únoru pochodové cvičení do Motola za účasti 165 mužů, v březnu střelba vzduchovkou v tělocvičně za účasti 225 mužů, v dubnu ostrá střelba na vojenské střelnici v Kobylisích za účasti 142 mužů, v květnu cvičení na Mrázovce za účasti 95 mužů a při Tělocvičném odpoledni za účasti 122 mužů, v červnu večerní pochodové cvičení směrem k Motolu za účasti 99 mužů, v září cvičení na Mrázovce za účasti 42 mužů, v říjnu noční pochodové cvičení za účasti 54 mužů, v listopadu pochodové cvičení do Radotína za účasti 98 mužů a v prosinci střelba vzduchovkou v tělocvičně za účasti 110 mužů. Střelba vzduchovkou v tělocvičně byla zařazena do pravidelného rozvrhu a vystřídal se v ní všechno cvičící členstvo. Podle střeleckých záznamů bylo vystříleno 2 300 nábojů. Za účelem snazšího ovládnutí větších celků při těchto branných cvičeních bylo rozděleno členstvo na 6 čet podle věku a podle své příslušnosti k branné moci. Vedoucími čet byli členové cvičitelského sboru.

²⁰⁶ LXVII. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1935. s.5, 6, 8, 9, 10, 19, 20

Na vojnu odešlo 11 mužů, s nimiž byla provedena před prázdninami i po prázdninách předběžná příprava. Úhrnem se vystřídalo v této přípravě k brannosti a navštívilo ji alespoň jednou 466 mužů. K civilní protiletectké obraně se ještě přihlásilo 130 členů – nevojáků.²⁰⁷

Hlavním podnikem roku 1937 byl zájezd na Slovensko ve dnech 26. června až 1. července. Cílem byla Banská Bystrica a Podbrezová. Zúčastnilo se ho 72 mužů, 51 žen, 24 dorostenců a 19 dorostenek, celkem 166 osob. Prostná cvičilo 30 mužů, 42 žen a obojí dorost, průvodu v kroji se zúčastnilo 53 mužů, 50 žen a obojí dorost. Zájezd doprovázela i hudba v počtu 25 členů. Vzorné družstvo mužů cvičilo přeskoky přes sestavené nářadí (kozu, stůl, kůň na dél), vzorné družstvo žen na vysoké kladině a vzorné družstvo dorostenek na bradlech s povýšenou žerdí. Těžký stín na radostnou náladu zájezdu vrhla tragická smrt Otakara Součka, jednoho z nejvzornějších cvičenců jednoty, který tragicky zahynul v dravém Hronu. Význačným podnikem bylo dále Tělocvičné odpoledne, které jednota uspořádala 24. května na Mrázovce za četné účasti diváků. Na pořadu byla prostná žactva, určená pro okrskové cvičení, slovenská prostná žen a dorostenek, branné cvičení mužů a dorostenců, společné cvičení družstev všech odborů, a závodní vložky v prostém tělocviku. Cvičení mužů a dorostenců bylo ukázkou, jak dobře je možné sladit přípravu k brannosti se sokolskou cvičební soustavou. Celkem cvičilo prostná 159 žáků, 107 žákyň, 72 dorostenky a 114 žen. Společné vystoupení 80 dorostenců, 122 mužů. V družstvech a závodních vložkách cvičili 202 žáci, 158 žákyň, 80 dorostenců, 75 dorostenek, 125 mužů a 90 žen. Žactvo mělo svůj svátek dne 14. června na veřejném cvičení žactva V. okrsku v Košířích na hřišti Sparty na Kotlářce. Celkem tam cvičilo napodobivé cvičení 35 nejmenších žáků a 16 žákyň, společná prostná 84 žáci a 55 žákyň, českou besedu 24 žákyně, nářadí 48 žákyň a 2 družstva žáků bojový závod. Výrazné výsledky v běžeckých disciplínách v posledním období přivedly Josefa Huška, člena S.I.S., k vyslání do československého závodního družstva na Olympijské hry do Berlína, kde závodil v běhu na 3 km. Zajímavou byla také návštěva 150 členů výpravy amerických studentů (posluchačů tělesné výchovy) při své cestě na Olympijské hry na letním cvičišti na Mrázovce, která zhlédla cvičení různých složek (např. i ukázkou české házené). Dne 22. listopadu pak byla v tělocvičně uspořádána přednáška náčelníka ČOS o sokolské účasti

²⁰⁷ 68. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1936. s.3, 5, 23

na olympijských hrách v Berlíně. Ve vodních cvičeních se tento rok činili kanoisté. V červnu zvítězil v Č. Budějovicích V. Fíček na kanoi dvojic v jízdě na 1 km a J. Lášek na kajaku dvojic rovněž na 1 km. Oba se pak v jízdě na svých lodích na 10 km umístili na třetím místě. Také lyžařský oddíl měl bohatou a úspěšnou činnost. Byli to zejména závodníci, kteří ostatním připravili zásluhou L. Krči, jenž jejich výcvik řídil, mnoho radosti ze svých úspěchů. L. Krča šel příkladem a na IX. lyžařských závodech ČOS v Pustevnách obsadil v běhu na 18 km a v běhu na 50 km dvě první místa. Rovněž A. Provazníková, která se zúčastnila těchto závodů, získala ve sjezdu slalomu i běhu na 8 km první místa. Přátelské styky se sousedními jednotami byly utuženy návštěvou Sokola Košířského při oslavách jeho 50. výročí trvání a spoluprací se Sokolem Smíchov II. při oslavách jeho 40letého trvání. Zvláštní zmínku zaslouží 50. výročí založení sokolského dorostu jednoty, které bylo vzpomenuáno při vánoční besedě dorostu. Přes různé překážky, nesnáze a nedostatky, vyspěl hudební odbor obětavostí a pílí členů, rázným a cílevědomým vedením sbormistra Heverocha, v těleso, které jak výkonem, tak i svým výběrem bylo velice uznávané. Jeho činnost a vyspělost byla uznána i cizími složkami, kterými byl žádán o účinkování. V tomto roce uskutečnil celkem 23 veřejných vystoupení.²⁰⁸

Na začátku roku 1937 postihla jednotu nenahraditelná ztráta, zemřel František Beránek, nejzasloužilejší starosta jednoty. Člověk bezvadného charakteru, který pro S.I.S. vykonával kus obrovské práce nejen jako její člen, ale především svou dlouholetou příkladnou činností ve funkci starosty. Koho tím jednota ztratila, popisují mnohé články jak v sokolském, tak i denním tisku, nesčetné písemné projevy soustrasti či velká účast na pohřbu a tryzně konané v Tyršově domě. Kandidátní komise byla postavena před těžký úkol, aby našla nového starostu. Výběru se zhostila členská schůze a následně pak na valné hromadě jednomyslně zvolila Petra Soukeníka. Na této valné hromadě uctil nový starosta památku zemřelého F. Beránka návrhem, aby byl stavební základ jednoty pojmenován stavebním základem Františka Beránka, a tím byla jeho památka zvěčněna nějakým trvalým způsobem, což bylo jednomyslně schváleno. Největších úspěchů v tomto roce dosáhl závodník Josef Hušek. Zasloužil si čelní místo mezi závodníky, svými výkony i tím, že název jednoty s ním byl velmi často jmenován. Kromě četných umístění kupříkladu i s traťovým rekordem na vysočanském okruhu, to byl ojedinělý

²⁰⁸ 68. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1936. s.4, 12, 22, 23, 24, 25, 34

úspěch 40. ročníku populárního a tradičního běhu Běchovice–Praha, který vyhrál také rekordním časem. Dosáhl tím největší úspěch ve svém závodnickém vzestupu, ale také jedinečný úspěch pro jméno jednoty i sokolského jména vůbec. Závod shromáždil vždy výkvět čl. vytrvalců a tímto vítězstvím navíc získal titul mistra ČSR v silničním běhu. Oddílu házené se po dvou předchozích úspěšných letech její činnost ještě rozšířila a hlavně zlepšila. Nejvýznačnější událostí byla účast v nejvyšší soutěži – v celostátním mistrovství Čs. svazu házené. Bylo to poprvé v dějinách jednoty a také prvním a jediným smíchovským družstvem, které se proboujalo do této soutěže. Výsledek státního mistrovství ukázal, že S.I.S. byl prvním z pražských družstev a třetí v Čechách. Nejen muži, ale i dorost se v házené jako nejlepší pražské družstvo zúčastnilo zemského přeboru pro Čechy. V přípravě brannosti bylo pokračováno až do poloviny roku podle určeného rozvrhu. Ve druhé polovině roku ustoupila již přípravě sletové. Loutkářský odbor si byl vědom nedostatků umístění divadla na letním cvičišti a po neúspěšné snaze v minulém roce umístit ji v nové budově Ženského domova na Smíchově, se v tomto roce podařilo získat krásnou místnost v III. obecné škole chlapecké na Smíchově, kterou na neděli odpoledne propůjčila rada hl. města Prahy k loutkovým představením. Přizpůsobení jeviště zcela novou stavbou a úpravou stála mnoho času a nákladu. Na přání cvičitelského sboru byl pořízen na letním cvičišti místní rozhlas, kterého bylo s úspěchem použito, ale teprve sletový rok mohl naplno ukázat potřebu této technické vymoženosti.²⁰⁹

Tři významná výročí, která připadla na rok 1938, dala podnět k velkým oslavám a rušnému životu v jednotě. Bylo to 70. výročí jednoty, 20leté trvání samostatné republiky a X. jubilejní všesokolský slet. Slet se navíc konal v době vrcholícího ohrožení naší země německým fašismem, a stal se tak výrazem odhodlání bránit vlast. Stručná charakteristika tohoto roku plyne z absence pramene.

Následující rok 1939 se v jednotě vrátil do klidného období. Masmédia se stávala čím dál větším obrazem veřejného života. Proto i Karel Pelant jako tiskový zpravodaj jednoty se snažil svými zprávami zviditelnit život S.I.S. Vydatně mu v tom pomáhal dorostenec Smutný jako tiskový zpravodaj samosprávy dorostu. Tuto práci ocenily i Národní noviny, které hodnotily samosprávu dorostu jako nejčilejší z podobných zařízení v naší tělovýchově a sportu, dokonce byla dána za vzor pro velká sportovní

²⁰⁹ 69. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1937. s.6, 19, 20, 21, 22, 23, 33, 36

ústředí. Bylo zde vyzdvihováno zpracování zpráv a její včasné dodávání, které zasloužilo uznání. Jednota byla ve styku s mnoha redakcemi, kterým bylo v tomto roce zasláno 506 zpráv, kromě zpráv telefonických. Rozhlasovému sportovnímu zpravodajství bylo zasláno 36 hlášení. Zpravodajství se neomezilo pouze na hlášení sportovních podniků, ale stalo se skutečným obrazem života v jednotě. Nejvíce pozornosti na sebe strhlo utkání dorostu na nářadí se Sokolem Pražským, kdy například Lidové noviny věnovaly tomuto podniku celou třetinu stránky. Na toto sportovní klání, poprvé v dějinách jednoty, získal S.I.S. díky doporučení bibliografického odboru ČOS filmaře do vlastní tělocvičny. Celý závod natáčel filmový týdeník Aktualita. V tomto roce se jednota navždy rozloučila se svými třemi vynikajícími pracovníky, čestnými členy cvičitelského sboru, Bohuslavem Sůvou, náčelníkem v letech 1916-1919, Antonínem Sixtou, bývalým dlouholetým vůdcem dorostu, a Karlem Skrýbou, dlouholetým cvičitelem a členem cvičitelského sboru. Kromě mužského dorostu byl zaznamenán, jak už se po sletovém roce stávalo obvyklým, pokles v průměrné i procentní návštěvě všech cvičenců. Mimo mužů pak i v počtu cvičebních hodin.²¹⁰

Již Karel Vaníček pronášel, že v dorostu je síla národa a v dorostu je i jeho slabost. Určitě by ocenil počet dorostenců, který se koncem roku vyšplhal ke 182 cvičencům, největšímu počtu za posledních 17 let. Řada úspěchů dorostu na závodech byla doplněna ještě dalšími aktivitami, které dosud dorostenci postrádali, a to vybudování vlastního tábora dorostenců v blízkosti Prahy, zřízení samosprávy dorostu a pořádání nedělních besídek, nářadová utkání s jinými jednotami, naučení plavání všech dorostenců a jiné. Táboření dorostenců bylo zahájeno 27.-29. května pod stany v táboře u Mníšku, v září se pak podařilo nalézt nové místo, a to louku u Solopisk, kde byl postaven srub o dvou místnostech. Dařilo se i žákovskému táboru v Chlumu u Třeboně, kde byla v tomto zaznamenána nejvyšší účast s pomocí dorostenců, dorostenek a členů jednot, kteří zde také tentokrát prošli zdravým jihočeským vzduchem. Plavání a veslování, jakožto vodní cvičení, pro které jednota neměla své zázemí, se realizovala u jiných sokolských složek – závodní plavání a plavecké kurzy na plovárně v Tyršově domě a veslaři navštěvovali sokolskou loděnici na Zlíchově. Lyžařský oddíl se mohl pochlubit pořádáním třech závodů se startem i cílem na Mrázovce, a to 6. ledna běh na trati 8 km, 29. října pátý ročník přespolního běhu

²¹⁰ 71. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1939. s.7, 8

„Kolem Mrázovky“ a 17. prosince běh na tratích 5, 8, 10, 15 km. Většinu prvních míst obsadili členové jednoty. V tomto roce činnost oddílu, zejména závodníků, trpěla nedostatkem sněhu. Oddíl uspořádal tři lyžařské školy, všechny na Studnici u Nového Města na Moravě. Organizační odbor, ustanovený v roce 1938, nesplnil očekávání jednoty a po krátkém trvání přerušil zcela svoji činnost. Na druhé straně se podařilo obnovit činnost pořadatelského odboru a na sklonku roku se jednalo o obnovení činnosti pěveckého odboru mužů, kdysi tak početného a uměleckou úroveň řadícího se mezi první pražské pěvecké sbory. Zdravotní odbor vykonával také nemálo práce, když vykonával lékařský dozor při všech tělocvičných podnicích. K jeho činnosti patřily i lékařské prohlídky. Dorostenkám, které se zúčastnily závodu zdatnosti v Tyršově domě a pak členů a členkám cvičitelských sborů v rámci cvičitelské školy, pořádané jednotou, byla přednášena zdravotní výchova, první pomoc a prováděna praktická cvičení v obvazování. Ke splnění hospodářských a stavebních požadavků jednoty byly založeny peněžní komise a stavební komise. Pro krátkost doby nemohly být uskutečněny některé návrhy zlepšující zařízení na letním cvičišti na Mrázovce, tak i sokolovně v Plzeňské třídě.²¹¹

Rok 1940 přinesl zvýšenou činnost oproti minulému roku, která se jevila v hojnosti kulturních programů a hlavně pak úspěšných tělocvičných podniků. Jednotlivé sbory, oddíly a odbory soutěžily nejen doma, ale i na ostatních sokolských zápasistištích, ale i sportovních vždy k dobrému jménu jednoty. Závodníci měli celou řadu pěkných úspěchů. Zejména to bylo první družstvo házené, lyžařští závodníci a z lehkých atletů O. Šuchma, kteří vesměs dobyli přebornických věnců ČOS.²¹²

Jednota si zakládala na pečlivé evidenci docházky svých členů při jednotlivých cvičeních a jejich statistikách. Proto i tento rok mohl být zhodnocen fakt, že již byl úplně zastaven obvyklý pokles cvičenců u mužů a hlavně u dorostu, který se pravidelně opakuje po každém sletovém roce u všech věkových kategorií. Pozoruhodné bylo doložení počtu dorostenců, kterým se jednota dostala na první místo ze všech jednot ČOS. Soustavným dodáváním zpráv 11 denním listům, kromě tisku sokolského, bylo dosaženo toho, že jednotlivé redakce se začaly samy zajímat o činnost jednoty a na podniky, S.I.S. pořádané, nezřídka vyslaly svého zpravodaje. Dvě sportovní akce pořádané jednotou navíc zvětšil i film. Byl to zvukový žurnál UFY, který natočil

²¹¹ 71. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1939. s.5, 6, 11, 12, 13, 17, 26

²¹² 72. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1940. s. 25, 29

lyžařské závody v Motole a zvukový týdeník Aktualita uvedl premiéru házené na bruslích v reportáži z kluziště na Mrázovce. K oběma předchozím se připojil i český rozhlas, z jehož zpráv se jméno Sokola I. Smíchov ozvalo dvaatřicetkrát. Uskutečnil se první ročník osobitého závodu „Ukaž, co umíš“, který byl vypsán náčelnictvem ČOS. Úhrnem se závodilo ve 25 závodních odvětvích a jednota se ho zúčastnila v celém rozsahu, podložila ho i zároveň spoustou pěkných umístění. Závodu se zúčastnilo 235 mužů. Košíková, která byla dosud opomíjená, se začala v jednotě notně oživovat. Přispělo k tomu hlavně to, že bylo pro ni v tělocvičně zrealizováno potřebné zařízení. Naopak házená, která už měla vysokou úroveň, ještě podpořila svoji vzestupnou činnost v oddílu. Po družstvu žen se podařilo sestavit i družstvo dorostenek a byl tím položen zdárný signál činnosti v tomto odvětví doplňkového tělocviku i v ženských složkách jednoty. Sledováním výsledků jednotlivých lyžařských závodů a práce lyžařského oddílu při výcviku začátečníků, hlavně mládeže, bylo vidět, jak se činnost oddílu rok od roku rozrůstá. Hlavně výsledky závodníků se lepšily, důkazem toho je i zmíněný zisk lyžařského přeborníka ČOS s dalšími dobrými výsledky závodů v tomto roce. U dorostenců se na sklonku roku utvořil cyklistický kroužek. Aktivitu spojené s bicyklem se objevovaly ještě před utvořením tohoto kroužku. V létě k tomuto účelu byly uspořádány dvě okružní cesty na kolech po Čechách a Moravě v šestičlenných skupinkách dorostenců, které se dostaly nejdále do Beskyd a Mor. Ostravy a cestou navštívili dorostence jednot, s nimiž si předtím v samosprávě dopisovali. Celkem byli na cestě 25 dní a ujeli přibližně 1100 km.²¹³

Po okupaci fašistickým Německem se Sokol snažil i v obtížných poměrech pokračovat ve svém poslání, tedy v tělocvičné, sportovní a kulturní činnosti. Rok 1940 probíhal bez obvyklých sokolských veřejných cvičení a sletů, aby se nemuselo vyhovět úřední podmínce nést v čele průvodu a vztyčit na cvičišti prapor s hákovým křížem. Stejně jako všichni čestní lidé u nás, nesouhlasili ani sokolové s nacistickou okupací. Zásadami sokolského myšlení jsou především svoboda, demokracie, spravedlnost a rovnost pro všechny. Nacismus se obával síly této masy, její semknutosti, jednoty a vlastenectví. Sokol se stal nepohodlným pro tento totalitní režim a byl terčem neustálé perzekuce. Ačkoliv se sokolové snažili nikterak na sebe nepoutat pozornost, byli jejich vedoucí představitelé vystaveni nátlaku. Jejich funkcionáři byli pozatýkáni a odvezeni

²¹³ 72. výroční zpráva tělocvičné jednoty Sokol I. Smíchov za správní rok 1940. s.28, 29, 33, 36, 37, 40, 44, 46, 48

do věznic a koncentračních táborů. Přes perzekuci měli četní příslušníci Sokola vydatnou účast v domácím i zahraničním odboji proti nacistickým okupantům. Stále stupňující útlak vyvrcholil 12. dubna 1941, kdy byla výnosem K. H. Franka zastavena sokolská činnost. Posléze 8. října byla Česká obec sokolská rozpuštěna a veškerý její majetek zabaven. Rovněž na rozkaz okupantů bylo nutno odstranit vše, co připomínalo Sokol a sokolstvo.

3. ZÁVĚRY

Sokol na Smíchově byl založen v roce 1868 a jelikož neměl vlastní tělocvičnu, cvičilo se zpočátku převážně v místnostech a sálech hostinců. Činnost jednoty se značně rozvíjela a potřeba vlastní tělocvičny se projevovala čím dál tím víc. Postavení tělocvičny vyřešilo mnohé a dalo základ pevného vývoje sokolské jednoty. Další významnou událostí a impulsem k vzestupu jednoty bylo vybudování letního cvičiště. Jednota dosahovala před začátkem druhé světové války počtu bezmála dvou tisíc členů a touhy a plány vedly k další stavbě, která by pokryla činnosti všech odborů bez takového vypjetí. Ovšem do osudů jednoty i všech jejích členů zasáhla druhá světová válka.

Až do roku 1907 nesla jednota název Sokol Smíchovský, po rozdělení a neúspěšných sjednocujících snahách přijala jednota v roce 1908 nový název „Sokol Smíchovský I.“. V roce 1920 přechází na název „Sokol I. na Smíchově“ a v roce 1923 dostává trvalý název Sokol I. Smíchov.

V případě Sokola I. Smíchov je víc než patrné, že byl na Smíchově po celou dobu své existence důležitým spolkem, který hrál značnou úlohu nejen v tělovýchovné a sportovní sféře, ale i v kulturním životě. Kvalitní cvičitelé, posléze i vlastní zázemí se zanedlouho odrazilo v tom, že se smíchovská jednota záhy dostala do popředí všech tehdejších sokolských jednot. Navíc obětavost a organizační schopnosti funkcionářů dokázaly uvnitř i mimo jednotu rozvinout mnoho atraktivních činností, které přilákaly vždy širokou škálu zájemců. Různá období také přinášela své ovoce v podobě skvělých umístění na rozličných závodech. Vzhledem k rozsahu této práce nebylo možno ani řadu dalších dobrých umístění zmínit. Nejenže jednota byla pyšná na tyto úspěchy, ale byly i odrazem do další každoroční mravenčí tělovýchovné, sportovní a cvičitelské činnosti. Nejednalo se však jen o tělovýchovu a sport. Svou výraznou činností i za hranicemi jednoty na sebe upozornil také hudební odbor, pěvecký odbor, loutkářský odbor, ale i dramatický či vzdělávací odbor. Sokol I. Smíchov vychoval řadu osobností, kteří svou příkladnou prací podpořili sokolskou myšlenku i ve vyšších složkách organizace sokolstva či funkcích župy Jungmannovy.

Tato bakalářská práce je první rozsáhlejší prací na dané téma v uvedeném časovém rozmezí, proto je naprosto přirozené, že nemohla odpovědět na všechny případné

otázky. Každý čtenář této práce si určitě uvědomí, kolik úsilí a práce bylo věnováno jednotlivými členy sokolské jednoty pro dobré jméno a blaho jednoty, rovněž i pro dobrou a kvalitní úroveň jednotlivých odborů. Zpětně ovšem také jednota silně působila na životy svých členů, i nečlenů. Byl to velmi dobře organizovaný spolek, který se snažil poskytnout svým členům široké spektrum vyžití a snažil se o své členy co nejlépe postarat.

Seznam zkratk

c. k.	-	císařský a královský
ČOS	-	Česká(slovenská) obec sokolská
kr.	-	krejcar (měna)
ROH	-	Revoluční odborové hnutí
S.I.S.	-	Sokol I. Smíchov
SRK	-	Státní regulační komise
zl.	-	zlatý (měna)

Seznam pramenů a literatury

Archivní sbírky:

Archiv Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea

Archiv Sokola Pražského

Archiv Sokola I. Smíchov

Tištěné prameny:

Paměti Sokola Smíchovského za prvé 25-letí (1868-1893). Karel Vaníček.

Šedesát let tělocvičné jednoty Sokol I. na Smíchově. Jindřich Lepa.

Ve službě národa: nárys dějin tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský 1868-1908.

Výroční zprávy tělocvičné jednoty Sokol Smíchovský (S.I.S) za správní roky
1894, 1899-1901, 1903-1909, 1911-1913, 1915-1922, 1924-1937, 1939-1940.

135 let Sokola Pražského 1862-1997. Praha, 1997.

Literatura:

BÖHM, J. Monografie města Smíchova. Praha: Smíchovská rada městská,
1882.

BRONCOVÁ, D. Kniha o Praze 5. Praha: Milpo, 1996. ISBN 80-901749-6-5

BRONCOVÁ-KLICPEROVÁ, D. a kol. Praha 5 křížem krážem. Praha: Milpo,
2010. ISBN 978-80-87040-18-8

DOLANSKÝ, J. a kol. Sto deset let Sokola. Praha: Olympia, 1973.

HROCH, M. Úvod do studia dějepisu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství,
1985.

JUNGSMANN, J. Smíchov - město za Újezdskou branou. Praha: Muzeum
hlavního města Prahy, 2007. ISBN 978-80-85394-56-6

KOZÁKOVÁ, Z. Praha pohyb Sokol. Praha: ČOS, 1998.

MORKUSOVÁ, A. Vývoj Smíchova (od viničních usedlostí k městskému

centru). Praha: Klub přátel starého Smíchova, 2007.

NOVOTNÝ, J. Sokol v životě národa. Praha: Melantrich, 1990.

WAIC, M. Sokol v české společnosti 1862-1938. Praha: Fakulta tělesné výchovy a sportu University Karlovy, 1997.

WALDAUF, J. Sokol malé dějiny velké myšlenky. Luhačovice: Nakladatelství Atelier IM Luhačovice, 2007. ISBN 978-80-85948-67-7

ŽITNÁ, J. a kol. XII. všesokolský slet. Praha: ČOS, 1995. ISBN -80-901 806-5-5

ŽIŽKA, J. Dějiny a současnost Sokola. Praha: ČOS, 2005. ISBN 80-86402-14-2

Internetové zdroje:

Proměna v město. Malé dějiny Smíchova a Košíř. Dostupné z
<http://smichov.blog.cz/0608/promena-v-mesto>. Citováno dne 24. 3. 2011.

Rozvoj Smíchova a Košíř za první Československé republiky. Malé dějiny
Smíchova a Košíř. Dostupné z
<http://smichov.blog.cz/0608/rozvoj-smichova-a-kosir-za-prvni-ceskoslovenske-republiky>. Citováno dne 24. 3. 2011.

Historie - Městská část Praha 5. Dostupné z
<http://www.praha5.cz/cs/sekce/historie>. Citováno dne 24. 3. 2011.

Obnova po roce 1989. Historie Sokola. Dostupné z
<http://www.sokol-cos.cz/COS/sokol.nsf/pages/obnova-po-roce-1989-AD30>.
Citováno dne 24. 3. 2011.

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Tabulka starostů Sokola I. Smíchov
- Příloha č. 2: Některé významné osobnosti Sokola I. Smíchov
- Příloha č. 3: Hostinec Egenberg, v jehož sále začala jednota 15. září 1868 cvičit
- Příloha č. 4: Tělocvična ve „staré sirkárně“
- Příloha č. 5: Sokolovna na Plzeňské třídě
- Příloha č. 6: Tělocvična v sokolovně na Plzeňské třídě
- Příloha č. 7: Letní cvičiště na Mrázovce
- Příloha č. 8: Areál pro nářadový tělocvik na letním cvičišti na Mrázovce
- Příloha č. 9: T. G. Masaryk na letním cvičišti na Mrázovce
- Příloha č. 10: Fotografie Sokola Smíchovského I. na paměť VI. všesokolského sletu
v roce 1912
- Příloha č. 11: Cvičitelský sbor mužů v roce 1928
- Příloha č. 12: Veřejné cvičení na Santošce v roce 1913
- Příloha č. 13: Veřejné cvičení na Santošce v roce 1913
- Příloha č. 14: Družstvo házené v roce 1926
- Příloha č. 15: Cyklistický kroužek Sokola Smíchovského
- Příloha č. 16: Trubačský sbor v roce 1911
- Příloha č. 17: Spolkový prapor Sokola I. na Smíchově
- Příloha č. 18: Pozvánka na šibřinky konané dne 22. ledna 1881

Příloha č. 1: Tabulka starostů Sokola I. Smíchov

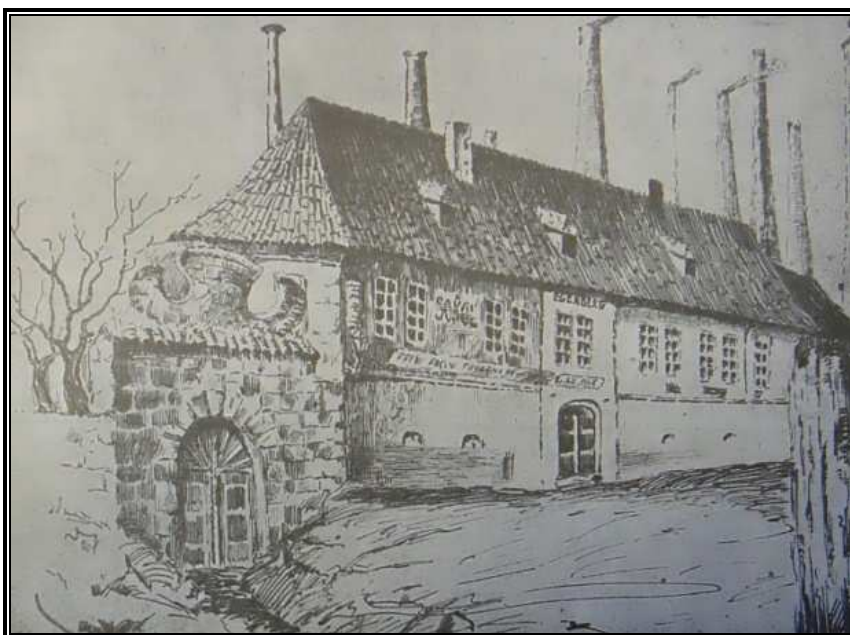
časové rozmezí	jméno starosty
1868	Jan Kohout (po volbě se ihned vzdal)
1868 - 1872	Josef Benke
1873	Antonín Mařáček
1874 - 1878	Josef Preller
1879 - 1881	Antonín Novotný
1882 - 1885	Petr Fr. Krejčí
1886 - 1900	František Eberl
1901 - 1902	Ladislav J. Kubík
1903 - 1918	Antonín Šimek
1919 - 1936	František Beránek
1937 - 1939	Petr Soukeník
1940	Karel Šauer

Příloha č. 2: Některé významné osobnosti Sokola I. Smíchov

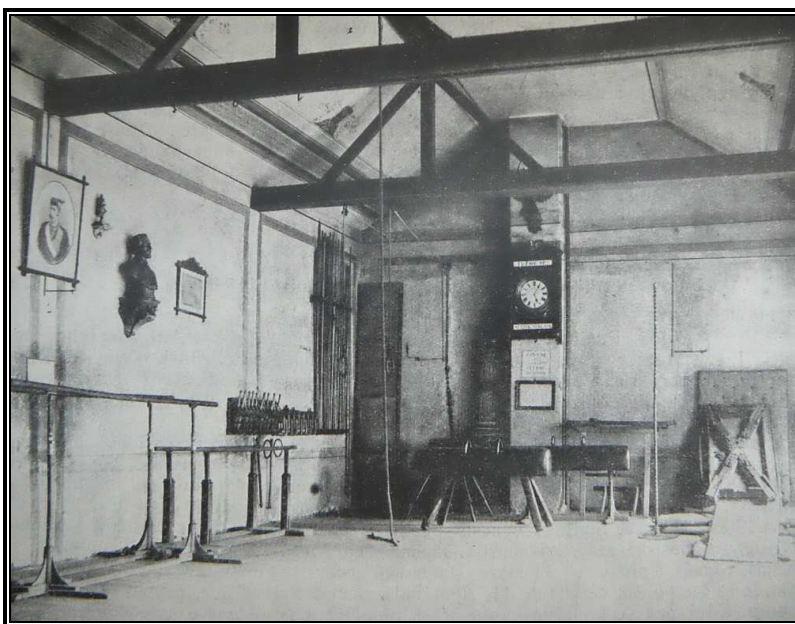
Shora zleva: Benke Josef, Beránek František, Eberl František, Krejčí F. Petr,
Macenauer Rudolf, Novotný Antonín, Soukeník Petr, Šimek Antonín,
Šprdlíková Františka, Vaníček Jindřich, Vaníček Karel, Vindyš Josef

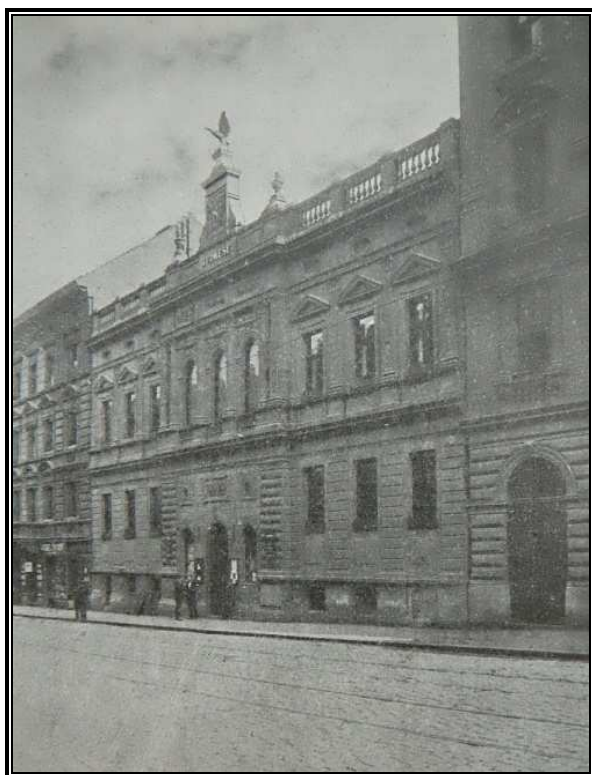
Příloha č. 3: Hostinec Egenberg, v jehož sále začala jednota 15. září 1868 cvičit

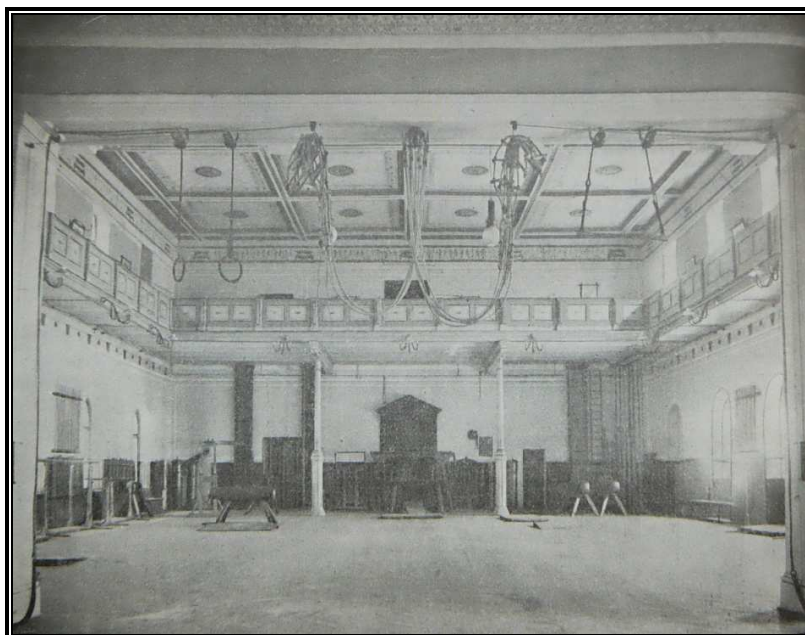
Příloha č. 4: Tělocvična ve „staré sirkárně“

Příloha č. 5: Sokolovna na Plzeňské třídě

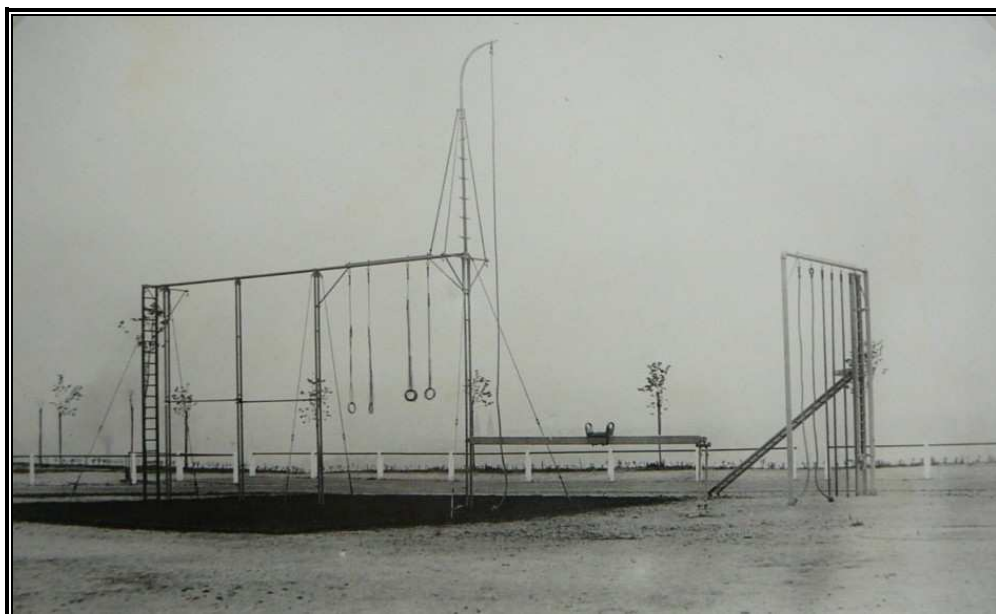
Příloha č. 6: Tělocvična v sokolovně na Plzeňské třídě

Příloha č. 7: Letní cvičiště na Mrázovce

Příloha č. 8: Areál pro nářadový tělocvik na letním cvičišti na Mrázovce

Příloha č. 9: T. G. Masaryk na letním cvičišti na Mrázovce

Příloha č. 10: Fotografie Sokola Smíchovského I. na paměť VI. všesokolského sletu v roce 1912

Příloha č. 11: Cvičitel'ský sbor mužů v roce 1928

Příloha č. 12: Veřejné cvičení na Santošce v roce 1913

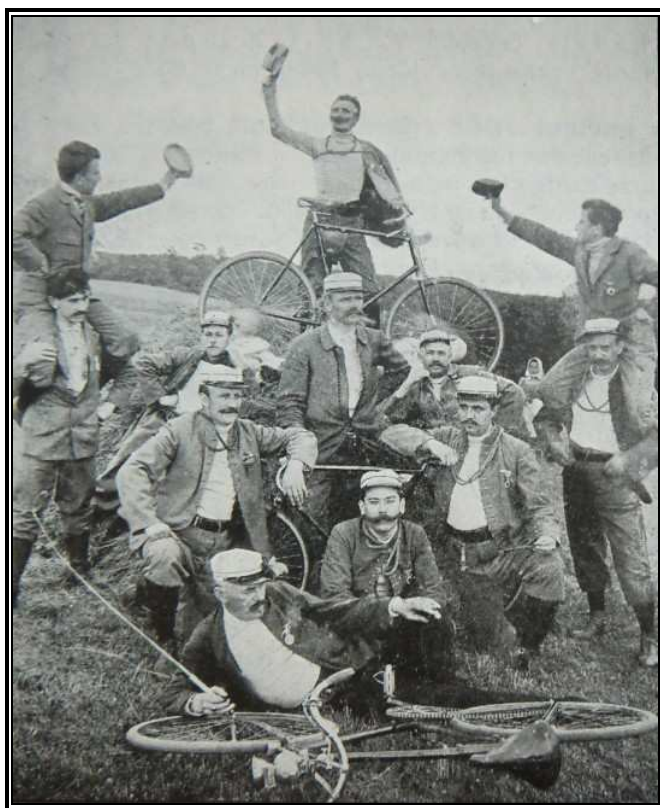
Příloha č. 13: Veřejné cvičení na Santošce v roce 1913

Příloha č. 14: Družstvo házené v roce 1926

Příloha č. 15: Cyklistický kroužek Sokola Smíchovského

Příloha č. 16: Trubačský sbor v roce 1911

Příloha č. 17: Spolkový prapor Sokola I. na Smíchově

Příloha č. 18: Pozvánka na šibřinky konané dne 22. ledna 1881

